[illegible]

mancano le pp. 1-16

COMMENTARIUM
IN BULLAM
PAULI III. *licèt ab Initio,*

***Datam anno* 1542**

Quâ Romanam Inquisitionem constituit, & ejus Regimen non Regularibus, sed Clero Seculari commisit.

OSTENDITUR

Quàm opportunum, ac necessarium hujusmodi Consilium sit ad Fidem Catholicam conservandam, ac propagandam; bonos mores fovendos, pacem, ac tranquillitatem inter Catholicos sanciendam, dissidia, & querelas ab Ecclesiâ eliminandas, ipsorummet Regularium, ac prætereà Clericorum, Laicorum, Academiarum, Populorum denique, ac summorum Principum existimationem, ac benevolentiam Romanæ Curiæ uberiùs, ac certiùs conciliandam.

DENIQUE DEMONSTRATUR

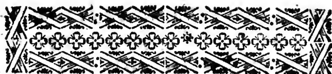
Venerabilem Fr. Bartholomæum à Martyribus Dominicanum, Archiepiscopum Bracarensem, unà cum aliis Patribus in Tridentino Concilio eandem Sententiam habuisse.

ACCESSIT

Appendix Historico-Theologica de Proscriptione sub annum 1725. extortâ contrà Duacenam Academiam sanctæ Romanæ Sedi addictissimam.

M. DCC. L.

MONITUM

A D

LECTOREM.

QUæ Libri hujus fortuna futura sit, incertum. Hoc tamen indubitatum est : Si Libelli judicium penès Clerum Secularem erit, & penès Romanæ Curiæ Prælatos, aut Cardinales, omnia probabuntur ; si penès Regulares quosdam, quorum interest oculos ad veritatis lucem non aperiri, devovebitur Liber diris ac flammis : Hoc nimirùm Responsionis genere utuntur boni isti

viri, cùm ratio melior in promptu non est. Cæterùm aliter sibi satisfieri postulat docta hæc ætas, quæ rationibus ducitur, non extortis Censuris, quibus augeant potiùs Tyrannidem in Romanæ Ecclesiæ perniciem.

INDEX
CAPITUM
Quæ in hoc Opuſculo continentur, & eorum Synopsis.

Synopsis Prooemii. 1. *Brevis deſcriptio Romanæ Inquiſitionis.* 2. *Graviſſimum odium, atque invidia ubique terrarum in ſanctiſſimum hoc Tribunal conflata, non modò apud Hæreticos, verùm etiam Catholicos.* 3. *Horum odiorum, & querelarum cauſa non ex ipſo ſanctiſſimo Tribunali, ſed ex non ſervatâ præcipuè PAULI III. Conſtitutione, qui cùm Romanam Inquiſitionem inſtituit, eam Clero Seculari committendam cenſuit, non Regulari.*

CAPUT PRIMUM.

Synopsis Capitis. *Primò PAULUS III. Seculari Clero Regimen tribuit Romanæ Inquiſitionis, cujus ipſe eſt Auctor.* 2°. *Quemadmodùm etiam ſubalternas aliarum Urbium Inquiſitiones Canonicis Secularibus, aliâve dignitate Eccleſiaſticâ inſignitis.* 3°. *Dominicani Commiſſarii nulla mentio ſub initium Inſtitutionis, imò potiùs Doctoris Secularis ſub Secretarii nomine.*

CAPUT SECUNDUM.

CAPUT TERTIUM.

dens severitas, non sine avaritiæ famâ.
5. Controversia ejusdem cum Joanne Capnione, seu Reuchlino, eruditos quosque in Inquisitionem, & Romanam curiam commovit, ac viam paravit, ut Lutheri querelæ cum plausu exciperentur. Ex quibus minùs esse opportunam Regularium operam ad Inquisitionem gerendam, PAULUS III. optimè existimavit.

CAPUT QUARTUM.

SYNOPSIS 1. *Tetzelii Dominicani Inquisitoris, aliorumque ex eodem Ordine Quæstorum in Indulgentiis divulgandis scandala.*

2. *Lutheri Theses Wittembergenses falsâ, atque imprudenti censurâ damnantur per Tetzelium.* 3. *Hunc de imprudenti, ac superbâ ferociâ redarguit Miltiz, Apostolicus Pontificis Internuncius apud Germanos; quare Tetzelius ex dolore, ac tristitiâ obit.*

4. *Ejus Theses, quas Lutheri Thesibus objecit crassioribus erroribus refertas fuisse, quam Lutheri Theses Wittembergenses.*

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS 1. *De Luthero & Silvestro Prierate. Uter sub initia discordiæ in scribendo magis arrogans, uter magis modestus ac temperans?*

CAPUT SEXTUM.

censurarum, & carceris, ex quâ imprudenti, atque inhumanâ agendi ratione præcisa fuit concordiæ spes, & Lutherus præ desperatione in Præcipitium actus.

6. *Digressio de censuris ipso facto incurrendis, earumque enormi multitudine, quibus Ecclesia obruitur per Regulares Mendicantes, ac præcipuè Inquisitores invectâ. Querelæ sancti Petri Damiani contrà multitudinem censurarum & excommunicationum, quamvis ejus seculo non constat fuisse latæ sententiæ, sed ferendæ.*

7. *Ferox agendi ratio, quâ Hochstratus Inquisitor, Silvester, aliique in Erasmum usi sunt gravi periculo Dei Ecclesiam subjecit. Ex quibus omnibus perspicua Pauli Pontificis in suâ constitutione sapientia, ac prudentia.*

CAPUT SEPTIMUM.

Utilem, ac necessariam PAULI III. Constitutionem ostendunt Ecclesiastica Monumenta de Hæresi Janseniană, quæ utrique potestati Pontificiæ, ac Regiæ adeò adversatur. 100 *Tit. Cap.*

SYNOPSIS 1. *In controversiâ Jansenianâ coram Innocentio X. quàm multùm in favorem Jansenistarum laboraverint Commissarius S. Officii, & Magister sacri Palatii.*

2. *Acriter ab Alexandro VII. arguuntur magni Vicarii Parisienses, quòd dixissent Innocentium X. non definivisse de facto Jansenii: eadem, ac multò pejora docet Dissertatio Contensonii Dominicani, neque in illam à Commissariis S. Officii hactenùs animadversum est.*

3. *Anno* 1679. *Commissarius S. Officii, cum Magistro sac. Palatii approbant veluti sanam Doctrinam, & censuræ non obnoxiam eam,*

quæ negat gratiam sufficientem, aliaque docet satis absona.

4. *Anno* 1697. *Commissarius S. Officii Arcana nonnulla S. Inquisitionis patefecit D. du Vaucel, qui Romæ negociorum Quesnelli gestor erat; ad Quesnellum in Hollandiâ morantem ea notitia perfertur.*

5. *In Controversiâ Sinensi plura arcana scripta exhibita S. Congregationi, & occulta rerum, quæ agebantur consilia transmittuntur ad Jansenistas in Belgio degentes, à quibus in publicis foliis, seu gasulis, sivè Mercurio Batavico vulgantur.*

6. *D. Charmot in Libro Historiæ cultûs Sinensium quem uti Procurator causæ Sinensis typis edidit, publicè negat factum Jansenii dogmaticum, & infallibilitatem Ecclesiæ in eo definiendo. Commissarius S. Officii patitur librum publicè divendi, ac vulgari.*

7. *Causam Sinensem in Romanâ Inquisitione agitatam, conjunctam fuisse cum causâ Jansenistarum Hollandiæ, ac Lovanii deprædicant, ac scribunt ipsimet Jansenistæ.*

8. *Liber Observationum Moralium Quesnelli S. Officii Congregationi sæpiùs denunciatur ad proscriptionem. Dominicani S. Officii censuram libri impediunt, ac differunt per ipsos triginta septem annos maximo Gallicanæ Ecclesiæ malo.*

CAPUT OCTAVUM.

Tit. Cap. *Praxis, quam in Romanam Inquisitionem invexêre Regulares, minùs opportuna est Hæreticis, ac Schismaticis ad Ecclesiam revocandis: hinc necessitas Inquisitionem commit-*

tendi Seculari Clero, ex PAULI III. constitutione. 137

SYNOPSIS I. *Per Regulares Inquisitores à seculo XIII invaluit in Ecclesiâ magna acerbitas contrà Hæreticos, cujus usus cum privatis Hæreticis utilis esse potest, secùs cum populis, ac Regibus, cum quibus solâ charitate profici potest.*

2. *Septentrionales populi, non errorum amore, sed odio Ecclesiasticæ potestatis, ac severitatis, jugum Pontificiæ obedientiæ excussêre, quare non nisi charitate revocandi, vel demulcendi, non multiplici execratione, ac Anathemate, quo censurarum remedio præcipuè hoc negocium gessit Praxis Regularium Inquisitorum.*

3. *Ad Praxim lenitatis, ac mansuetudinis plenissimam longè accommodatior est Clerus Secularis: Id confirmat Ecclesiastica Historia eorum sæculorum, in quibus ante Regulares Inquisitores Clerus secularis judicia Ecclesiastica Hæreticorum moderabatur.*

4. *Mitior Praxis agendi cum Hæreticis populis postulat, ut Commissarius pendeat à consultoribus variorum Ordinum, ac nationum, quod sperare non licet à Regularibus Commissariis, qui sibi suisque Religionibus dominari volunt.*

5. *Ex Opusculo Tripartito in editione Conciliorum Crabbeanâ, seliguntur plura de Græcorum schismate, quæ ad argumentum faciunt.*

CAPUT NONUM.

Pravis moribus extirpandis non admodum consentanea est Praxis, quâ in Romanâ In- Tit. Cap.

vissimum hoc negocium, maximâ ex parte in manu esse Regularis Commissarii.

3. *Modus quoque proscriptionis levior, aut gravior ex eodem arbitrio ferè pendet. Quàm multæ indè Catholicorum querelæ sanctissimo Tribunali minùs perhonorificæ.*

4. *Exempla hujus rei in controversiâ Conceptionis B. Mariæ.*

CAPUT UNDECIMUM.

Ex controversiis, aut Judiciis de Regularibus, eorumque caussis, ac personis in Tribunali Inquisitionis Romanæ multiplex querimoniarum Seges. Præsentissimum esse remedium ex PAULI III. Constitutione. 225 Tit. Cap.

SYNOPSIS 1. *Interest Nationis Germanicæ, Gallicæ, Lusitanicæ, nullas esse de Romanâ Inquisitione querimonias in iis, quæ spectant ad Missiones Malabaricas, & Sinenses aliasque finitimas.*

2. *Suspiciones contrà Commissarium Dominicanum turbant non modò Regulares Italos, verùm etiam reliquos ejusdem Instituti Professores in aliis Regnis, ac Provinciis degentes.*

3. *Pluribus veterum Pontificum Bullis cautum fuit, ne Dominicani Inquisitores in Franciscanos inquirerent, aut vicissim, ut scilicet turbæ vitarentur; amplificatâ Jurisdictione Inquisitionis nostrâ hâc ætate, plures causas subesse, quare Commissarius Regularis reliquis Regularibus suspectus sit.*

4. *Quæ Bzovius Dominicanus in Annalibus stylo virulento in Archiepiscopum Hispalensem supremum Hispaniarum Inquisitorem evo-*

CAPUT ULTIMUM.

APPENDICIS INDEX.

COMMEN-

facultatum, quas iis Romana Sedes impartita fuerat. In quibus sanè quæ majores turbas cum Episcopis, ac Laïcis miscere poterant, erant procul-dubio Inquisitorum amplissima Privilegia. Legatur Historicus loc. cit.

Iterùm in Viennensi Concilio ann. 1311. Trecentorum Patrum: „ Multorum, inquit, Clemens V. querela Sedis Apostolicæ pulsavit auditum, quod nonnulli Inquisitores per Sedem eandem contrà pravitates Hæreticorum deputati, metas sibi traditas excedentes, sic interdum extendunt suæ potestatis officium, ut quod in augmentum Fidei per circumspectam ejusdem Sedis Apostolicæ vigilantiam salubriter est provisum, dum sub pietatis specie gravantur innoxii, cedat in fidelium detrimentum. " Deinde plura Pontifex constituit, quibus coarctat facultates Inquisitorum in favorem Episcopalis auctoritatis. Graviora hæc fiebant ex aliis abusibus in Sacramentis administrandis per eadem ipsa tempora, de quibus hæc habet Joannes XXII. In extrav. 1ª. *de judiciis*, „ Frequentes, imò innumeræ quodammodo de diversis mundi partibus Venerabilium Fratrum nostrorum Episcoporum aliorumque Superiorum Prælatorum,

„ nec non dilectorum filiorum Recto-
„ rum, Curatorum, & Paræcialium Sa-
„ cerdotum querelæ contrà dilectos fi-
„ lios Fratres Prædicatorum, & Mino-
„ rum Ordinum, nostrum, & Sedis Apo-
„ stolicæ excitârunt auditum; & cla-
„ mosis insinuationibus excitare, & fa-
„ tigare non cessant." Nimirùm cùm Mendicantes per Inquisitoratûs officium partem sibi non contemnendam acquisivissent Episcopalis auctoritatis, vix sperari poterat futurum, ut ne in hoc, aliisque Ecclesiasticis muneribus æquitatis limites transilirent, *ne multa gravamina inferrent, & injurias, ac jacturas*. Quæ sunt verba ejusdem Pontificis in eadem Extravaganti. Idem qui suprà Clemens V. nonnullos Inquisitorum Mendicantium abusus nobis patefecit in Clementina *Nolentes* 2. *de Hæreticis* ex Viennensi Concilio. „ Nolentes, inquit,
„ splendorem solitum negotii Fidei per
„ actus indiscretos, & improbos quo-
„ rumvis Inquisitorum Hæreticæ pra-
„ vitatis, quasi tenebrosi fumi caligine
„ obfuscari: Hoc Sacro Concilio appro-
„ bante statuimus, &c. tâm ipsorum In-
„ quisitorum, quàm Episcoporum, seu
„ Capitulorum, Sede Vacante super hoc
„ deputatis Commissariis, quibuscunque

„ districtiùs injungentes, ne prætextu
„ officii Inquisitionis, quibuscunque mo-
„ dis illicitis, ab aliquibus pecuniam ex-
„ torqueant, nec scienter attentent Ec-
„ clesiarum bona, ob Clericorum deli-
„ ctum prædicti occasione Officii, Fisco
„ etiam Ecclesiæ applicare." Facillimum autem erat, ut turpissimum avaritiæ crimen subreperet, quòd Innocentius IV. utique ex Fratrum Mendicantium Consilio, ac precibus anno 1253. *Archiepiscopis, & Episcopis injunxerat*, ut de pœnis *pecuniariis exactis providerent Inquisitoribus in Expensis*: Literæ Apostolicæ leguntur in Appendice Directorii Eymerici, & Pegnæ p. 12. „ Addit ibidem Cle-
„ mens V. Inquisitoribus ipsis distri-
„ ctiùs inhibemus, ut nec abutantur
„ quomodolibet privilegio portationis ar-
„ morum, nec officiales, nisi sibi neces-
„ sarios habeant." Alium nobis abusum detegit Joannes XXII. in Extravaganti. *Cùm Matthæus* 3. *de Hæreticis* inter communes. „ Cùm, inquit, Matthæus
„ de Pontiniano Ordinis Prædicatorum,
„ Inquisitor Hæreticæ pravitatis in Re-
„ gno Siciliæ, frivolâ occasiône quæsi-
„ tâ, ac nostrâ, & Apostolicæ Sedis re-
„ verentiâ & honore postpositis, in di-
„ lectum Filium Archidiaconum, &c."

Excommunicationis Sententiam, inconsultis motibus non sine multâ temeritate, duxerit proferendam &c. Malorum colluviem, sivè Inquisitorum inscitiâ, sivè pravitate per Italiam universam longè latèque manasse, testatus est Clemens VI. Bernardo enim Cardinali Tituli S. Marci, & Apostolico per omnem Ecclesiasticam ditionem Legato in mandatis dedit, ut certior fieret de iis, quæ pravè per Inquisitores gesta fuissent; diligentissimèque curaret, ut quicumque per eos vexati fuissent, Pontificii Legati æquitate sublevarentur. Frustrà hoc objiciunt adversarii Inquisitionis (*Vide l'Histoire de l'Inquis. & son Origine* lib. 7. pag. 293.) Non hæc fuit *Inquisitionis* culpa, sed *Fratrum Inquisitorum*. Quid enim ab iis expectes, quorum plures generis obscuritas, familiæque tenuitas, plurimos jurisprudentiæ, forique inscitia, omnes Ecclesiasticæ gubernationis imperitia tantæ potestati, quantùm sibi habebant Inquisitores, non modò non idoneos, sed maximè impares attestabatur? Eoque magis, quòd per ea tempora Generalis, aut Provinciales Ordinum poterant pro sua voluntate, quos ex suis aptos censerent, Inquisitoris dignitate insignire. Hæc qui diligentiùs expenderit, omninò intelliget, nihil potuisse

à PAULO III. ſapientius excogitari, quàm ut Clerum Secularem in Inquiſitione adminiſtrandâ conſtitueret.

CAPUT III.

Conſtitutionem prudentiſſimè latam à PAULO III. evincet Hiſtoria Eccleſiaſtica temporum PAULO III. proximiorum.

AT quoniam per ſingula excurrere infinitum eſſet, tempora expendamus PAULO III. Pontifici propiora, ut deindè clariùs luce ipsâ conſtet, quantæ prudentiæ fuerit Romanam Inquiſitionem, amotis Regularibus, uni Clero Seculari permitti. Cùm Hiſpanias à Maurorum jugo vindicaſſent Ferdinandus Catholicus cum Iſabellâ conjuge, Maurorum plurimi in Africam trajecêre; reliquis licuit in Hiſpaniis commorari, eâ tamen lege victis datâ, ut Chriſtiano Baptiſmo abluerentur, quod & Judæis imperatum eſt, magno numero Hiſpaniam incolentibus. Id non niſi per fictionem, ac mendacium impletum à pleriſque fuiſſe animadvertit Turrecremata Dominicanus, non ille quidem Canoniſta Torquemada

percelebris, & ad Cardinalatum evectus. Auctor itaque Isabellæ, ac deindè Ferdinando fuit, ut Inquisitionis Tribunal statueret contra tam multos fictè, ac fallaciter baptisatos, verè autem superstitiosos, sicubi deprehenderentur. Pontificis accedente consensu, Turrecremata ipse in Inquisitorem electus est; cæterùm optimi consilii auctor, non illud optimè est executus. Illud erat Religiosi viri, hoc autem Ecclesiastici Judicis. Quemadmodum Europa universa à Jove ad Christum traducta fuit sacris Prædicationibus, piisque libris, ac bonorum exemplo, idem fas erat existimare de Mauris à Mahomete ad Christum convertendis: præmiorum autem spes, ac pœnarum metus per Inquisitores sobriâ severitate irrogandarum, non nisi in subsidium advocanda erant: Consentaneè ad has Leges, quas à SS. Patribus, ac præcipuè ab Augustino contra Donatistas agente, accepimus, actum fuisset: si Turrecrematæ, aliisque Dominicanis, ac Mendicantibus Evangelicæ Prædicationis munus demandatum esset, Clericis Secularibus in Inquisitores electis ad Judiciarios Processus conficiendos, pœnasque paternâ severitate taxandas. Verùm cùm Dominicanus Turrecremata,

cui in gratiarum divisione Doctoris munus obtigerat, severi Judicis, atque Inquisitoris auctoritatem sibi vindicasset, quatuordecim annorum spatio, quo id munus administravit, suprà centum reorum millia Judiciariis processibus vexavit, eorum sex millia flammis adjudicavit, num vel unum ad Deum converterit corde puro, & fide non fictâ, haud satis scio. Vide Hist. Inq. lib. 2. pag. 160. & Mariana in Hist. Hisp. qui plura ex dictis confirmat.

His per Ferdinandum Catholicum animadversis, cogitatum est de Hispanicâ Inquisitione Seculari Clero demandandâ. Idque opere executus est; Dominicanis, aliisque Regularibus ab eo munere amotis, ac non nullis solummodò in Consultores ex hoc, vel illo Ordine adscitis. Vide Azorium in Instit. verb. Inquisitor. Horridas carcerum angustias, tormentorum acerbitatem, lugubres omnis generis apparatus ad terrorem, ac metum incutiendum, bonorum publicationes, familiarum excidia, consuetum Judiciorum ordinem in pluribus prætermissum, aliaque hujus generis in Hispaniis per Dominicanos peracta, crudelitatis potiùs, quàm zeli speciem præ se ferentia, maximè in causâ fuêre, cur iis

pervulgatis, Neapolitani populi aversissimos usque ab eo tempore animos in Inquisitionem habuerint. Id testantur ex eadem natione Scriptores, ex quibus unum appello Petrum Giannonem lib. 36. cap. 5. tom. 2. pag. mihi 56. Quo eodem quinto capite legat, cui per otium licet, turbas, dissidia, cædes, quas ad Inquisitionem avertendam ab eo tempore Neapolitani perpessi sunt. Quare vel Giannone ipso teste non ex Inquisitione, sed ex ejus per Dominicanos regimine, gravissima Neapolitanorum odia primitùs extitêre.

Verùm de Dominicanis per Germaniam Inquisitoribus non nulla videamus. Narrat Trithemius in Chronico sui Monasterii ad annum 1494. se eo anno scripsisse „ Commentarium de Laudibus S. „ Annæ; cùmque in eo de purissimâ Con„ ceptione B. Mariæ mentionem fecis„ set, quemdam Wigandum Ordinis „ Prædicatorii, hominem quidem satis „ doctum, sed temerarium ac superbum, „ opus quoad puritatem Conceptionis „ impugnare voluisse, verùm ab ipso „ Trithemio validè, & cum irrisione „ fuisse repulsum; eâque ratione adver„ sùs Wigandum plures alios viros do„ ctissimos scripsisse, donec post bien-

„ nium Wigandus opinionem ſuam abjuravit : Nihilominùs Prædicatores in Curiâ Romanâ apud Alexandrum VI. ſubdolè adversùs Trithemium egiſſe, ſed nihil profeciſſe : habuiſſe Trithemium ſibi conſtantiſſimè adhærentes Univerſitates Pariſienſem, Colonienſem, Tubingenſem, totumque Ordinem Carmelitarum, Ordinem Minorum, S. R. E. majorem partem Cardinalium, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Principes multos, ac penè omnem in Germaniâ Clerum, & viros doctos, atque eruditos innumerabiles. " Hactenùs Trithemius, & cum eo Spondanus ad ann. 1494.

Hæc cùm Germaniam in Dominicanos, tum in Germaniâ ipsâ, tum Romæ degentes, ſeu potiùs dominantes commoviſſent, importuniſſimè accidit, ut Hochſtrati Dominicani Inquiſitoris ferociâ, fortaſſe etiam avaritiâ, graviores adhuc motus excitarentur. Hebræi ſiquidem Neophiti cujuſdam callido concilio adductus Hebræos libros proſcripſit Inquiſitor, atque è Judæorum manibus eripiendos decrevit, quippe qui in eam ſpem venerat, ut jacturam librorum ſuorum ſuperſtitioſa gens copioſâ pecuniâ redimeret. Hoc palam jactatum eſſe teſ-

tantur *vitæ Philosophorum Germanorum in Reuchlino*, seu *Capnione*: neque id alienum erat à moribus Ecclesiasticorum Officialium in Germaniâ, à quibus etiam habendarum concubinarum, facultas certo pretio emi consueverat, de quibus aliisque avaritiæ sordibus testis est scriptura *centum gravaminum* à Diætâ Norimbergensi Apostolico Nuncio oblata anno 1522. Consilium ex Reuchlino exquisivit Cæsar, qui non omnes Judæorum libros flammis dandos censuit, cùm multa Rabbinorum volumina Sacris Bibliis explicandis inserviant, sed tantùm superstitiosos, & in rectos usus planè inutiles. Causâ cecidit Inquisitor, totâ Germaniâ plaudente; verùm injuriam sibi, ut putabat illatam ulturus, Inquisitoriâ autoritate abutens acriter invasit in libellum Joannis Reuchlini, cui titulus *Speculum oculare*, plerisque autem doctis, atque eruditis Reuchlinum defendentibus, delata fuit causæ cognitio ad Leonem X.; qui per suum in Germaniâ Legatum ita pronuntiavit: „ Pronunciamus, decernimus & „ declaramus libellum ocularis speculi „ cum suâ annexâ declaratione in actis „ causæ deductum à D. Joanne Reuchlino „ Doctore compilatum, atque editum „ de suspicione, atque insimulatione hæ-

„ reticæ pravitatis, aliisque criminibus
„ sibi per Fratrem Jacobum Hochitra-
„ tum hac in causâ ex adverso Principa-
„ lem, eique adhærentes: indebitè, te-
„ merariè, injustè, tacitâ veritate fuisse,
„ & esse notatum, atque diffamatum, &
„ infra. Simili modo, pari nostrâ sen-
„ tentiâ definitivâ, antedictum Fratrem
„ Inquisitorem in expensis in hujusmodi
„ causâ pro parte dicti D. Reuchlini
„ condemnamus &c." Vide D. Simon in Critica Dupin, tom. 1, lib. 7. Cæterum novas appellationes ad Romanam curiam interposuit Hochstratus, quibus nihil profecit aliud, quàm, ut se, suosque Dominicanos famâ tyrannicæ, ut palam dicebatur, potestatis invisos, in majorem adhuc malevolentiam vocaret, magno Romanæ Sedis contemptu, de quâ pessimè merebatur Administratorum infamia. Emanârunt ex hoc nequissimo fonte irrisiones, contumeliæ, dicteria eruditorum virorum, qui Rhetorici dicebantur, in Mendicantes: quorum plurimos afficit illud Erasmi Epist. 1033. edit. Lugd. Bat,
„ De Episcopis non ita magna est que-
„ rimonia, de Romano Pontifice, deque
„ his qui sub illius titulo regnant, multo
„ major, de Monachis, præsertim *Men-*
„ *dicantibus multò gravissima.*" Legenda

sunt, quæ de hac historia habet Raynaldus in annalibus Ecclesiasticis ad annum 1516. num. 84. „ Hochstratus ex Prædicatorum Ordine Theologus, qui
„ censuram sacram agebat, Reuchlino
„ crimen hæreseos intendit. Commota
„ fuit inde in Dominicanos maxima in-
„ vidia, quippe literarum cultiorum
„ amantes, quorum Princeps erat Eras-
„ mus, Reuchlini causam tuendam sus-
„ cepêre, conscriptis libellis non Domi-
„ nicanos modò, verùm etiam Theolo-
„ gos veluti agrestes & barbaros, ob vo-
„ cum inconditarum in scholis usum de-
„ ridere, ludibrioque habere cœperunt:
„ tùm verò maximè religiosarum fami-
„ liarum alumnos proscindere dicteriis,
„ & per ora hominum traducere, nec non
„ sacræ *Fidei Inquisitores insimulârunt ty-*
„ *rannidis intolerandæ*, qui viros, quorum
„ gloriæ splendore perstringerentur; per
„ invidiam, ac summum nefas injustâ
„ hæreseos notâ opprimere niterentur.
„ Discussâ Reuchlini causâ, Theologi,
„ uti invidi calumniatores malè audie-
„ runt in aulâ Cæsareâ, quod Maximi-
„ liani ad Leonem Pontificem literæ,
„ indicant, tum verò apud subsellia
„ Apostolica non defuêre, qui eundem
„ Reuchlinum tuerentur accusatoresque,

„ ut iniquos deterrerent, inter quos Al-
„ bertus Pius Carporum Princeps, eru-
„ ditionis laude præstans extitit. Inde
„ verò censorum, seu Inquisitorum Fidei
„ autoritas adeò obsolevit, ut exorientem
„ posteà Lutherum Hæresiarcham com-
„ primere non potuerint. Nam cùm
„ Theologi illum Judicio cœpissent per-
„ sequi, universa mox Rethorum, ac
„ Poëtarum cohors malevolentiâ, jam in
„ Reuchlinianâ causâ imbuta in Theolo-
„ gos, illi se inprovidè conjunxit. Atque
„ hinc conflatum esse Turbinem Luthe-
„ ranum, qui adeò Ecclesiam Dei con-
„ cussit, affirmat constanter Albertus Pius
„ in suo responso primo ad Erasmum.

Hactenùs Raynaldus in Annalibus. Erasmi autem verba, quibus quantum ad hoc attinet, concinit ejus acerrimus adversarius Albertus Pius, hæc sunt. „ Non
„ dubito, quin audita tibi sit Reuchlinica
„ Tragedia. Hinc cœpit in illos Dominica-
„ nos incrudescere doctorum odium; mox
„ fervente adhuc bello inter mystas, &
„ osores Musarum exortus est Lutherus."
Addendum est Testimonium Alberti Carporum Principis, qui eâ tempestate florebat, & tum Luthero, tum Erasmo, quem falsò putavit favere Hæresi Lutheranæ infensissimus fuit: Quapropter ejus

testimonium maximæ est auctoritatis.
„ Exorta, inquit, controversia Reu-
„ chliniana, ex quo Fonte primæ aquæ
„ (Lutheranæ discordiæ) scaturiêre. Non
„ enim illius causæ expers fui; immo &
„ meâ erga viros doctos consuetudine
„ non vulgariter favi Reuchlinio apud
„ Leonem X. quod Literæ ipsius ad
„ me testantur, deterruique accusatorem
„ ipsius Hochstratum, ne tam vehemens
„ esset, mitiùsque in ipsum ageret. Ex
„ quæstione illâ prodiêre primùm *Epistolæ*
„ *obscurorum virorum*; quibus festivissimè
„ ridebantur Theologi minùs elegantes.
„ Indè demum factum est, ut quotquot
„ eruditorum amabant bonas literas, se
„ Lutheri nascentis furore fautores exhi-
„ buerint. Hæc causa tantorum malorum
„ fuit:" Hactenùs Albertus Pius: quæ si vera sunt, ut certè verissima sunt, universi Dominicani Inquisitores non tantum Ecclesiæ boni attulêre, quantum attulit mali Inquisitor Hochstratus, cum alio pariter Dominicano Inquisitore Tetzelio, de quo mox dicendum erit, cùm Lutheranæ Hæresi, aliisque innumeris ex ipsâ profectis occasionem dedêre, illudque effecerunt, ut Septentrionales Populi ab Ecclesiâ deficerent. *Loquor autem de Inquisitoribus Judicibus, quales nostrâ ætate*

habemus. Nam S. Dominicus, & S. Petrus Martyr erant *ex Inquisitorum Concionatorum numero*, qui verbo, & exemplo contra Hæreticos præliabantur *Prælia Domini*, quod Inquisitionis genus maximè proprium estRegularium virorum: eorum etiam personas, atque errores sicubi laterent, *inquirebant*, atque investigabant, ut iis detectis, nec ad fidem conversis, legitima potestas de eorum causâ judiciario more cognosceret.

Reuchlinicæ Controversiæ memoria obliterata nequaquam erat PAULI III. ætate, quin imò multo compertissima. Quare nihil mirari subit, quòd non Regularibus, sed Seculari Clero Romanam Inquisitionem assignaverit.

CAPUT IV.

Monumenta Ecclesiastica de Hæreseos Lutheranæ initiis PAULI III. in suâ Constitutione ferendâ Sapientiam comprobant.

NUlla contra Dominicanos Inquisitores querimonia gravior, quàm quæ excitata fuit contra Tetzelium Dominicanum, eundemque Inquisitorem, qui

cum ſuis Dominicanis electus præ Auguſtianis Eremitis fuit, ad Indulgentias Pontificias evulgandas. „ Dum Tetzelius,
„ & alii, quibus ea res commiſſa erat,
„ inquit Raynaldus in Annalibus Eccle-
„ ſiaſticis ad annum 1517. n. 59. de In-
„ dulgentiis ad Populum concionantur,
„ earumque virtutem magnificè prædi-
„ cant, fortè voces quædam per impru-
„ dentiam illis exciderunt, &c.... Fue-
„ runt in vulgo, qui redempti Indul-
„ gentiarum diplomatis ſecuri, de verâ
„ Pœnitentiâ, ejuſque dignis fructibus
„ parùm cogitârint, hoc uno contenti,
„ quòd Indulgentiarum diploma ære ſuo
„ redemptum haberent." Hæc Raynaldus, quæ non eſſe fictitia teſtatur Diæta Norimbergenſis in ſcripto *centum Gravaminum*, quod per Nuncium Pontificium ad Papam tranſmitti curavit anno 1552. & alias etiam tranſmiſerat. „ Hæc
„ enim habet n°. 3. Per Indulgentiarum
„ conductitios præcones, ac Prædicatores
„ profligata eſt germana Chriſtianorum
„ pietas, dum qui extrudere volebant
„ venales ſuas Bullas, occinebant ſuis
„ mercibus laudes miras, & inauditas:
„ condonari per emptitias has condonatio-
„ nes nedum noxas præteritas, aut futu-
„ ras viventium, ſed & vita defuncto-
rum....

COMMENTARIUM
IN BULLAM PAULI III.

Licet ab Initio,

Datam Anno 1542.

Quâ Romanam Universalem Inquisitionem constituit, ejusque Regimen non Regularibus, sed Clero Seculari commisit.

PROOEMIUM OPUSCULI.

Omanæ Inquisitionis Tribunal, non uno, eodemque hominum genere constat, sed planè multiplici disparis dignitatis, ac potestatis. Ac primò quidem *Cardinales Commissarios*, at-

que *Inquisitores complectitur* certo aliquo numero per Romani Pontificis arbitrium definiendo : *Dominicanum* deinde Commissarium, cum ejusdem Ordinis socio : Illius est de criminibus, ac criminosis inquirere, delationes excipere, conficere testium examen, Processum instruere ad ferendam sententiam, singula quæque necessaria disponere, statutas pœnas exequi, denique omnia suarum partium sunt, suæque curationis. Tertio loco *Assessorem Prælatum*: Cùm enim hoc Tribunal pluribus redditibus abundet, aut Prædiis, plures habeat administros sibique subservientes, ac famulantes : lites proindè haud raró suboriuntur, quas cùm ad alios Judices deferre non liceat, ad forum spectant Prælati Assessoris. Denique satis præcipuum sibi locum in hoc Tribunali vindicant Consultores, quorum alii Prælati Jurisprudentes sunt, alii Regulares Theologi : Ipse videlicet Commissarius Dominicanus cum ejusdem Ordinis socio, Magister Generalis Dominicanorum, Sacri Palatii Apostolici Magister ex eodem Prædicatorum Ordine, quibus ex Sixti V. Decreto unus annumeratur ex Ordine Minorum Conventualium Theologus : Ab Innocentii XIII. temporibus, alii pauci, nonnulli Regula-

res in Consultores designati sunt Pontificum Arbitrio.

Sacri hujus Tribunalis Conventus omninò tres per hebdomadas celebrantur. 1°. *Congregatio Consultorum die lunæ*, apud quos omnia discutienda proponuntur, ad nutum, & voluntatem Dominicani Commissarii; cujus est quæcunque velit, vel celare, vel palam efferre. Commissario adstant, quos commemoravi, Dominicani tres: si qui sunt alii Regulares, tùm ii pauci sunt, tùm Dominicanis non inimici: Etenim si suspicio fuisset eos parùm amicos esse, vel fore, utique Dominicani pro viribus elaborassent, ne in Consultores deligerentur. Jam verò quæcunque Theologica sunt ad horum Regularium Consultorum judicia referuntur: Sæculares enim Prælati iis sese ferè tantummodò immiscent, quæ sunt Jurisprudentium.

2°. Cardinalium Congregatio die Mercurii in domo ipsâ Dominicanorum, quæ *à S. Maria suprà Minervam nuncupatur*: pro arbitrio, seu judicio Fratris Commissarii, ad hunc Cardinalium Conventum referuntur, sivè omnia, sivè plura tantummodò eorum, de quibus actum est in priore Consultorum cœtu.

3°. Postremus Conventus die Jovis

celebratur à Cardinalibus coram Pontifice; ea autem ferè probantur, quæ in Congregatione Cardinalium die Mercurii gesta sunt; quemadmodum Cardinalium Congregatio ea ferè probavit, quæ à Consultoribus gesta fuerant, Dominicano Commissario cum suis omnium moderatore, atque administro: Cùm enim Consultores reliqui non intersint Congregationi Cardinalium, ac Pontificiæ, nisi peculiari aliquâ de causâ advocentur, secùs est de Dominicano Commissario, quem omnium fieri conscium, omnibus interesse necesse est.

Hoc nimirum est celebre illud Romanæ Inquisitionis Tribunal, ejusque regiminis forma nostrâ hac ætate. Ad ipsum scilicet gravissima quæque referuntur, quidquid ad Fidem Catholicam facit, ad Doctrinam sive Thesium, sive Librorum, ad controversias rituum, sive Malabaricorum, sive aliorum quorumcunque, ad lites, & contentiones de B. Mariæ Conceptione, ad sollicitationum crimina; tandem ut alia omittam ex decreto 1745. etiam eorum inobedientia ad Inquisitionis Tribunal pertinet, qui Romæ libros typis mandant, vel alibi typis vulgandos curant, absque facultate Fratris Dominicani Sacri Palatii Apostolici Magistri.

Quàm multæ querelæ de hoc Sanctissimo Inquisitionis Tribunali excitatæ sint, imò verò excitentur : quàm multa in ejus odium, vel perniciem dixerint, scripserint, egerint, decreverint Imperatores, Reges, Principes, Regii Senatus, sive Parlamenta, Universitates, Laïci, Ecclesiastici, tum Seculares, tum Regulares, Dominicanis exceptis; quàm multa præterea dicant, scribant, agant, decernant, supervacaneum est recensere, cùm omnibus notissima sint. Excutiatur Universa Ecclesiastica Historia : Nullum profectò reperies Sacrum Ecclesiæ Tribunal, quod tot populorum odiis exceptum sit; testes hujus rei sunt Turbæ Belgicæ, Romanæ, Mediolanenses, Neapolitanæ uno seculo decimo sexto, ut de posterioribus temporibus, imò verò nostris sileam. Quare nihil mirandum est, quòd à tam multis regnis, ac Provinciis, in quibus sedem fixerat, fuerit non sine dedecore proturbatum.

Cogitanti mihi, quid tot turbis causam dederit, non ego horum malorum causam in sanctissimum Inquisitionis Tribunal rejicio, sed in ejus administrationem Regularibus commissam; Nimirùm unusquisque in eâ vocatione, in qua vocatus est maneat. Non in hoc vocati sunt Re-

gulares Ordines, ut Jurisdictionem contentiosam in Ecclesiâ exerceant, ac criminalem. S. Dominicus primus in Dei Ecclesiâ Inquisitor fuisse dicitur: Verùm qui non univocè cum hodiernis Inquisitoribus conveniat, sed satis æquivocè: Inquirebat enim ille de Hæreticis, quos invenerat, partim privatis, partim publicis è suggestu sermonibus; ad Fidem Catholicam hortabatur; protervi quique, atque in suis erroribus defixi suis judicibus puniendi committebantur. Hodiernus Inquisitor judex est veriùs, quàm Inquisitor. Quid autem Regulari viro cum judiciis, cum reorum carcere, Tortura, atque Tortoribus?

Id optimè perspexit Romanorum Pontificum, si quis umquam, prudentissimus, PAULUS III. qui cùm Romanæ Inquisitionis Tribunal noviter constitueret, Clero Seculari, non Regulari tradendum censuit: quod utinam prioribus seculis, utinam saltem posterioribus, servatum diligenter fuisset! haud profectò tantum odii, atque invidiæ sanctissimo Tribunali conciliatum fuisse doleremus. Non negaverim plura in Ecclesiam bona ex Inquisitoribus Regularibus profecta fuisse: At quàm multis malis iisdemque gravissimis admixta! neque verò quisquam

putet multum indè detrimenti Ecclesias accepisse, non ipsos tamen Regulares Ordines: Imò verò hos ipsos, maximè Dominicanum Ordinem, plurimùm fractos, ac debilitatos fuisse, hac de causâ, aio, atque affirmo. Nimirum honoris, ac potestatis per Inquisitores exercendæ ambitus, cum rei pecuniariæ desiderio, ubi primùm Regularis viri animum tangit, miserrimè inficit; ac Prædicationis, Confessionis, sacræque Doctrinæ laboribus ineptum facit. Sanè clarissimum FF. Prædicatorum Ordinem de Inquisitione dimittendâ seriò cogitasse, ipsamque, quantum est ex se dimisisse, locupletissimo testimonio sçimus, Bullario nempè Dominicano per Fr. Bremond novissimè evulgato tom. 1. pag. 118.

Acturus de gravissimo hoc argumento, quod è re Catholicâ esse maximè censeo, demonstrandum suscipiam, quàm prudenter, ac piè PAULUS III. Romanam Inquisitionem, aliasque subalternas, quæ ex ipsâ pendent, Clero Seculari, non Regulari commiserit; quanto etiam magis hujuscemodi consilium nostræ huic ætati congruat: Quod cùm adhuc factum non fuerit, nihil de tot damnis, ac turbis mirandum subest: id si fiat, nascetur, ut opinor, rerum Ordo felicior.

CAPUT I.

PAULI III. Constitutio Romanam Inquisitionem non Regularibus, sed Clero Seculari committit.

ANno 1542. PAULUS III. edidit Constitutionem, *Licet ab initio*, quæ est in Bullario 34. in qua sex Cardinales eligit, eosque *Nostros*, inquit, *& Apostolicæ Sedis in omnibus & singulis Reipublicæ Christianæ Civitatibus, Oppidis, Terris, & Locis, tam citra, quàm ultra Montes ubilibet, etiam in Italiâ consistentibus, ac in Romanâ Curiâ, super negotio Fidei Commissarios, & Inquisitores Generales, & generalissimos auctoritate Apostolicâ tenore præsentium constituimus, ac deputamus.*

Quod autem attinet ad subalternos Inquisitores aliarum à Româ Urbium hæc statuit, *necnon ad præmissa omnia, & singula, in quibusvis Civitatibus, terris, & locis, de quibus eisdem Cardinalibus videbitur, & quoties ipsi Cardinales opus esse cognoverint; alias personas Ecclesiasticas idoneas, literatas, & Deum timentes in Theologiâ Magistros, seu in altero Jurium Do-*

ctores, *Licentiatos*, *Baccalaureos*, *in aliquâ Universitate studii generalis graduatos*; *in trigesimo eorum ætatis anno ad minus constitutos*, *seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicos*, *vel alias dignitate Ecclesiasticâ præditos*, *simili aut limitatâ facultate substituendi*, *& subdelegandi*; *ac eos in toto*, *vel in parte*, *simul*, *vel successivè ad eorumdem Cardinalium libitum*, *etiam in negociis & causis per eos tunc inceptis revocandi*, *& loco ipsorum alios similiter qualificatos deputandi.* Hactenùs Bulla.

In his extra Urbem Inquisitoribus tria, ut vides, requirit Pontifex, *Doctrinam*, quâ sint Magistri, vel aliàs graduati; *Ætatem*, quâ pervenerint ad annum trigesimum; *Gradum*, quòd sint seu Canonici Cathedralis Ecclesiæ, seu in aliâ dignitate Ecclesiasticâ constituti, quod certè non nisi Secularibus Clericis congruit. Quinimò *subdelegandi* etiam eâdem ratione dicuntur *similiter qualificati.* Attamen omnes extra urbem Fratres Dominicani sunt, Patavio, atque Hetruriâ exceptis; ubi id muneris demandatum est Ordini Minorum Conventualium nempè, non quidem Dominicanis, sed tamen Fratribus.

At, inquies, esto in constituendis Inquisitoribus extra urbem declinatum sit

à Legibus Pontificiæ Conſtitutionis: verumtamen nihil tale dici poterit de Romano ipſo Inquiſitionis Tribunali. Quin immò hoc potiſſimum, hoc inquam, à primævâ ſui conſtitutione diſceſſit. Cardinales Commiſſarios, atque Inquiſitores creavit PAULUS III. non tamen *Dominicanum Commiſſarium adjunxit*. Hic ubi primùm adjunctus eſt, aliam induit faciem, naturamque aliam Inquiſitio Romana, univerſumque ejus regimen planè fuit commutatum, tùm enim verò à Clero Seculari ad Dominicanos devolutum eſt. Indè etiam fuit, quod Sedes Inquiſitorum extrà urbem Clericis Secularibus à PAULO III. demandatas, quotquot potuit Dominicanus Ordo ſibi per Italiam uſurpaverit. Quòd, ſi etiam Florentiæ ipſis non licuerit, nihil mirandum eſt, cùm Coſmum Mediceum parum ſibi æquum haberent per ea tempora, quemadmodum legere eſt in Hadriani Hiſtoria lib. 5., & Spondano ad ann. 1545. n. 18. *Florentiæ*, inquit, *non pauci formam regiminis Monarchici averſabantur in ſpem mutationis, ex quibuſdam prædictionibus Hyeronimi Savonarolæ, confortati ſuaſionibus Fratrum Dominicanorum. Coſmus poſtquam Dominicanos monuiſſet ab hujuſmodi ſuſurrationibus abſtinere, cùm*

non obtemperarent; primùm nonnullos eorum in carcerem trusit, deindè dixit, ut omnes alias sibi Sedes quærerent, reque ipsâ mense elapso abeundum iis fuit. Quamvis autem Operâ PAULI III. res compositæ fuerint, nemo mirabitur ex Franciscanis potiùs, quàm Dominicanis Etruscos Inquisitores munus hoc in Hetruria exercere.

Quod dixerim Romanam Inquisitionem Dominicanis concessisse, cùm primùm Inquisitionis Commissarius ex Ordine Dominicano statutus fuit, id verissimum esse nemo diffitebitur Romanarum rerum paulò scientior. Quod in Sancto Inquisitionis Officio Commissarius præstat, idem imo verò multo etiam magis in aliis Romanis Congregationibus præstant Secretarii, penes quos rerum summam esse, vulgatissimum est. Commissarii autem potestas, atque autoritas in negociis S. Officii, tum directa, tum indirecta multò maxima est, quod ex infradicendis, clariùs adhuc elucescit.

Quàm aliena fuerit PAULI III. mens à Dominicano Commissario, constat ejus Bullam expendenti: etenim post Cardinales Inquisitores appellatos, ac Constitutos hæc addit, *nec non ad effectum præmissorum, Procuratorem Fiscalem, & Notarios*

publicos, & alios Officiales ad præmissa necessarios, & opportunos: etiam Clericos, sivè Religiosos cujuscunque Ordinis fuerint deputandi & constituendi. Qua in enumeratione cùm à Fiscali Procuratore post Cardinales exordiatur, deinde ad Notarios descendat, tum verò ad alios minores, ac levioris momenti Officiales; satis ostendit Pontifex, se ne cogitasse quidem de Generali Dominicano Commissario, qualem hodie conspicimus, qui post Cardinales potissimum locum habet: tantumque sibi autoritatis, ac potestatis acquisivit, quantum in unoquoque Cardinalium seorsum non reperies, licèt specioso Inquisitorum titulo decorentur. Sanè tantum munus, enumeratis Cardinalibus ante Fiscalem Procuratorem, ac Notarios recensere debuerat. Quid! quod ea disjunctiva enunciatio, quæ vagatur inter Clericos Seculares, *ac Regulares cujuscunque Ordinis*, & de minoribus Officialibus loquitur infra Procuratores Fiscales, ac Notarios Constitutis, satis præ se fert studium Pontificis, quantoperè nimirùm alienus esset, vel ab ipsis inferioris notæ muneribus certo *Dominicanorum Ordini addicendis.*

Verum quidem est experientiam rerum Magistram abundè docuisse, quòd præter Cardinales Inquisitores, qui sunt in

ſupremo ejus Tribunalis gradu, præter Procuratores Fiſcales, Notarios, alioſque levioris, aut inferioris notæ homines, opus ſit præcipuo quodam, ſeu Præfecto, ſeu Adminiſtro, qui ſive Secretarium, ſive Commiſſarium, aut alio quocumque nomine appelles, ardua, ac plurima Tribunalis negotia moderetur, diſponat & expediat, ac ſtabile domicilium in Inquiſitionis Palatio ſibi habeat. Verùm juxta Pontificis inſtituentis mentem, primarium adeò munus, cujus eſt omnia temperare, moderari, movere, regere à Clero ſeculari nequaquam diſtrahendum fuerat. Cardinales à primævâ Inſtitutione, non Inquiſitores modò, verùm etiam Commiſſarii conſtituti fuerant. Potuit itaque ex iis Commiſſarius primarius, aut Præfectus deligi, aut ſi id minus commodum erat, & alteri à Cardinalibus demandandum fuit, præſto erat Prælatus aliquis Secularis, qui non Aſſeſſor tantummodò ob forenſes contentiones, ſed etiam Commiſſarius, & eſſet, & appellaretur.

Non omittam edictum contrà Bibliopolas, & Librorum Impreſſores, atque Dohanarum Officiales, &c. datum à Cardinalibus Inquiſitoribus anno 1543. Hoc eſt anno ſecundo à Romanâ Inquiſitione conſtitutâ: Ad ejus calcem ità apponitur.

De *Mandato Illustrissimorum, ac Reverendissimorum DD. Cardinalium Inquisitorum Doctor Alphonsus Martinez Secretarius*: Adeò verum est Dominicanos à primævâ institutione exclusos, neque auditum fuisse Dominicani Commissarii nomen. Vide edictum in Appendice Directorii Inquisitorum pag. 112. Donec Frater Theophilus à Tropza Calaber Dominicanus, de quo Fontana in Catalogo Commissariorum S. Officii, Commendatione Cardinalis Caraffæ, ac si nullus idoneus in Clero Seculari esset, obtinuit; ut in primum Commissarium eligeretur: quod non admodum feliciter cessit Cardinali Caraffæ, deinde in Pontificem Paulum IV. electo. Tantâ enim severitate hic Frater Theophilus munus suum gessit, ut Paulo IV. defuncto, seditio Romanorum excitata fuerit in Inquisitores, in Dominicanos, in ipsum Paulum IV. ejusque statuas, atque insignia. Vide Raynaldum, & Ciacconium.

CAPUT II.

Quàm ſapienter Romanam Inquiſitionem Clero ſeculari committendam Paulus III. cenſuerit.

MAximis Privilegiis Sedes Apoſtolica inſignivit ab ipſis eorum initiis utrumque Ordinem Prædicatorum, ac Minorum, in Sacramentis adminiſtrandis, verbi Dei Prædicatione, Inquiſitionis munere exercendo; Quamquam munus hoc Dominicanis præcipuè Fratribus creditum fuerit; quod quidem implebant unà cum Sacris Concionibus, nec ſine Epiſcoporum conſenſu, ut in tantæ animadverſionis judicio *non poſtponenda Pontificum auctoritas intercederet*, uti loquitur Urbanus IV. in ſuis Apoſtolicis Literis, quas Pegna in Directorii Appendice recitat pag. 41. Facilè autem fuit tot Privilegiis abuti Fratres in Inquiſitionis præcipuè cauſis, ac Proceſſibus: Fratres, inquam, ut puto Dei zelo inſtructos, non autem Juris, ac fori peritiâ, ut ea omittam, quæ humanitùs peccari contigit. Quàm multæ indè turbæ exortæ fuerint, deprehenſum eſt in Concilio

„ rum....... Modò numeretur aliquid,
„ modò tinniat dextera. Atque his mer-
„ cium nundinationibus simul & spo-
„ liata est ære Germania & Christi pie-
„ tas extincta, quando quilibet pro modo
„ pretii, quod in has merces expenderat,
„ peccandi impunitatem sibi polliceba-
„ tur. Hinc stupra, incestus, adulteria,
„ perjuria, homicidia, furta, rapinæ, fæ-
„ nora, ac tota malorum lerna semel ori-
„ ginem sibi traxerunt. Hactenùs Ma-
„ gnates Germani ad Pontificem.

Sed ad Raynaldum redeamus. „ Hanc,
„ inquit, nactus occasionem Lutherus,
„ ad Archiepiscopum Moguntinum lite-
„ ras dedit ultimo Octobris 1517. exa-
„ ratas, quibus eum monuit. Circumfe-
„ runtur, inquit, Indulgentiæ Papales...
„ doleo falsissimas intelligentias populi
„ ex illis conceptas..... Credunt infe-
„ lices animæ, si literas Indulgentiarum
„ redemerint, se securos esse de salute
„ suâ. Item quòd animæ de Purgatorio
„ statim evolant, ubi contributionem in
„ cistam conjecerint. Cur ergo per illas
„ falsas Veniarum fabulas, & promissio-
„ nes, Prædicatores earum faciunt popu-
„ lum securum, & sine timore; cùm In-
„ dulgentiæ prorsùs nihil boni conferant
„ animabus ad salutem & sanctitatem,

„ ſed tantummodò pœnam externam olim
„ canonicè imponi ſolitam auferant.

Hæc à Luthero in recitatâ Epiſtolâ aſſerta opinio falſa eſt, ſed fuiſſe quorumdam antiquorum Theologorum teſtantur S. Thomas & S. Bonaventura apud Bellarm. de Indulgentiis l. 1. cap. 7. & Suarez in 3. p. diſput. 50. ſect. 3. quam omnes referunt abſque cenſurâ hæreſeos, quam non merebatur, ſaltem Lutheri temporibus ante Tridentinum Concilium. Neque enim omnia quæ in Pontificum Decretalibus Juri Canonico inſertis extant; tanquam Fidei articuli traduntur. Satiùs igitur fuerat Tetzelium in abuſus evellendos incubuiſſe, & falſæ pietatis fabulas, eamque opinionem, SS. Thomæ & Bonaventuræ exemplo, pacato animo in ſcholis refellere, miſſis turbis & contentionibus. Quidquod in Theſibus Wittenbergenſibus, quas eodem tempore evulgavit hæc habet Theſi 28. „ Certum eſt num-
„ mo in ciſtâ tinniente augeri quæſtum
„ & avaritiam poſſe, ſuffragium autem
„ Eccleſiæ eſt in arbitrio Dei ſolius "
Quare dùm dicebat ſolam pœnam Canonicam remitti per Indulgentias, exponi benigniùs poterat de remiſſione *abſolutâ*, & *omninò infallibili*. Suffragium autem in Dei foro effectum ſuum habere, non omninò

negabat, ſaltem conditionatè & dependenter à *divinâ acceptatione*, quod non pauci Theologi ſensêre: Addo duas Lutheri ex eodem folio Theſes 31. & 32. „ Contrà „ Veniarum Apoſtolicarum veritatem qui „ loquitur, ſit ille Anathema, & male- „ dictus. Qui verò contrà libidinem, ac „ licentiam verborum Concionatoris Ve- „ niarum agit, ſit ille benedictus." Ex quibus animus Lutheri apparet, eo tempore nondum Hæretici, in ſuis 95. Theſibus Wittenbergenſibus. Proſequor narrationem Raynaldi. „ Qui, inquit, ex mune- „ ris ſui dignitate ejuſmodi controverſias „ tollere debuerat Tetzelius Ord. Præd... „ imprudenter incendium auxiſſe fertur.. „ inquiſitor, ingenio ferox, & corpore „ robuſtus, indignum ferens Lutheri „ protervam audaciam, ut par pari re- „ ferret, centum & ſex edidit Propo- „ ſitiones, quibus contrariam explica- „ bat ſententiam. Hâc itaque Propoſi- „ tionum editione viſa eſt conteſtata in- „ ter hos duos Antagoniſtas eſſe lis tur- „ bulentæ contentionis, quæ mox anno „ ſequenti in apertum efflavit incendium, „ quo pax & unitas Eccleſiæ diſſoluta „ fuit.."

Ipſemet Raynaldus ad annum ſequentem 1518. n. 100. hæc recitat ex Ulem-

bergio „ Quia verò satis intellexerat
„ [Miltiz Apostolicus Internuncius] ex
„ hac actione circumforaneos illos Indul-
„ gentiarum Præcones, qui Luthero pri-
„ mam contradicendi occasionem dede-
„ runt, non esse prorsùs inculpabiles;
„ Tetzelium ad se vocatum duriùs incre-
„ pavit, quòd abusus non sustulerit bo-
„ norum omnium judicio minimè tole-
„ randos, & quòd fretus auctoritate Pon-
„ tificis (hæc enim verò maximè adno-
„ tanda sunt) arbitratu suo multa gesse-
„ rit, quæ probari ac defendi nequeant:
„ & factum, ut & Sedi Apostolicæ fæ-
„ dam asperserit maculam, & huic tàm
„ periculoso certamini magnam occasio-
„ nem præbuerit, quo nomine rationem
„ aliquando sit Pontifici redditurus. Ter-
„ ritus hâc increpatione Tetzelius, pau-
„ lò post in morbum incidit, cùmque
„ justam Pontificis indignationem me-
„ tueret, sollicitudine, curis, & animi
„ mœrore confectus, supremum vitæ
„ diem clausit. Cæteros etiam Tetzelia-
„ nos Administros admisisse tradit Flori-
„ mundus Raymundus in divulgandis In-
„ dulgentiis corruptelas gravissimas, cùm
„ illi emungendarum à Fideli Populo pe-
„ cuniarum, quàm expiandarum anima-
„ rum majori studio urerentur." Hacte-

nùs Raynaldus; cui concinit illud Eràſmi in reſponſione ad Albertum Pium: „ Dominicani quidam hæc de Indulgentiis „ nimis adulanter, & imprudenter, ac „ propè dixerim blaſphemè jactantes apud „ populum, excitârunt Lutherum, ut „ proponeret aliquot Propoſitiones diſputandas.

Quid autem Inquiſitor Tetzelius pro concione dixerit, ejuſque ſocii, ex iis intelligi poteſt, quæ ipſe ſcripſit in Theſibus centum & ſex, quas Lutheri prioribus Theſibus oppoſuit. Longum eſſet per ſingula excurrere: Nonnulla commemorabo: Inde enim evidentiſſima erit PAULI III. ſapientia, quâ non Fratribus, ſed Clericis ſanctum Inquiſitionis Officium adminiſtrandum ſuâ Conſtitutione decrevit.

Itaque in ſua 3. & 4. Theſi [in duas enim partitus eſt ad numeri pompam] hæc ſcripſit Tetzel. „ Quiſquis ergo dicit Chriſtum, dum prædicavit, *Pœnitentiam agite*; ſic voluiſſe pœnitentiam interiorem, & carnis mortificationem, ut non etiam docere, vel cointelligere potuerit Pœnitentiæ Sacramentum, ejuſque partes Confeſſionem, & Satisfactionem tanquam obligatorias, „ errat: Imò nihil nunc juvat, ſi inte-

„ rior pœnitentia etiam operetur exterio-
„ rem mortificationem, nisi adsit facto,
„ vel voto Confessio, & Satisfactio.

At certum est Sacramentum Pœnitentiæ institutum post Resurrectionem Joann. cap. 20. quod ità etiam eo tempore pervulgatum erat, ut deinde Tridentinum Sess. 14. cap. 1. id definierit: Quomodo igitur ferè ante tres annos in principio prædicationis docere Christus potuit in recitatis verbis Confessionem, & Satisfactionem, tanquam obligatorias? Legatur Suarez in 3. p. tom. 3. disp. 17. Sect. 1. & ad qu. 84 D. Thom. in Comm. Artic. VII., ibidemque Thomistæ reliqui. Quo jure igitur reprehendi potuit tanquam error, Lutheri assértio; quæ in illis verbis Pœnitentiam virtutem intelligebat, non Sacramentum? Vix potest explicari, quantùm damni Ecclesiæ Dei illatum sit per hujusmodi falsas, ac præcipites Dominicanorum Inquisitorum Censuras. Meritò Lutherus in Epist. ad Leonem X. scriptâ die SSmæ Trinitatis anno 1518. conqueritur de Dominicanis:
„ Ignis comminationem, & Hæretici no-
„ minis opprobrium: . . . . Incredibile est
„ quàm propensi sint intentare, quando-
„ que etiam si in meris opiniosisque nu-
„ gis suis contradictionem senserint: Si

„ tamen hoc eſt ſcandala ſedare, ac non „ potiùs merâ tyrannide ſchiſmata, & „ ſeditiones tandem ſuſcitare." Utinam his æquiſſimis querelis auſcultaviſſet Leo Pontifex; ſed vetebant ii Regulares, qui poteſtatem ſuam etiam Romæ exercebant.

Theſis 60. ſic habet „ Rariſſimos eſſe, „ & non etiam plurimos, juxtà formam „ Jubilæi agentes, qui conſequantur Ve„ nias. Error.

Plenaria Venia ab omni pœnâ, etiam venialibus debitâ haberi nequit, abſque prævio dolore omnis omninò culpæ, etiam venialis, & idoneo propoſito. Hunc animum, quis dicat plurimis communem eſſe, ut Tetzelius, & non potiùs rariſſimum, ut aſſerebat Lutherus? Quàm immeritò igitur hujus aſſertio hæreticis erroribus annumerata fuit per Dominicanum Inquiſitorem?

Theſis 61. „Relaxatum, inquit, per Ve„ nias plenarias, juxtà formam reſcripti, „ videlicet verè confeſſum, & contritum, „ non eſſe ſecurum de ſuâ ſalute. Error.

Audis portentum Aſſertionis? nemo abſque peculiari revelatione, ut deinde definivit Tridentinum, ſcire poteſt, ſe ritè confeſſum & contritum, neque ſecurus eſſe poteſt de aſſecutione Indulgentiæ, & de præſenti animæ ſuæ ſtatu ſa-

lutari : Hoc autem Judicium *si sum verè confessus... & contritus, sum in statu salutis.* Non parit securitatem, sed timorem magnum, cùm de veritate conditionis incertus sim. Adde illa verba, *securum esse de suâ salute*, rudi populo pro concione evulgata, nedum propugnata in Thesibus, præ se ferunt securitatem in futurum, nempè de æternâ salute assequendâ, quâ sæpissimè decepti populi, pecunias pro Bullâ Indulgentiæ consequendâ conferebant, & ad peccandum incitabantur.

Thesis 64. „ Non esse Christianum dogma, quod redempturi, pro amicis confessionalia, vel purgandis Animabus Jubilæum, possunt hæc facere absque contritione, error." Audivi quid sit lucrari Indulgentiam pro alio etiam vivente, quâ de re Gabriel, Adrianus, aliique cum Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 13. Sect. 3. At quodnam sit hoc dogma Christianum de redimendis Confessionalibus pro amicis, absque ullâ necessitate contritionis, planè non intelligo. Suspicor de aliquâ praxi non satis piâ, quæ per ea tempora vigeret ad Germanorum crumenas per malos Concionatores emungendas.

Quod autem dicitur de Animabus Purgatorii, sanè auditu, ac lectu indignissimum est; est enim optima Sententia An-

geli. Verb. Indulgentia n°. 21. & Cardinalis, in Clem. 2. de Pœnitentiis, & Remiss., aliorumque Theologorum, necessarium esse statum gratiæ ad lucrandam Indulgentiam pro Defunctis. Quis itaque ferat, quòd Apostolicus Inquisitor in eam, velut in errorem vociferetur?

Piget me omnes Theses excutere, in quibus immeritò erroris Lutherum insimulavit, & in rabiem adegit, ut tandem in veras hæreses prolapsus sit: Verùm antequam in earum barathrum se se præcipitem daret... Et quis, inquit, Erasmus in Apolog. ad Blasphemias Stunicæ tom. 9. oper. pag. 374. „ Et quis ex viris bonis non favebat Luthero? Nimirùm quædam erant, quæ diutiùs „ ferre mundus non poterat... Nec hic „ affectus tot clamoribus, tot Bullis, „ tot edictis, tot censuris, tot libellis ex„ tundi potest è mentibus populi, adeo „ ut verear, ne nisi radices amputentur, „ undè malum hoc jam toties repullulat, „ sit aliquandò majore cum pernicie erup„ turum." Sed optimis Erasmi consiliis, quæ sæpè pluribus ad Pontifices, & Cardinales epistolis dedit, obtemperatum non est, quamquam PAULUS III. agnoverit tandem, perditis tamen rebus, ac profligatis, Erasmi optima consilia; eumque

licèt invitum, ac repugnantem Cardinalem decreverat, nisi Erasmi mors intercessisset; constant hæc ex Epist. inter Erasmicas, præcipuè ex Epist. 1288., & ingenuè asserit Natalis Alexander in Hist. Sæcul. XVI. in Erasmo.

Alias Theses secundæ disputationis Tetzelius ann. 1517. Inquisitor vulgavit contra Lutherum, adhuc non avulsum ab obedientiâ Ecclesiæ, & Romani Pontificis. „ In quibus (inquit) quisquis pro Hæretico, Schismatico, pertinaci, contumaci, erroneo, seditioso, malesonanti, temerario, & injurioso cavendus sit, primo intuitu planè videbitur.

Quisquis hæc legerit, intelliget in Epist. 403. ad Roffensem rectè scripsisse Erasmum sub ea tempora: " Utinam „ Christus tandem experrectus liberet „ populum suum à tam multiplici tyrannide; quæ, nisi prospectum fuerit, eò „ videtur evasura, ut tolerabilius sit futurum, vel Turcarum pati Tyrannidem." Idem Epist. 671. queritur de morte Reuchlini, sive Capnionis, quem Hochstratus Inquisitor cum suis Fratribus non quidem vicit, sed tamen per decennium in Germaniâ, & Urbe vexavit, eique vitam, ut putatum est, curis, ac molestiis imminuit. „ Ex Germanis, inquit, nul-

„ lum desidero præter Joannem Capnio-
„ nem, qui florenti quidem senectute,
„ sed tamen justâ functus est. Poterat ad-
„ huc diù succurrere publicis studiis,
„ nisi sic visum esset superis condere quæ-
„ dam animantia, quæ nihil aliud quàm
„ lædunt. Bos arat, equus gestat, ovis
„ pascit. Quid faciunt crabrones, cyno-
„ myæ, viperæ & cantharides?" Hæc
nimirum contingere necesse fuit, cùm
Regularibus dari placuit, quæ Clericorum
Sæcularium erant. S. Dominicus Ordi-
nem Prædicatorum instituit, non Judi-
çum Inquisitorum: Ipse quidem genus
quoddam Inquisitionis exercuit, sed con-
cionando, non judicando, nec reos in car-
ceres adigendo, examinando, torquendo.

Theses 2. disputationis Tetzelianæ non
minus stomachum movent: aliquas deli-
babo.

Thesis 3. hoc dicit. „ Docendi sunt
„ Christiani, quod Papa Jurisdictionis
„ autoritate superior totâ universali Ec-
„ clesiâ, & Concilio, quodque Statutis
„ suis humiliter sit obediendum.

Theses 4. „ Docendi sunt Christiani,
„ quod Papa ea quæ sunt Fidei solus ha-
„ bet determinare.

Theses 14. „ Docendi sunt Christiani,
„ quod veritatem, & Fidem de Indul-

„ gentiis habendis nullus mortalium, imò
„ nec Concilium generale, sed solus Papa
„ potest determinare.

Nemo satis intelligit, quam bilem, hæc & similia innumera in populis excitarent contra Inquisitores, & Romanum Pontificem. Dum omnia in populis depravata essent, tu mihi eos edocendos dicis de scholasticis quæstionibus super autoritate Papæ ac Concilii &c. Scriptura Diætæ Norimbergensis n. 85. „ Præ-
„ terea, inquit, Officiales auri sacrâ fa-
„ me pellecti; usuras, ac pecuniæ fœ-
„ nus illicitum, nedum non interdicunt,
„ sed & passim permittunt, fovent, tu-
„ tantur: Insuper etiam Clericos, Reli-
„ giososque & Seculares, accepto ab iis-
„ dem annuo censu, publicè cum suis
„ concubinis, pellicibus, & aliis id genus
„ meretricibus illegitimè cohabitare, li-
„ berosque procreare sinunt. " Reminiscor hoc loco ejus, quod habet Erasmus tom. 9. Operum *ad Notata per Beddam* pag. 485. „ Est apud P. Germanos Epis-
„ copus quidam, qui ipse dixit in convi-
„ vio, uno anno ad se delata undecim
„ millia Sacerdotum Concubinariorum,
„ nam tales singulis annis pendunt aliquid
„ Episcopo. " Quàm opportuniùs contra hæc docendi fuissent Christiani.

Regredior ad ſcriptum Norimbergenſe Rom. Pontifici oblatum ann. 1522. ubi n. 90. hoc legitur. „ Potior Parochorum, „ Sacerdotum, Monachorum, aliorum- „ que Eccleſiaſticorum pars in diverſo- „ riis, ſtabulis, ac choreis populorum „ turbis ſe immiſcent : in plateis item ha- „ bitu minùs decenti, ut puta gladiis, „ veſtibuſque ludicris; præterea rixis, „ jurgiis, litibus, altercationibus, Laicos „ ad iras & conſequenter ad arma pro- „ vocant, vulnerant, non nunquam etiam „ confodiunt : Dein excommunicationis „ fulmine miſerabiles illos Laicos, vel „ quos læſerunt eo uſque divexant, quo- „ uſque ad libitum ſuum Laici ſe cum his „ compoſuerint." Legatur idem ſcriptum Diætæ Norimbergenſis ſub titulo 82. *Quam levibus ex cauſis pauperibus Sacramenta denegentur* : *ſub titulo* 86. *de non ferendis ultra oneribus, quibus miſera plebs pro Sacramentorum adminiſtratione gravatur* : Legantur graviſſima alia ſcelera ſub ſingulis titulis : Quo igitur tempore tanta criminum colluvies per Germaniam, imò univerſam Chriſti Eccleſiam exundat; tu Apoſtolicus Inquiſitor & concionator putas te, atque alios facturos operæ pretium, ſi pro concione Dei populum doceas de ſuperioritate Papæ in Concilium

&c. idemque doceant & cæteri. Non itaque immeritò de his hominibus adeò miserè rem Catholicam gerentibus scribit Erasmus tantæ pravitatis acerrimus insectator, & ideò Mendicantibus plurimis eorum temporum invisus, in Appendice Apologiæ contra Stunicam de non nullis Dominicanis Lovaniensibus & Coloniensibus, non nullis etiam Carmelitis. „ Habent, inquit, Fidem & Pontificem „ in ore, sed quidam illorum, dispeream „ nisi pluris faciunt unum lautum con„ vivium, quàm totum Pontificem cum „ Fide Catholicâ, & sic agunt Pontificis „ negotium, ut si quis vellet eum invi„ sum reddere bonis omnibus, non posset „ magis. " Nùm ii homines Pontificem odio, atque irrisioni obnoxium facerent, disjudicet, qui sequentia legerit.

Theses 17. „ Docendi sunt Christiani, „ quod Ecclesia multa tenet, ut Catho„ licas veritates, quæ tamen sicut nec in „ Canone Bibliæ, ità nec à Doctoribus „ antiquioribus ponuntur. " Quantum hæc odium, atque irrisionem Universæ Ecclesiæ conciliant, quæ non alia fidelibus explicat, nisi quæ in verbo, scripto, aut tradito continentur, neque alias agnoscit Catholicas veritates ?

His adde Thesim 89. ex primâ dispu-

ratione Tetzelianâ : Lutherus enim præferens opera Evangelica Indulgentiis dixerat, quod, *si Campanarum sonitu, aliisque Ceremoniis indicuntur Indulgentiæ, majori pompâ prædicandum erat Evangelium.* Non abnuo hoc Lutheri dictum debere sano modo intelligi, ac prudenter. Quis tamen ferat huic propositioni erroris notam per Tetzelium inuri &c. Itaque hoc Tetzel. vulgavit Thesi 89. *Mentem Pontificis esse, quod si unâ Campanâ, unis Pompis, ac Ceremoniis Veniæ celebrentur, Evangelium centum Campanis, Pompis, ac Ceremoniis.* Error. Hæc Tetzel. An non hoc est deridendum Pontificem propinare &c. Vide cui tandem propositioni teterrima erroris censura inuratur &c.

CAPUT V.

Silvestri Prieratis S. Palatii Apostolici Magistri, & aliquando Inquisitoris Acta in Lutherum, magnam causam dedêre Schismati-Lutherano.

EX his aliisque multis, quæ prætermitto, exacerbatus est per Tetzelium

Inquiſitorem Lutherus : At multò etiam magis per Silveſtrum Prieratèm, Magiſtrum S. Palatii, & aliquo etiam tempore Inquiſitorem in nonnullis Lombardiæ Civitatibus. Illicò, ut Lutheri Theſes accepit Silveſter, calamum acuit, ac libellum conſcripſit: At quem Deus bone! Conferamus, ſi placet utriuſque in ſcribendo modeſtiam : Ad ſuas 95. Theſes hanc addidit proteſtationem publicam, typiſque vulgavit Lutherus.

„ Ego Martinus Luther, publicè teſtatum volo, propoſitiones aliquot contrà Pontificales, ut vocant, Indulgentias à me editas eſſe; etſi autem me hactenùs, neque celeberrima hæc, & laudatiſſima ſchola noſtra, neque Civilis, aut Eccleſiaſtica poteſtas condemnaverit, ſunt tamen, ut audio, quidam præcipitis, atque audacis ingenii homines, qui re quaſi benè cognitâ & perſpectâ, hæreticum me pronunciare audent. Ego verò, ut ante ſæpè, ità nunc quoque per Fidem Chriſtianam obteſtor ſingulos, vel ut meliorem mihi monſtrent viam, ſi quibus hæc divinitùs eſt revelata, vel certè ſuam ſententiam Dei, & Eccleſiæ Judicio ſubmittant; non enim adeò temerarius ſum, ut meam ſolius opinionem cæteris omnibus

„ nibus anteferam, neque tam ſtupidus
„ etiam, ut Verbum Dei fabulis humanâ
„ ratione excogitatis præferre velim:"
Hæc Lutherus: Audiamus jam Silveſtrum
Dominicanum. Libelli titulus hic fuit.

„ Reverendi P. Fr. Silveſtri Prieratis
„ Ord. Prædicatorum, & S. Theologiæ
„ Profeſſoris celeberrimi, Sacrique Pala-
„ tii Apoſtolici Magiſtri in præſumptuo-
„ ſas Martini Lutheri Concluſiones, de
„ Poteſtate Papæ, Dialogus.

„ Non potui, quin Martino, neſcio
„ cui Luther, qui in veritatem ipſam,
„ & hanc S. Sedem cervicem elevatam
„ oſtentat, me ſcutum opponerem pro Se-
„ dis hujus, proque veritatis honore, ac
„ majeſtate pugnaturus. Tridui labore
„ iſtud abſumpſi..... Ità fiet, ut tantâ
„ ſim poſt hâc fiduciâ; ac ſi fidâ loricâ
„ inſtructus eſſem, ut etiam ſatanam ip-
„ ſum, in futuro certamine non exti-
„ meſcam, imò avidus experiri cupiam,
„ an *Ferreum naſum*, aut *Caput æneum* ge-
„ rat iſte Martinus, ut effringi non poſſit."
At non unus Silveſter eâ ætate fuit. Eraſ-
mus Epiſt. 551. datâ Lovanio ann. 1520.
„ Hic ego lapidor quotidiè Dominicano-
„ rum & Carmelitarum conviciis, id eſt
„ nominatim, & in publicis concionibus.
„ Sed nihil aliud efficiunt, niſi ut popu-

„ lus intelligat, illos agitari malis furiis.” Et Epist. 76. ann. 1525. Cùm à Dominicanis Lovaniensibus liber in ipsum editus fuisset plenus conviciis,..... „ Adversùs Lutheranam factionem, haud „ absque capitis mei periculo, & isthic „ Lovanio suscitantur tales Tragediæ.... „ Est mihi pax cum Pontifice, cum Cæsare, cum Ferdinando, cum Cardinalibus, cum Regibus, cum Orthodoxis Episcopis, cum uno Egmundano, cum Vincentio Alameriensi pax „ coire non potest” (horum prior Carmelita erat, alter Dominicanus, ambo arcto fœdere juncti cum Hochstrato Dominicano Inquisitore) „ Toties dixi & „ repeto; si quid offenditur in libris „ meis, quod meritò offendat aures, animosque vestros, indicate, mutabitur; „ & habebitur gratia. Dissentimus inter „ nos verbis potiùs, quàm sententiis: Ego „ paratus sum omnem animi rancorem deponere, non aliter quàm si sim hodie „ moriturus; si qui sunt inter vos, qui „ pacem aspernantur, hæc epistola me „ liberabit apud Christi Tribunal.” Ità ille Erasmus, quem Fratres ac Regulares plurimi, tanquam semi-hæreticum diffamârunt.

Quid autem in eo Dialogo scripserit

Silvester, quàm quod dignum esset recitato Prologo? quatuor dicendorum fundamenta posuit, ommitto priora duo.

Fundamentum 3. sic habebat. „ Qui„ cunque non innititur doctrinæ Eccle„ siæ Romanæ, ac Romani Pontificis, „ tanquam regulæ Fidei infallibili, à quâ „ etiam S. Scriptura robur trahit, & au„ thoritatem, Hæreticus est." Audivimus Ecclesiam, Pontificem, autoritatem ex S. Scripturis habere; sed sacram Scripturam habere suam auctoritatem à Romano Pontifice non sine horrore, ac scandalo ex Silvestro audimus, atque ità audimus, ut nisi etiam credamus, Hæretici judicemur.

Fundam 4. „ Ecclesia Romana, sicut „ verbo, ità & facto potest circà Fidem & „ Mores aliquid decernere... Qui circà In„ dulgentias dicit Ecclesiam Romanam „ non posse facere, quod de facto facit, hæ„ reticus est." Estne quo ulteriùs pertingat putida Adulatio? Aliam ab hoc Silvestro Fidem habebat S. Pius V. qui improbavit Quæstores Indulgentiarum, quibus innocenter usi fuerant Romani Pontifices, eosque à Dei Ecclesia eliminavit: Ac ne omnes percurram, aliam ab hoc Silvestro Fidem habuêre tot alii Romani Pontifices, qui aliquando priorum facta in Beneficiorum col-

lationibus, resignationibus, permutationibus, regressibus, aliisque non approbârunt: sed pudet me in re perspicuâ immorari.

His erroneis fundamentis, quantam ineptiarum & errorum molem superstruxerit Silvester, optimus cæteroquin Canonista, prolixum esset recensere.

Ad Conclusionem Lutheri 23. „ Claves, inquit, Ecclesiæ de attrito faciunt
„ contritum: undè omnis qui cum attri-
„ tione confitetur, consequitur contri-
„ tionem & gratiam, & consequenter in-
„ dulgentiam & salutem, si perseverat.
„ Sunt autem valdè multi, qui Indul-
„ gentiarum tempore confitentur, si cre-
„ dunt se mortali peccato detineri, & cum
„ attritione, id est dolore imperfecto,
„ qui tunc est, quando homo vellet ha-
„ bere dolorem, & gratiam à Deo nun-
„ quam de cætero peccandi: undè om-
„ nes tales consequuntur gratiam, & con-
„ sequenter indulgentiam, nisi post con-
„ fessiones, ante Veniæ acceptationem
„ relabantur.

Satis hæc sunt ad intelligendum, quæ moralis Theologia eâ ætate ante Medinæ probabilismum dominaretur. Vir adeò celebris, & Inquisitor, & Magister Sacri Palatii Silvester opinionem tuetur scribens contrà Lutherum, quam nostro hoc

ævo tanquam palmarem errorem nemo non rejicit: omnes siquidem cum Tridentino dolorem, ac propositum; non desiderium doloris, satis esse ad Sacramentum docent.

Conclusio 27. Lutheri „ Hominem, „ inquit, prædicant: qui statim, ut ja- „ ctus nummus in cistam tinnierit, evola- „ re dicunt animam." Quibus in hunc modum Silvester respondet : Prædicator, „ qui animam, quæ in Purgatorio deti- „ netur, astruens evolare in eo instanti, „ in quo plenè factum est illud, gratiâ „ cujus plena Venia datur; putà dejecit „ aurum in pelvim, non hominem, sed „ meram, & Catholicam veritatem præ- „ dicat. Tu verò oppositum dogmatizans, „ si pertinaciam addideris, vide juxtà „ prædicta, quid indè merearis, factum „ & Doctrinam S. Romanæ Ecclesiæ „ reprehendens : Nec plus est reprehen- „ sibilis Declamator sic docens, quàm „ coquus fastidienti stomacho substantia- „ les cibos accidentalibus saporibus exa- „ cuens. " Mitto ineptias de saporibus, & coquo, de doctrina expostulo : Quæritur inter Theologos, quid discriminis intersit inter Indulgentiam concessam vivis per modum absolutionis, & defunctis per modum suffragii? Varii varia. Ca-

jetanus tom. 1. Opusc. Tract. 16. quæst. 5. & 6. Cano lib. 12. de locis Theol. cap. 13. & Corduba quæst. 15. de Indulg.Ità èxplicant, ut dicant Indulgentiam per modum suffragii non esse infallibilem omninò, sed pendere semper ex liberâ acceptatione, & misericordiâ Dei. Hæc opinio celeberrima ex diametro opponitur opinioni Silvestri. Verùm ne mihi plusquam evagandum sit, legendus ex modernis Amort. in suo Tractatu de Indulgentiis. Indè agnosci potest, quàm alienum sit à mente graviorum Theologorum, animam evolare è Purgatorio ad tinnitum aurei decidentis in pelvim, quam Silvester vocat metam, & catholicam veritatem, cui qui repugnet, habendus sit Hæreticus dogmatizans.

Ad Conclusionem 28. Lutheri „ Certum est nummo in cistâ tinniente augeri quæstum & avaritiam posse, Suffragium autem Ecclesiæ est in arbitrio Dei solius. " Hæc reponit Silvester. „ Certum est etiam istam Conclusionem „ esse detractoriam, & viri ponentis os in „ Cœlum, nec minùs certum est, erroneum, & hæreticum esse dicere, quòd „ extante causâ rationabili, Papa non potest pro voluntate plus & minùs dare „ de Suffragio unius alteri, cùm hoc Deus „ sibi concesserit.

Quid hoc arrogantius dici potuit, & à veritate magis alienum? Mitto Cajetanum, Canum & Cordubam, quos jam retuli, legatur Amort. & alii, ut intelligatur, quàm multùm pendeat ex arbitrio divino, & ex quibusdam dispositionibus, non modò defunctorum, sed etiam vivorum Indulgentia, si opinionibus standum sit Theologorum celeberrimorum.

Interim ad has censuras veluti de Hæresi toties in Lutherum jactatas à Silvestro, & quidem sub ea prima tempora immeritò, quis se contineat, ne usurpet verba Erasmi ità scribentis ad Albertum Cardinalem Moguntinum de Dominicanis inimicis Capnionis, quorum praecipuus Inquisitor Hochstratus: „Ob quamlibet, inquit, levem causam, statim hoc „ habent in ore, Hæresis est. Olim hæreticus habebatur, qui dissentiebat ab „ Evangeliis, ab articulis Fidei, aut ab „ his, qui cum iis parem obtinerent auctoritatem. Nunc si quis unquam dissentiat à Thomâ Aquinate, vocatur Hæreticus, imò si quis à Commentitiâ ratione, quam heri Sophista quispiam in „ Scholis commentus est; quidquid non „ placet, quidquid non intelligunt; Hæresis est, Græcè scire Hæresis est, expolitè loqui Hæresis est, quidquid ipsi

„ non faciunt Hæresis est. Fateor grave
„ crimen est viciatæ Fidei, sed non oportet
„ tet quidvis trahere in quæstionem Fi-
„ dei, & qui tractant Fidei negotium,
„ debent ab omni specie ambitionis, quæ-
„ stûs, aut odii, vindictæque procul abes-
„ se. At quid isti præ se ferant, quis est,
„ qui non videat? " Hæc ab Erasmo non hyperbolicè dici, sed omninò verissimè sciet quisquis vel ex solis duobus tomis literarum Erasmi, aliorumque eruditissimorum virorum, quæ unà admiscentur, leget innumera horum omnium exempla. In Silvestri Dialogo, de quo modò agitur, hæc habentur ad Conclus. Luth. 15. *Ego verò cum D. Thomâ, cujus Doctrina, quantùm ad Fidem, & Mores attinet, per regulam Fidei Ecclesiam Romanam & discussa, & probata est, dico*, &c. quibus consonat, quod Castro testatur, se suis auribus audivisse à Dominicano Concionatore, & refert etiam Cardinalis d'Aguirre sub finem suæ Theologiæ.

Quisquis D. Thomæ contradicit, Hæreticus est, Illud etiam verissimum, quod de linguis dicebatur ab Erasmo, nam Dominicanis plerosque suspectos fuisse Hæreticos, tantùm, quia græcè sciebant, demonstrat Angeli Politiani Prologus, in *Plauti Menæchmos*, & *Budæus in opere de*

ſtudio literarum rectè inſtituendo, ſub initium. Et Benignus Santes in opere de recta pronunciatione : voce Paracletus cap. 44. Quare jactabatur tanquam effatum eorum Fratrum, *cavendum eſt à Græca linguâ, ei qui nolit eſſe Hæreticus* : Neque illud hyperbolice ab Eraſmo dictum de Poëſi. Hæc accipe ex Hieronimo Squarciafico, qui auctor Petrarchæ ferè coævus, ejuſdem vitam ſcripſit. Hoc autem de Petrarcha narrat, quod ex ipſiuſmet ore accepit. " Fuit, inquit, in vitâ præfixâ tom. 1. Operum Petrarchæ „ Fuit, illâ tempeſtate nomen Poëticum ità inviſum, ut qui ea ſtudia ſequeretur, Magum, Sortilegum, & Hæreticum eſſe dicerent. Erat tunc hæreticæ pravitatis Inquiſitor quidam Marcus Picenus de Solipodio oriundus Frater rudis, & omnium bonarum literarum omninò expers, qui temerario auſu in non nullos injicere manus tentavit, & niſi proviſum fuiſſet, maxima oriri videbantur ſcandala, ſed cognitâ illuſtrium hominum ſcientiâ, & Fratrum avaritiâ, quæ à falſo zelo veræ Religionis proveniebat, Solipodius tanquam bonarum diſciplinarum ignarus exploſus eſt, non tamen ſine labore ſe purgavit Petrarcha. " Illud etiam gravius, quòd à cenſuris ad carceres,

vincula, aliasque mulctas, ac pœnas procedi consuevit; qua de re Erasmus in Apologiâ adversus Monachos Hispanos tom. 9. pag. 1057. „ Res agitur per Re-„ latores deputatos, ac Judices Mona-„ chos, nec sincerè, nec legitimâ juris „ formâ, pronunciant in carcere tres „ Priores Monachi, duobus testibus, & „ apparatur rogus.... Interdum Mona-„ chi vanum spargunt rumorem, mox „ veluti suspectum pertrahunt in carce-„ rem, ibi disputant suo more, notantur ar-„ ticuli, & parantur fasciculi ad combu-„ stionem." Sanè Silvester qui Inquisitor etiam fuit, censebat esse Hæreses tot optimas opiniones; quarum imbuti docti viri, si ab hoc Inquisitore deprehensi fuissent, Hæreticorum pœnas ab eo fuissent perpessi.

Ex hoc de quo agimus Silvestri Prieratis Dialogo, aliisque deinde libellis farinæ ejusdem, quos conscripsit; illud minimum malum extitit, *quòd irrisus fuerit ab omnibus, & Romæ impositum illi fuerit silentium*, ut in utrâque Apologiâ ad Albertum Pium asserit Erasmus, veluti rem ætate illâ omnibus notam: Illud gravius extitit rei Catholicæ damnum, quòd Lutherus rabie, ac desperatione actus obedientiæ jugum excussit, & in schis-

ma, apertasque Hæreses prolapsus est, cùm enim Cardinalis Cajetanus illum ad Palinodiam cogeret, nec satis illi esset silentium utrique parti imponere, ut idemmet Lutherus orabat, & Raynaldus in Annalibus refert: nihil autem Palinodiæ, seu retractationis, alteriusve pœnæ à Tetzelio expeteretur; (increpatio enim à Miltizio Internuncio Pontificio facta, non nisi post vulgatum schisma fuit) prætereà eò Romæ res adducta esset, ut idemmet Silvester in Judicem Luthero datus esset, in eum tandem Lutherus furorem erupit, quem ejus libri demonstrant: nec frustrà erupit; nam arrogantia adversariorum, amorem plurimorum, ac commiserationem Luthero conciliavit.

Rem narrábo verbis Coclæi, qui Lutheri acerbissimus hostis fuit. Hæc autem narrat in libro de actis, & scriptis Lutheri. ,, Dum quereretur injustè se premi ab ,, Adversariis, brevi maximum sibi conciliavit favorem, non modò apud simplicem populum, verùm etiam apud plerosque graves, & eruditos viros, qui in verbis ejus genuinâ simplicitate credentes, putabant Monachum nihil aliud quærere, quàm veritatis Patrocinium contra Questores Indulgentiarum, qui magis pecuniarum, quàm animarum

„ zelatores viderentur, ſicut criminaba-
„ tur eos Lutherus.

Hos inter viros graves, & eruditos fuit Eraſmus, qui nunquam Lutheri errores probavit, ſed zelum in abuſus, in quo tamen ipſo moderationem exoptabat. Nam ad Lutherum ſcribens ſub ea turbarum initia Epiſt. 427. „ Mihi videtur plus pro-
„ fici civili modeſtiâ, quàm impetu.....
„ magis expedit clamare in eos, qui Pon-
„ tificum authoritate abutuntur, quàm
„ in ipſos Pontifices. Idem de Regibus
„ faciendum: Scholæ non tam aſpernan-
„ dæ ſunt, quàm ad ſtudia magis ſobria
„ revocandæ.

Pergit Coclæus. „ Hinc Lutheri mi-
„ ſerta Poëtarum, Rhetorumque cohors,
„ & in adverſarios ejus odio accenſa, im-
„ pigrè pro eo, & linguâ & calamo de-
„ certabat, cauſamque ejus Laicis com-
„ mendabilem reddebat, ac variis cavil-
„ lis, & invectivis Prælatos, Eccleſiæque
„ Theologos perſtringebat: incuſans eos
„ avaritiæ, ſuperbiæ, invidiæ, barbariei
„ & ignorantiæ, qui innocentem Luthe-
„ rum non ob aliud perſequerentur, quàm
„ ob doctrinam; quod videretur, & eſſet
„ doctior eis, & liberior ad dicendum
„ veritatem, contra impoſturas, & præſ-
„ tigias hypocritarum, cùmque valerent

„ non ſolùm ingenio, & acrimoniâ, ve-
„ rùm etiam elegantiâ ſermonis; ſive lo-
„ quendum, ſive ſcribendum eſſet: facilè
„ traxerunt animos Laicorum in favorem,
„ commiſerationemque Lutheri, tanquam
„ is propter veritatem, & juſtitiam vexa-
„ retur ab Eccleſiaſticis, invidis, ava-
„ ris, indoctis, qui in otio, luxuque vi-
„ ventes ſuperſtitionum adinventionibus
„ à ſimplici plebe pecuniam emungerent.
„ Tezelio itaque, qui anteà quoque per
„ Indulgentiarum frequentes prædicatio-
„ nes pecuniarum collector fuerat; per
„ hujuſmodi querimonias, criminationeſ-
„ que tum Lutheri, tum Poëtarum, &
„ Rhetorum, in dies magis, ac magis de-
„ creſcebat autoritas apud populum, mi-
„ nuebatur plebis ad Indulgentias devo-
„ tio, inviſi reddebantur Quæſtores, &
„ Commiſſarii, rarefiebant manus lar-
„ gientium: Luthero autem augebatur
„ autoritas, favor, fides, exiſtimatio,
„ fama, quòd tum liber, acerque vide-
„ retur veritatis aſſertor, contra fraudes
„ Quæſtorum, & fumos Bullarum, quas
„ non gratis darent, ſed pecuniis vende-
„ rent Indulgentiarum Commiſſarii. Hæc
„ Coclæus, cui ſimilia Ulembergius, uti
„ videre eſt in Raynaldi Annalibus Ec-
„ cleſiaſticis ad annum 1518. n. 99.

Erasmus autem ad Georgium Ducem Saxoniæ, & egregium Catholicum Epist. 635. „ Monachi quidem , ac Theologi „ parum sobriis, stultis, indoctis, ac se- „ ditiosis clamoribus malum hoc exagi- „ târunt, & ex malo pessimum, ex mi- „ nimo maximum reddiderunt. Nam ini- „ tio nihil periclitabatur præter quæstum „ Indulgentiarùm." (Quem tandem eliminavit Papa Pius V. eliminatis Quæstoribus) & in responsione ad Albertum Pium Carporum Principem tom 9. Operum p. 1141. „ Dominicani quidam hæc „ de Indulgentiis nimis adulanter & im- „ prudenter, ac propè dixerim blasphe- „ mè jactantes apud populum , excitâ- „ runt Lutherum , ut proponeret aliquot „ Propositiones disputandas, quibus sic „ respondit Silvester Prieras , ut exar- „ serit incendium. " Exarsit autem hâc ratione : Septimo mense post eas Theses , de quibus sæpe dictum est, ea scripsit , quæ narrabo verbis Ulembergii cap. 2. apud Raynald. in Annalibus ad ann. 1518. n. 95. „ Lutherus scripsit Analysim The- „ sium suarum, vel Exegesim si dicere ma- „ vis , valdè prolixam : Staupitium Gene- „ ralem Ordinis S. Augustini Vicarium in „ Germania. . . . . rogat ut hanc Analy- „ sim ad Leonem X. Pontificem perferri

„ curet, cui libellum hunc in eum finem
„ dedicare voluit, ut omnem à se Hære-
„ seos, & inobedientiæ suspicionem re-
„ moveret: In Præfatione „ Beatissime Pa-
„ ter, inquit, prostratum me pedibus
„ tuæ Beatitudinis offero cum omnibus,
„ quæ sum, & habeo : vivifica, occide,
„ voca, revoca, approba, reproba, ut
„ placuerit ; vocem tuam, vocem Chri-
„ sti in te præsidentis agnoscam ; si mor-
„ tem merui, mori non recusabo. " Ple-
rique putant Lutherum ista non sincero
animo scripsisse, quia paulò post plura
scripsit furore plena. Levissima sanè ratio.
imò si animo hæretico tùm fuisset, for-
tassè humilitatis ac pietatis laudem in suâ
Epistolâ quæsivisset, non autem Catho-
licæ Fidei publicâ Confessione, vocem
Christi in Pontifice præsidentis, & lo-
quentis agnosceret.

At verò cùm Silvester non contentus
Dialogo quem memoravi, Epitomen etiam
quandam in Lutherum deindè scripsisset,
multis conviciis, ineptiis, erratis scaten-
tem, irâ, ac furore æstuavit Lutherus,
& duo quædam scripta in Silvestrum con-
fecit, multa in eo corripiens, sed illud
præcipuè, quod à *Pontifice robur & au-
toritatem accipere dixisset*, quemadmodùm
suprà retuli, *Scripturas sacras*, dictum

ſanè indignum Inquiſitore, & Magiſtro Sac. Palatii, qui ſe *Romanæ veritatis Profeſſorem & Miniſtrum* nuncupat in cap. 1. fuſioris operis, quod contrà Lutherum ſcripſit ſub hoc titulo. „ Errata & Ar„ gumenta Martini Lutheri recitata, de„ tecta, repulſa & ignominioſiſſimè trita.

Hæc itaque æſtu furoris ſcripſit Lutherus, quæ in Annalibus Eccleſ. Raynaldi recitantur ad ann. 1518. n. 93. „ Si „ Romæ ſic ſentitur, & docetur, (nimirum ut Silveſter ſcripſerat, inquit cum Coclæo Raynaldus) ſcientibus Pontifi„ ce, & Cardinalibus, quod non ſpero; „ liberè pronuntio his ſcriptis, Antichri„ ſtum illum verè ſedere in Templo Dei, „ & regnare in Babylone illâ purpuratâ „ Româ; & Curiam Romanam eſſe Si„ nagogam Satanæ..... ſi ſic Roma cre„ dit, beata Græcia, beata Bohemia, „ beati omnes, qui ſeſe ab illâ ſeparave„ rint. & ego quoque, ſi Pontifex, & „ Cardinales *hoc os ſatanæ Silveſtrum* non „ compeſcuerint, & ad Palinodiam ade„ gerint, his Theſibus confiteor, me diſ„ ſentire Romanæ Eccleſiæ, & negare „ eam cum Papâ & Cardinalibus, tanquam „ abominationem ſtantem in loco ſancto. „ Nunc vale infelix, perdita, & blaſphe„ ma Roma." Et in aliâ poſteriori Epi-
ſtolâ.

ſtolâ. „ Mihi videtur, ſi ſic pergit furor „ Romaniſtarum, nullum reliquum eſſe „ remedium; quàm ut Imperator, Reges, „ Principes, vi, & armis accincti aggre„ diantur has peſtes orbis terrarum, rem„ que non jam verbis, ſed ferro decer„ nant. Si fures furcâ, ſi latrones gladio, „ ſi Hæreticos igne plectimus, cur non „ magis hos Magiſtos perditionis, hos „ Cardinales, hos Papas & totam iſtam „ Romanæ Sodomæ colluviem, quæ „ Eccleſiam Dei ſine fine corrumpit, & „ manus noſtras in ſanguine iſtorum la„ vamus, tanquam à communi, & om„ nium periculoſiſſimo incendio, nos no„ ſtroſque liberaturi. " Hæc ait Lutheri furor; quæ ſanè abſque animi horrore, à Catholico viro legi nequeunt; oſtendunt tamen, quàm opportunè ab Apoſtolo dictum ſit. *Patres nolite ad iracundiam provocare filios veſtros.* Provocârunt autem ad iracundiam, qui ad errores profectò palmares Tetzelii, & Silveſtri obmuteſcebant, in Lutheri Theſes ſolius fremebant: in quibus, ſi quid ego judicando valeo, multò minora errata deprehenduntur, pro eâ ætate ante decretum Tridentini de Indulgentiis; de quibus tam variæ Catholicorum opiniones circumferuntur adhuc. Quid autem ab eâ curiâ expectes, in quâ

Dominicani contra Augustinianos dominabantur.

„ Intereà Romæ, subdit Coclæus, &
„ ex eo Raynaldus, ab Adversariis pro-
„ curabatur *citatio*, quâ per Fiscalem Pa-
„ pæ vocabatur in jus Lutherus, designa-
„ tis ad eam causam Judicibus Hyerony-
„ mo de Genutiis, Episcopo Asculano Au-
„ ditore Cameræ; & Silvestro Prierate
„ Theologo, Magistro S. Palatii." Vides, Lector, quàm potens, tunc quoquè Romæ esset Ordo Dominicanorum, magno tamen suî & Ecclesiæ malo: Nisi enim rerum potens fuisset hic Ordo in curiâ Romanâ, nullo pacto fieri potuisset, ut idem *ille Silvester*, qui adeò acerbè Lutherum laceraverat, & tanquam peculiaris hostis ab hoste diffidebat; qui tot errores eâ ipsâ in causâ, atque ineptias asseruerat, qui præter alia innumera, etiam sacram Scripturam à Romano Pontifice robur, & autoritatem accipere Romanæ Veritatis Minister evulgaverat, idem ille in Lutheri Judicem deligeretur. Habent quo se solentur ab hoc exemplo Franciscani, Augustiniani, Carmelitæ, Jesuitæ, aliique Regulares, qui sub Dominicano jugo esse conqueruntur.

CAPUT VI.

Acta Cajetani in Lutherum.

PErgunt Coclæus & Raynaldus. „ Lu-
„ therus verò conquestus de insi-
„ diis , quòd , nusquam tutò consiste-
„ ret , & de Judicibus sibi suspectis....
„ per Ducem Saxoniæ Fridericum so-
„ licitavit , ut causa ad partes commit-
„ teretur ; commissa igitur fuit Tho-
„ mæ de Vio Cajetano , Cardinali san-
„ cti Sixti qui eo tempore erat in Ger-
„ maniâ Sedis Apostolicæ de latere Lega-
„ tus. Quamvis verò & hic Judex Luthe-
„ ro vehementer displiceret, quòd Tho-
„ mista esset, & Ordinis Prædicatorum,
„ ne tamen omninò contumax & rebel-
„ lis videretur, comparuit coram illo Au-
„ gustæ, mense Octobri 1518. anno ni-
„ mirùm post vulgatas Theses.

Videre mihi videor hærere Lectorem, ac stupere de Cajetani electione in Judicem Commissarium , nimirùm ea erat Causa in quâ Lutherus , cui tunc temporis Augustiniani Germani adhærebant, litem habebat cum *Tetzelio* , ac *Silvestro*, ac reliquis Dominicanis: Quid magis ab

omni jure naturali, canonico, civili alienum, quàm hujusmodi Causæ dijudicandæ, iterùm præfici Dominicanum? huccine rerum ventum erat, ut Ordo Prædicatorum, supremum hunc potentiæne dicam, an tyrannidis apicem contrà Augustinianos attigisset. Fausta omnia, ac felicia precor clarissimo S. Dominici Ordini, ità tamen, ut unius Ordinis autoritas, & gratia, Ecclesiam propugnet, non evertat. Sed ex Ulembergio, & Raynaldo ibidem alia audiamus.

„ Adiit Lutherus Cardinalem, qui per-
„ benignè venientem excepit (verbis sci-
„ licet, an etiam factis videbimus) &
„ tria quædam illi proposuit nomine
„ Pontificis: primum erat, ut ab erro-
„ ribus rediret in viam, eaque revocaret,
„ quæ contrà receptam Ecclesiæ Do-
„ ctrinam in Thesibus, & in Sermone
„ de Indulgentiis asseruisset; alterum, ut
„ deinceps ab iis docendis abstineret,
„ eamque rem, datâ fide promitteret;
„ tertium, ut nec imposterùm alia divul-
„ garet à probatis in Ecclesiâ dogmati-
„ bus aliena: Respondit Lutherus, se
„ nullos in suis scriptis errores agnosce-
„ re, si qui sint tamen, rogare se ut i
„ demonstrentur. Cardinalis duos illi ob-
„ jicit errores è Thesibus exceptos, ni-

„ mirùm, quòd virtutem Indulgentia-
„ rum è Thesauro meritorum Christi di-
„ manare neget; deinde quòd in usu Sa-
„ cramentorum novam quandam Fidem
„ exigat, eâque solâ dicat hominem justi-
„ ficari. Prius illud Clementis VI. De-
„ creto de Indulgentiis, alterum multis
„ Sacrarum Literarum testimoniis ad-
„ versari. Lutherus utramque assertio-
„ nes tueri volens, principio Clementis
„ decretum conciliare cum suâ opinione
„ nitebatur, quod frustrà fieri Cardina-
„ lis asserebat; undè disceptatio quædam
„ inter illos exorta est, verbis ultrò ci-
„ troque commutatis, ut inter discep-
„ tantes fieri solet. Lutherus deliberandi
„ spatium petiit: In diem sequentem Stau-
„ pitium Vicarium Generalem Augusti-
„ nianorum secum adduxit, aliosque non-
„ nullos, tùm Notarium & Testes; &
„ magnis quibusdam viris præsentibus,
„ inter quos, & Consiliarii Imperatoris
„ quatuor erant, solemniter protestatus
„ est, colere se reverenter, & sequi Ec-
„ clesiam Romanam in omnibus dictis
„ suis, & factis præteritis, & præsenti-
„ bus, & futuris.

Fusiùs hæc prosequitur Coclæus omninò legendus, cujus verba Raynaldus refert. n. 104. „ Cùm adessent, in-

„ quit, quatuor viri ex ordine Procerum,
„ & Consiliariorum Cæsaris, ut omnem
„ Hæreseos suspicionem è mentibus illo-
„ lorum tolleret, coram Legato persona-
„ liter protestationem suam in hæc verba
„ scriptam, ex Schedâ, quam in manibus
„ tenebat, legit, ac recitavit. Ego Frater
„ Martinus Luther Augustinianus, pro-
„ testor me colere, & sequi sanctam Ro-
„ manam Ecclesiam in omnibus meis di-
„ ctis, & factis; præsentibus, præteritis,
„ & futuris; quòd si quid contrà, vel
„ aliter dictum fuit, vel fuerit; pro non
„ dicto haberi, & habere volo.

Quisquis ignarus esset futurorum, putaret profectò pacem Ecclesiæ redditam fuisse humillimâ hâc Lutheri protestatione, imò veriùs Palinodiâ, abundèque satisfactum Legato, eo ipso tempore, quo Dominicani duo Tetzelius ac Silvester, qui pejora vulgaverant prioribus Lutheri Thesibus, ad canendam Palinodiam, ne verbo quidem adigerentur. Nimirùm hoc in loco cadit illud Poëtæ.

Corpora magnanimo satis est prostrasse Leoni,
Pugna suum finem, cùm jacet hostis, habet;
Sed lupus, & turpes instant morientibus Ursi,
Et quæcumque minor nobilitate fera est.

Sanè ipsemet Cajetanus ea scripsit, quorum aliqua ex suis commentariis expunxit S. Pius V. Imò Prateolus, cui ego non assentior, ejus nomen recensuit in Catalogo Hæreticorum.

Jam verò hic ipse Cajetanus ad Censuram Parisiensem de propriis erroribus, non ita sese humanum, docilem, demissumque præbuit, quemadmodum hâc in re Lutherus. Cajetanum laudo, eximiæ probitatis, atque innocentiæ hominem, acutissimi ingenii, eximium Philosophum, atque egregium Theologum: sed tamen Fratrem Dominicanum; quippe qui inter Inquisitores sui Ordinis severius ingenium hausit, reosque subjicere potiùs ac conculcare didicit, abjurationibus, carceribus, vinculis, censuris, quàm eos in spiritu lenitatis excipere, eorumque famam quàm levissimè lædere, illius misericordiam imitatus, qui *cum magnâ reverentiâ nos disponit*. Non satis itaque visum Legato est, quòd Lutherus minore sui nominis infamiâ generalem Palinodiam caneret, Fideique suæ Professionem coram Notarjo, ac testibus solemniter ederet, omnimodam obedientiam in futurum spondens: omninò voluit ut nominatim errores Thesium de Indulgentiis revocaret; cùm tamen difficillimum probatu sit,

eos pro eâ ætate ante Tridentinum errores hæreticales fuisse : præcipuè cùm si quid duriùs ipsi exciderat, coram Legato emolliviffet, atque explanaffet: Legantur Theses Lutheri apud Amort. in Tractatu de Indulgentiis : & præcipua errata ex iis Thesibus excerpta per Cardinalem Pallavicinum : In quibus duo graviora sunt, quòd doceret solam pœnam Canonicam remitti per Indulgentias, non autem in foro Dei : Id nonnulli veteres Theologi à SS. Thomâ & Bonaventurâ relati docuêre, ut alibi dixi ; imò si intelligatur eas non remittere pœnas in foro Dei debitas *infallibiliter*, quod satis superque Luthero erat, neque ampliùs sub ea initia eum voluisse putaverim ; gravissimos Theologos etiam post Tridentinum consentientes habet. Aliud gravius erat de Thesauro meritorum Christi, & Sanctorum ; quod etiam ipse interpretatus coram Legato est, ut non dissentiret cum extravaganti Clementis VI. Et sanè Thesaurum negabat, non nisi relatè ad eos indiscretos Quæstorum abusus, quos boni quoque detestabantur : negabat propterea relatè ad remissionem pœnarum in foro Dei omninò infallibilem, ubi primum æs *in cistâ tinniret*, non autem si ea diceretur dependens à misericordi Dei voluntate, se-

cundùm diversas animorum dispositiones.

Verùm præstat audire verba Coclæi, qui cæteroquin Legati partes tuetur acerrimè contra Lutherum.„Legatus verò vir „ doctissimus (sed tamen Dominicanus) „ probè sciens non solùm illum in suis resolutionibus, verùm etiam in proximo colloquio multa protulisse de Indulgentiis, & potestate Papæ, aliter quàm „ sentit Romana Ecclesia, (cui passim plura dogmata Thomistæ illius ævi affingebant, ut ex Tetzelio, & Silvestro animadvertitur) „ institit rursus, „ ut illa tria præstaret, quæ ex mandato „ Papæ pridiè audiverat (at illa quantum „ satis abundè præstiterat Lutherus?) ille „ verò, Lutherus scilicet, protestabatur „ se non esse sibi conscium aliquid dixisse, „ quod sit contra sacram Scripturam, contra Ecclesiasticos Patres, contra Decretales Pontificum, aut contra rectam „ rationem. Attamen quia homo sit, qui „ errare possit, velit se submittere Judicio, & determinationi legitimæ S. „ Ecclesiæ, & omnibus meliùs sentientibus, nominatim verò Doctoribus insignium Universitatum Imperialium. " Subdit Raynaldus in Annalibus n. 105. „ Perstante in sententiâ priori Legato, „ Lutherus flagitavit, ut scripto sibi res-

„ pondere liceret, obtinuitque rogante „ id summis precibus Staupitio. " Nimirum eo loco res erat, ut tam æqua petitio summis esset precibus obtinenda.

Comparare jam liceat utrumque agendi modum, & quo usus Cajetanus est in Lutherum, & quo deinde PAULUS III. usus est; quemadmodum ex libro Brevium Pontificiorum narrat Raynaldus ad annum 1535. n. 18. Cùm Augustinus Maynardus Ord. S. Augustini, in Astensi Civitate nonnullas propositiones veneno Lutherano infectas promulgasset, easque molliori & piâ interpretatione leniret; clementer in gratiam admisit, & infamiæ maculam, quam contraxerat, abstersit.

Rursùs Elziarius Miodanus Augustinianus Provincialis, qui propugnaverat hominem *non habere liberum arbitrium antecedenter* : *tùm peccatorem solâ fide justificari*, vocatusque in jus coram Senatu Aquensi, ad Pontificem provocaverat. „ Licèt, „ inquit Raynaldus, de impietate dictorum constaret, & justè severitatem judiciariam commeruisset, quia ad sensum Catholicum adduxit, à Pontifice „ benignè absolutus est. " Vides quàm distaret PAULUS III. à Dominicano.

In tertio colloquio scriptum suum obtulit Lutherus, in eosdem demissionis,

excusationis, interpretationis sensus, quos priùs. „Cùm Legatus scriptum legisset, inquit, Ulembergius exscriptus à Raynaldo „ commotus non nihil Cardina-
„ lis, verborum congeriem esse respon-
„ dit : Lutherum Extravagantem Clem.
„ VI. non minùs quàm Scripturæ dicta
„ in alium sensum detorsisse, nec verum
„ Clementis VI., ac Spiritûs sancti men-
„ tem assecutum.

Hæc in Lutherum Cajetanus, nempe quis ? Is scilicet, quem Facultas Parisiensis accusavit „ Quòd extra proposi-
„ tum plura explicaverit contra sensum
„ Ecclesiæ, & Patrum, & plura in
„ Evangeliis, & Epistolis Canonicis in
„ dubium vocaverit, an sint authenticæ,
„ & solidæ veritatis ; adhæc errores va-
„ rii (pergit Censura Parisiensis) & lap-
„ sus, & dogmata falsa, & impia, &
„ quædam hæretica, atque à fide aliena
„ in his continentur. Cæterùm multa
„ sunt nova, & absurda in iis contenta ;
„ quæ lectoris animum in varios errores
„ inducere possunt : quare ii Commenta-
„ rii, aut ab erroribus repurgandi sunt,
„ aut obelo configendi, aut supprimendi."
Huc usque Censura Parisiensis, quam P. Ricchardus Simon in criticâ Bibliothecæ D. Du Pin tom. 1. l. 8. Verbo Cajetanus,

dicit se exscripsisse ex Registris Facultatis Parisiensis, quam recito, non propugno.

„ Legatus post hæc, pergit Ulembergius, graviter & paternè admonuit,
„ unàque rogavit, ne sui fiduciâ nimium elatus, plus saperet, quàm par
„ sit; nec novis spargendis dogmatibus
„ perturbaret Ecclesiam, seque ipsum,
„ & alios in sempiternum exitium conjiceret: flecteretque potiùs rigidam
„ cervicem, & caput in Ecclesiæ sinu
„ reclinaret. Conclusit tandem, nisi aliam
„ mentem induerit, & missis circuitionibus rectam ingrederetur viam, provisum iri.

O Cajetani vocem maximè dolendam Ecclesiæ, ex quâ spes omnis ineundæ cum Luthero concordiæ abscindi cœpit! Longè secùs gessit sese PAULUS III. Pontifex, quod docent proximè recitata exempla. Utinam Arius in Nicænâ, Nestorius in Ephesinâ, aliique Hæretici in aliis Synodis, eas Confessiones, demissiones, obedientiæ etiam in futurum præstandæ formulas, recitassent: non dubito quin earum Synodarum Patres Anathematis Sententiam in Arium, Nestorium, aliosque ejus generis, non fuissent pronunciaturi. Trinam Christi negationem Petrus Apo-

ſtolus non abjurando, ſed diligendo compenſavit: Atqui Lutherus, etiam abjurationis formulam ſcripto dederat, & coram Notario, ac teſtibus recitaverat. Non ingratum accidere Cajetano debuerat, quòd Lutherus, Doctor nempè Wittenbergenſis, magnæque apud Germanos exiſtimationis, pudori ſuo, famæque parceret, molliori, quæ fieri poſſet, Pallinodiâ. Si ambigebatur, ſincerone animo id faceret, ſuſpendenda Sententia erat, & prudenter inſpiciendum, num promiſſis reſponderet eventus. At intereà temporis quid erat, cur contereretur *quaſſatus calamus*, ut propheticis verbis utar, & *lignum fumigans* extingueretur? Fatebor ingenuè: Tot ego legi in Eccleſiaſticis annalibus, ac monumentis argumenta ſeveritatis, atque acerbitatis in Mendicantibus Inquiſitoribus, ac Judicibus; ut Cajetano, Hochſtrato, Tetzelio, Silveſtro, aliiſque innumeris congruere cenſeam, quæ leguntur Ezechielis 34. „ Væ Paſtori-
„ bus Iſraël! Gregem meum non paſce-
„ batis, quod infirmum fuit, non con-
„ ſolidaſtis, quod perierat non quæſi-
„ viſtis, ſed cum auſteritate imperaba-
„ tis eis, & cum potentiâ. Diſperſæ ſunt
„ oves meæ, eò quòd non eſſet Paſtor....
„ Pro eo quod lateribus, & humeris im-

„ pingebatis, & cornibus veſtris venti-
„ labatis omnia infirma pecora , &c.

Quid ſibi Cajetanus vellet, cùm in Lutherum comminatus eſt, *proviſum iri*, explicuit paulò poſt; cùm, teſte Raynaldo num. 107. Cenſuras Eccleſiaſticas , niſi errores revocaret , intentavit. Quinimò rumor pervaſit , teſte Coclæo de Luthero, ac Straupitio Vicario Generali in carcerem conjiciendis ex Legati mandato. Verùm quis ad hæc non obſtupeſcat. An non revocavit, quantùm ſatis erat, cùm coram Notario, ac Teſtibus, ac Proceribus ex ſcripto legit. *Si quid contrà Romanam Eccleſiam dictum fuit , pro non dicto haberi, & habere volo, me ſubmitto determinationi Eccleſiæ.* Præcipuè cùm materia Indulgentiarum pluribus adhuc quæſtionibus Theologorum involuta, multò autem obſcurior eſſet eâ ætate: cùm & Lutherus Decretalem Clementis VI. quæ ferè unicè illi opponebatur, interpretaretur, non rejiceret? quid igitur opus fuit, ut Cenſuræ intentarentur, cùm eodem tempore, eâdemque de causâ nihil tale contrà errores longè turpiores Tetzelii, & Silveſtri , cogitaretur? Haud inutile fuerit animadvertiſſe; quo Seculo, nempè XIII. Regulares Mendicantes Inquiſitionis munere ſibi demandato, in partem Ju-

risdictionis Episcopalis , vel etiam Pontificiæ vocati sunt ; eodem Seculo novum morem inductum in Ecclesiam fuisse ; & ad magnum numerum excrescere cœpisse Excommunicationes majores *ipso facto* , sive *ipso jure* : Si pervolvantur , inquit , Van Espen de censur. Ecc. c. I. §. iv. „ Canones novem ut minùs seculorum, „ quibus Ecclesia stetit, non creditur re- „ periendus Canon, qui contineat hanc „ similemque formulam. Qui *hoc fecerit*, „ *aut* non *fecerit*, sit ipso *facto* , seu *ipso* „ *Jure excommunicatus*, aut *ipso jure* , *seu* „ *facto excommunicationem incurrat* , *vel sub* „ *pœnâ excommunicationis ipso facto incur-* „ *rendæ*, quæ sunt ordinariæ formulæ ; „ quibus Excommunicatio latæ sententiæ „ exprimitur. Quin imò si integrum Gra- „ tiani Decretum seculo duodecimo com- „ positum pervolvatur, nescio , num vel „ unum excommunicationis latæ senten- „ tiæ exemplum reperietur. Hæc Van „ Espen. " Quamquam Suarez in tractatu de Censuris in Gratiani Decreto , putaverat se invenisse unum, aut alterum.

„ In Decretalibus Gregorii IX. operâ „ S. Raymundi collectis 36. excommu- „ nicationis casus latæ sententiæ, ut nu- „ merat Navarrus in Manuali cap. 27.

„ ad universam Ecclesiam extensi fuêre
„ Seculo XIII. Deindè per Sextum De-
„ cretalium eodem Navarro Teste 32.
„ alii casus latæ sententiæ inducti, & per
„ Clementinas alii 50. per Bullam Cœ-
„ næ, per Extravagantes tum in corpore
„ juris clausas, tum etiam extrà, per Con-
„ stitutiones Synodales & Provinciales,
„ per visitationes Secularium, ac Regu-
„ larium penè innumeræ." Hæc ex Van Espen. Nimirùm cùm XIII. Seculo instituti per diversas Provincias Fratres Apostolici Inquisitores, cum facultate Censuras ferendi, tam sæpè, ac frequenter gladio hoc spirituali, uti vel abuti cœpêre, tam frequentia Censurarum Decreta à sanctâ Sede extorquere, ut *Excommunicationes ipso jure, ipso facto incurrendæ*, in clausulas quasdam consuetas ac stylum curiæ transierint, ac veluti Psalmi in divinis officiis sacro Trisagio absolvuntur, aut communes Ecclesiæ Orationes Christi invocatione, ità Ecclesiastica Decreta excommunicationis pœnâ *ipso facto*, sivè *ipso jure*.

Legendus de hâc re S. Petrus Damiani Card. l. 1. Epist. 12. ad Alexand. 2.
„ Cunctis ferè Decretalibus paginis Ana-
„ thema subjungitur..... Quàm sit hu-
„ manæ salutis immane periculum, & in-
„ finitè

„ finitè patens vorago labentium, ac per-
„ nicies animarum Clementiæ vestræ Pie-
„ tas non ignorat: dicitur enim: *Quisquis*
„ *hæc vel illa non fecerit*, sivè certè *quis-*
„ *quis hoc quod superiùs statutum est*, *irritum*
„ *duxerit*, vel *in aliquo violaverit*, *Anathema*
„ *sit*: Ubi notandum quàm lubrica, quàm
„ præceps, subitò ruendi illic procuretur
„ occasio: Delinquit itaque quisquis, ille
„ est, in Apostolicæ Constitutionis edi-
„ ctum, & aliquando levi quâdam, ac
„ perexiguâ offensione transgreditur:
„ continuò velut Hæreticus, & tamquam
„ cunctis criminibus teneatur obnoxius,
„ Anathematis sententiâ condemnatur:
„ & cùm dictante justitiâ, aliâ sit ultione
„ plectendus, qui plus delinquit, aliâ qui
„ minùs excedit; hîc graviter, leviter-
„ que peccantibus, æqua cunctis, & in-
„ differens pœna, solius scilicet Anathe-
„ matis irrogatur: non Tribunalium
„ more, vel Forensis examinis, aut li-
„ bertas læditur, aut possessio confisca-
„ tur, nec pecuniariæ mulctæ reus addi-
„ citur, sed Deo potiùs, omnium scilicet
„ Creatore privatur. Hanc itaque homo
„ de homine pœnam sumet, quam de sui
„ transgressione mandati, Deus ipse quo-
„ que omnipotens, non præsumit. *Qui*
„ *amat*, inquit, *Patrem*, *aut Matrem plus-*

„ *quam me*, non continuò addit ſit *anathematizatus*, vel *maledictus*, ſed tantùm ait. *Non eſt me dignus* : Et in lege ; *Oculus* pro *oculo*, *dens* pro *dente exigitur*, nec continuò qui reus eſt, de Synagogâ projicitur, vel maledictione damnatur. Porrò nec B. Papa Gregorius, vel cæteri Patres, qui diverſis temporibus in Apoſtolicæ Sedis regimine floruerunt, hunc morem obſervaſſe in ſuis Decretis reperiuntur, & vix eorum aliquando Anathema ſubnectitur : niſi cum Catholicæ Fidei clauſulâ terminatur. Quam ob rem ſi Sanctæ prudentiæ veſtræ placet, hunc morem de cætero à Decretalibus paginis amoveri præcipiat, & vel damni pecuniæ, vel alterius cujuſlibet ultionis calculum in earum tranſgreſſione præfigat : ne quod aliis eſt in tuitionis munimenta proviſum, aliis ad perniciem proveniat animarum. " Hæc S. Petrus Damiani ſeculo XI. cæterùm ſeculo XIII. Inquiſitione Regularibus commendatâ ; non imminuta eſt, ſed aucta hujuſcemodi conſuetudo : Illam enim formulam, *ſit Anathema*, non eſſe latæ, ſed ferendæ ſentent. docent Gloſſ. in cap. tibi de foro competent. Cajet. 22. q. 154. art. 5. Navarr. cap. 27. n. 12. Sanchez lib. 7. de

matrim. disput. 12. n. 2. ubi plurimos refert, Layman l. 2. tract. 5. pag. 1. cap. 2. Palaüs de Cens. p. 1. punct. 2. aliique, præcipuè ubi materia Hæreseos rigidiorem interpretationem non suadeat. At à seculo XIII. Excommunicationum ipso jure non est numerus, ut proindè moderationem imperaverit Tridentinum, numero enim ipso vilescunt, ac nihili fiunt.

Verùm hæc obiter occasione Censurarum, quas in Lutherum Cajetanus intentavit. A quo tempore fugit Augustâ Lutherus, appellavit ad futurum Concilium, & paulatim in Hæreses manifestas est lapsus, cujus sanguis ex nimis severo, ac rigido Legato, ut puto, exquisitus est, ni fortè bono animo erravit: errasse enim certissimum erit unicuique rem perpendenti: Hinc Lutherus in appellatione suâ secundâ ait ad Cajetanum: „ Nimium factionis suæ Fratribus affectum, „ faciem iniquitatis assumpsisse, minasque diras, & crudelissimas intentasse; „ atque ovem Christi humiliter petentem doceri veritatem, & reduci ab errore, contempsisse." Hæc ex Cochlæo, ac Raynaldo n. 109. Quæ, aliaque suprà recensita mihi perspicuum faciunt, non illum adhuc hæretico animo fuisse. Cùm

enim Hæreticus fuit, *veritatem dictorum suorum*, *non errores* deprædicabat. Quare ut huic narrationi finem imponam, nullam tantam utilitatem Ecclesiæ Dei, Scriptis attulit Cajetanus, quantùm damni paravit in Lutheri judicio suâ Dominicanâ severitate : meritoque Torellus conqueritur in *Seculis Augustianis*, ubi de Hæresi Lutheranâ, tantam labem Augustiano Ordini, tantam Ecclesiæ perniciem facili negotio caveri potuisset : si nimirùm in Controversiâ Dominicanos inter, atque Augustinianos delectus non fuisset Dominicanus Judex, sed alter quivis studio partium non addictus, qui non Lutherum modò, sed Tetzelium etiam cum Silvestro frænasset, & in omnium errores æquâ lance animadvertisset, eamque in judicando mansuetudinem cum justitiâ composuisset, quâ Lutherus rabie, ac furore actus in desperationem non cogeretur.

Scio hæc obscuriora esse nostrâ hac ætate, in quâ præoccupato, atque averso animo in Lutherum, ejusque impias Hæreses sumus. Verùm secernenda diligenter tempora sunt; non idem Lutherus initio dissidii fuit, qui deinde in progressu: Contentio cum Tetzelio Inquisitore, deinde cum Silvestro, & Cajetano non

invenit Hæresiarcham, sed fecit; fecit autem, cùm odio accensus in Administros Pontificis Dominicanos, eorumque agendi rationem parùm sanè æquam, & juri consentaneam, gradum fecit ad Pontifices ipsos lacessandos, eorum Fidem, ac Doctrinam improbandam. Verùm quæ minùs comperta sunt hoc nostro ævo, satis erant perspicua ævo PAULI III. quem proinde mirum non est, de Tribunali Romanæ Inquisitionis, Clero Seculari tradendo cogitavisse, editâque Constitutione *Licet ab Initio* sanxisse; Quandoquidem Lutheranas turbas, atque dissidia Dominicanis Inquisitoribus, ac Judicibus tribuenda esse perspiciebat.

Temperare mihi non possum, quin hoc loco nonnulla de Erasmo annectam, quem ità conviciis persecuti sunt Inquisitores ejus temporis, ut nisi optimus fuisset reverà Catholicus, ad Lutheranismum protrusus fuisset. Quæ tum Inquisitores, tum alii plurimi Mendicantes de Erasmi Fide, ac moribus, planè horrida vulgaverint; ex Alberto Pio coacervavit malè in hac re credulus Raynaldus. Quâ ex causâ Fratrum Dominicanorum plerique (non tamen eorum optimi Faber, & Guillelmus Parvi, aliique Erasmi fautores inte-

gerrimi) & cum iis alii Regulares tantam in Erasmum rabiem ac furorem conceperint, in promptu causa est. Inter Scholasticos, qui ferè Regulares erant, mira erat inscitia, absque ullo ferè Latinæ, Græcæ, Hebraicæ linguæ studio, absque Scripturis, Conciliis, Patribus, sacrâ historiâ, ac Criticâ: meras tricas pro Philosophiâ, ac Theologiâ venditabant. Ventri, luxui, atque otio plures dediti, solis Eleemosynis corrogandis intenti, & extrinsecis cæremoniis vestium, cantûs ac similibus contenti, ità se ipsos, ac Christi fideles negligebant: ut celebre scriptum Cardinalium, ac Prælatorum PAULO III. oblatum. *Ordines Religiosos conventuales abolendos*, inquit, *omnes putamus.* Jam verò Erasmus vir sine fuco, & fallaciâ, corruptissimos seculi sui mores taxare cœpit; excurrens per omnes gradus: ipsos etiam admonens Pontifices, ac Reges, & quidquid his substat, quod pluribus libellis fecit, eoque præcipuè, quod *Moriæ*, seu *stultitiæ encomium* vocavit; & cujus ad triginta millia voluminum paucis annis excusa sunt. Hinc mali & indocti Regulares in Erasmum efferati, omnia carpere in ejus libris, omnia in hæreticum sensum trahere, tantâque ejus nomen infamiâ aspergere, ut hæc ad posteros propagata sit,

ipsisque Bellarmino, Possevino, Pallavicino imposuerit.

Sed audiatur PAULUS III. in Brevi ad Erasmum, quam Epistolam recitat Raynaldus ad ann. 1535. n. 18. „Memores „ probitatis, & innocentiæ tuæ, & in „ vario disciplinarum genere eminentiæ, „ nec minus meritorum ergà Apostolicam „ Sedem, cùm adversus desertores Fidei „ summâ vi pugnasti, Præposituram, „ tibi gratè contulimus, ut aliquod jam „ præmium tuæ virtutis agnoscas." Hæc „ PAULUS III. biennio ante obitum „ Erasmi.

In libro Diatribes Hyperaspistæ lib. 2. quem contrà Servum arbitrium Martini Lutheri scripsit anno 1526., ità cum Luthero loquitur. „ A vestro fœdere me „ alienum esse semper professus sum, „ cum Ecclesiâ Catholicâ pacem habeo, „ & censuram Scriptorum meorum detuli, si quid inest erroris humani. „ Nam malitiam, aut impietatem procul ab illis abesse scio.... Hæc cùm „ tot epistolis, & privatim scriptis, & „ per Typographos evulgatis ante tot annos declarârim, tibi adhuc navigo inter Scyllam, & Charibdim, & neutri „ parti adhæreo?" Ità tom. 10. operum edit Lugd. Batav. Pag. 1268. (Sciendum

autem has ipsas nænias de ambiguâ Erasmi fide iteratas fuisse ab Hochstrato Inquisitore, aliisque Mendicantibus.) Et pag. 1268. „ Cùm nihil Luthere, omiseris, quod in hominem de„ ploratissimum dici possit, cùm tibi sim „ Lucianus Atheus, cum Epicuri de gre„ ge porcus, cùm sim tam impius, ut „ nec impiissimis Sophistis sim tolerabi„ lis, cum hostis totius Christianismi; ta„ men, &c... " Hæc de Erasmo Lutherus jam Hæresiarcha, quæ eadem in Erasmum effutire pudere debuisset Catholicos plures Regulares.

Idem Erasmus in alio scripto contrà Lutherum, cui titulus est. *Erasmus adversùs calumniosissimam Epistolam Martini Lutheri.* Hoc habet : „ Martinus co„ natur Orbi persuadere Erasmum non „ solùm nihil credere de rebus divinis, „ verùm etiam illud jam olim dolis, in„ sidiis, totisque viribus agere; ut uni„ versam Religionem Christianam labe„ factatam tandem præcipitem, ac Paga„ nismum in mundum revocem..... Uti„ nam in vitâ meâ tàm obtemperassem „ divinis præceptis, quàm de his, quæ „ sunt Fidei, liberam, & quietam con„ scientiam habeo apud Deum. Quod ad „ mores attinet, quotidiè cum suspiriis

„ ac dolore cordis interpello Domini mi-
„ sericordiam, quem tamen nolim mihi
„ unquam fieri propitium, si diabolici fa-
„ cinoris unquam, vel levissima cogita-
„ tio pupugit animum meum; non di-
„ cam, ut universam Christi gloriam
„ obscurarem: sed ut ipse à Fide Ca-
„ tholicâ resilirem. Utinam hujus cor-
„ pusculi jacturâ queam hoc Ecclesiæ dis-
„ sidium consopire. Interdum admissorum
„ quidem veniam nocturnis, diurnisque
„ precibus à Domino postulo, Fidem au-
„ tem oro, non ut det, sed ut datam
„ confirmet, augeatque. Hæc coram Deo
„ loquor ex animo, sumat de me pœnas
„ extemplo, si quid mentior." Et ta-
men Pallavicinus Jesuita, & Cardinalis
nænias Dominicanorum exscribens,
Erasmum malum Catholicum obiisse scri-
bit, sed de ejus piissimo obitu ann. 1537.
legatur Epistola Amerbachii, qui morti
præsens fuit, præfixa autem est Editioni
operum Erasmi Lugd. Batav.

Cæterùm Inquisitores, aliosque Men-
dicantes conatos fuisse eum protrudere in
Lutheranismum verissimum est, & sæpis-
simè queritur Erasmus: quem ex magno
Ecclesiæ defensore, magnum Ecclesiæ
hostem suâ maledicentiâ, aùt si ità ap-
pellare libeat, malo suo zelo non secun-

dùm ſcientiam , feciſſent. Verùm obſtitit vera fides, ac pietas Eraſmi, altis fixa radicibus, obſtitêre Pontificum, Cardinalium, Epiſcoporum, Regum, ac Principum, denique probatiſſimorum quorumdam, ac doctiſſimorum quorumcumque Laicorum, Clericorum, Monachorum, ex ipſo Dominicano Ordine, qui benevolentiâ, amicitiâ Laudes ejus celebrabant; ut PAULUS III. eum inter Cardinales cooptaturus jam eſſet : niſi hunc Pontificis amorem Eraſmi obitus fruſtratus fuiſſet : De his Natalis Alexander ſeculo XVI. in Eraſmo.

Tom. 9. Operum pag. 373. „ Erant, „ inquit, Eraſmus, permulta quæ me „ poterant in Factionem Lutheranam „ propellere; hinc à Lutheranis invi„ tabar, illectabar, pertrahebar. Illinc „ ex parte Catholicorum protrudebar „ odiis." Scilicet, ut queritur idem Eraſmus Epiſtolâ 257. „ Lovanii ſceleratiſ„ ſimus nidus eſt, quorumdam Domi„ nicanorum : nunc tandem exiit liber, „ quo nihil fingi poteſt inſultius, indo„ ctius, mendacius, impudentius, in„ ſanius, " De quo etiam dolet Epiſt. 762. „ Quid, inquit, dicent Docti „ cùm talia legant? ego hîc Pontificum, „ & Regum hortatu belligeror adverſus

„ Lutheranam Factionem haud absque
„ capitis mei periculo, & Lovanii mihi
„ suscitantur tales Tragœdiæ !

Epist. 909. ad Beddam Minoritam acerrimum hostem suum. „ Nonne vides, „ inquit, quantum sit in orbe dissidium, „ & tu quasi parum sit, tam atrocem „ ordinis Tragœdiam.... si victus inju„ riis deficerem ad hostes Ecclesiæ, un„ dè repeteret Deus hanc animulam, „ nisi abs te ? Quod hactenùs pertiti, „ non est mearum virium, sed divini „ muneris, & ejusdem præsidio persi„ stam usque in finem, uti spero. Quis „ autem tam atrocibus contumeliis, „ tamque perpetuis non delassaretur ? „ id si fieret, non vides quem tumul„ tum excitare queam ! Non est tam „ inops amicorum Erasmus, quàm tu „ credis.

Silvester Magister S. Palatii miserat ad Erasmum Epistolam non nihil increpatoriam, & comminatoriam ann. 1523. Nimirùm, qui magnam partem habuerat Lutherum in rabiem, ac desperationem adigendo ; experiebatur an idem facere in Erasmo posset, missâ ad ipsum Epistolâ : præterquam quòd permiserat Romæ vulgari contrà Erasmum Stunicæ libellum maledicentissimum, quamvis

vetantibus duobus Pontificibus, ac gemino Cardinalium edicto.

Inter alia hæc habet Erasmus Epist.664. ad Silvestrum. „ Hi, inquit, moliun-
„ tur in me, & velim nolim, faciunt me
„ Lutheranum; cùm ego primus om-
„ nium dehortatus sum à tali facinore.
„ Dicam arrogantiùs, sed verè: si vel
„ uno Epistolio declarare voluissem me
„ vel tantulùm favere Luthero, vidisses
„ erectissimos animos totius Germaniæ,
„ quæ certè latissimè patet. Nec defuis-
„ sent Principum præsidia. Ego tot con-
„ viciis quorumdam provocatus, tot alio-
„ rum blanditiis sollicitatus, numquam
„ dimoveri potui à veneratione Romanæ
„ Ecclesiæ: Alexander (Nuncius Pon-
„ tificius) nihil non facit adversus Lu-
„ therum. At si pernosses rem omnem,
„ solus Erasmus plus fregit vires, & ani-
„ mos Lutheranorum, & illius factionis;
„ quàm omnia Alexandri molimina. Id
„ an vobis isthinc persuasum sit, nescio:
„ Certè Lutherani hic intelligunt, qui
„ mihi uni imputant, quod illis non suc-
„ cedit: jamque dentatis libellis in me
„ debacchantur, tanquam in adversarium,
„ & verè sum; tametsi malim mala sepa-
„ rari à bonis, quàm utraque simul per-
„ di. Vide igitur, quam gratiam mihi

„ rependunt, qui tam improbis ſyco-
„ phantiis impetunt caput meum, imò
„ quàm malè conſulunt ſuo negotio. Lu-
„ theri factio nondum tam extincta eſt;
„ quàm vos iſthinc creditis, atque utinam
„ eſſet! Hæc enim perdit omnia ſtudia
„ noſtra. Sunt(hoc anno 1523.) innumera
„ millia hominum, qui odio Sedis Ro-
„ manæ magnâ ex parte favent Luthero,
„ nec aliud expetunt, quàm ducem ali-
„ quem. Me nec Angelus, nec homo fa-
„ cient ſeditioſum, tamen iſti ſtrenuè la-
„ borant, ut faciant. Habemus Cæſarem
„ propitium, habeo, & hic Principes,
„ ac Reges mihi faventiſſimos, Cardina-
„ les item, & Epiſcopos aliquot. Quæſo,
„ ut per Stunicas, & ſimiles ſycophan-
„ tas liceat mihi Orthodoxum eſſe.

Epiſt. 963.„ Rabiunt Lutetiæ quidam
„ fortiter, duce Beddâ (in quo uno ait
„ Epiſt. 941. ſunt tria Monachorum mil-
„ lia) ſola conſcientia me revocat à Lu-
„ theranis, alioqui declararem illis Furiis,
„ quales ſint. " Non itaque ſtetit per fu-
rioſos quoſdam Regulares, eorumque con-
juratos amicos, quin Eraſmus exaſpera-
retur in Eccleſiam; quòd ſanè infinito
malo fuiſſet. Plus enim unum Eraſmum
metuebant Lutherani, quàm centum Ca-
jetanos, Tetzelios, Hochſtratos, Silve-

ſtros, alioſque, *quos*, ut ait Eraſmus Epiſt. 384. *hodie mundus ſimul*, *&* *mendicos alit*, *&* *tolerat tyrannos*. Satis eſt teſtem adhibere Lutherum ipſum, qui ſcribens ad Eraſmum anno 1524. Epiſt. quæ inter Eraſmicas eſt 726. „ Illi, in-
„ quit, Lutheranæ cauſæ fautores mor-
„ ſiones tuas iniquiùs ferunt, quod hu-
„ mana infirmitas cogitat, & malè me-
„ tuunt autoritatem, & nomen Eraſmi,
„ ut longè aliud ſit ab Eraſmo ſemel eſſe
„ morſum, quàm ab omnibus Papiſtis
„ ſemel eſſe commolitum. " Agnoverunt hæc Romani etiam Pontifices, inter quos Adrianus VI. in Epiſt. ad Eraſmum 1522. quæ inter Eraſmicas eſt 639. hortatur illum ad ſcribendum contra Lutherum.
„ Ineſt enim, inquit, tibi magna in-
„ genii vis, varia eruditio, ſcribendi
„ promptitudo, quanta noſtrâ memo-
„ riâ pauciſſimis aliis, ne dicamus nul-
„ lis: Prætereà verò apud eas nationes,
„ undè hoc malum ortum eſt, ſumma au-
„ toritas, & gratia. " Hinc cùm Eraſmus primùm in Lutherum ſcripſiſſet, Carolus V. in Epiſt. ad Eraſmum gratulatus eſt Lutheranorum inſaniam declinare: Pergit Carolus V. „ Non tam
„ nos tibi debemus, quàm univerſa Reſ-
„ publica Chriſtiana, cùm per te unum

„ id assequuta sit, quod per Cæsares,
„ Pontifices, Principes, Academias, at-
„ que per tot Viros eruditissimos hacte-
„ nùs obtinere non valuit." Extat hæc Epist. inter Erasmicas 815. Hinc Lutherus, qui nihil responderat ad Hieronymum Emserum, Cochlæum, Rosæum, Roffensem, Chlitovæum, Longlium, & ex Hæreticis Luthero adversantibus Zvinglium, Capitonem, Eccolampadium: omnibus dimissis, Erasmo respondit, ejusque Diatribæ de libero arbitrio, ut testatur idem Erasmus lib. 1. Hyperaspistes contra Lutherum. „ Hæc,
„ inquit, cùm ità sint, demiror, quo
„ consilio ad omnes obmutescens, nostræ
„ Diatribæ respondendum putaris." Plura scripsisset contra Lutherum Erasmus, sed deterrebat illum livor Inquisitorum, qui omnia carpebant.

Hâc de causâ se sæpiùs à scribendo excusavit, præcipuè apud Adrianum VI. Patet Epist. 641. & 649. „ Romæ,
„ inquit traducor furiosis, ac plusquam
„ famosis libellis. . . . Nihil non ca-
„ lumniantur: Sub omni lapide, quod
„ aiunt, cubat Scorpius: Hoc suspe-
„ ctum, hoc scandalosum, hoc irreve-
„ renter dictum: Et Epist. 752. Hoc secu-
„ lo nec benè scribere tutum est, nec malè

„ & mira eſt Rabinorum conſpiratio.
Verùm non modò à ſcribendo in Lutherum deterruerunt, ſed in Lutheraniſmum, quantùm in ipſis fuit, impulêre tantum, tamque celebrem hominem : idque invidiâ præcipuè ejus nominis quod ſibi Eraſmus comparaverat, quemadmodum optimè agnovit Adrianus VI. Epiſt. inter Eraſmicas 639., quâ eum conſolatur triſtem, ac dolentem, de plurium in ſe odiis, ac ſuſurrationibus : „ Viros, inquit, „ Adrianus VI., quantò ſcimus excellen- „ tiore doctrinâ præditos, tantò videmus „ eſſe invidiæ morbo magis obnoxios." Inter hos invidos erat Hochſtratus Inquiſitor Dominicanus, quem Eraſmus *Furiam* appellabat, & ad eum ſcripſit longam Epiſtolam expoſtulatoriam : Legenda Eraſmi Epiſtola 566. data Lovanio, ubi etiam Hochſtratus morabatur, data autem eſt ann. 1521. „ Ego Do- „ minicanorum conviciis lapidor quoti- „ diè in publicis etiam Concionibus, quæ „ ſi paterer pro negotio Fidei, non ceſ- „ ſerim vel ipſi Protomartyri Stephano. „ Semel ille lapidatus finem invenit ma- „ lis, manibus, & ſaxis ille dumtaxat „ impetitus eſt, ego nec uno loco, nec „ ſemel lapidor mendaciis & conviciis „ lethali veneno tinctis." Nec præter-
„ mittendum

mittendum quod habet alia Epist. data Basileâ 1522.; & est Epist. 629. „ Ego, „ & hìc, & isthìc partim dictis, partim „ Epistolis, multos abalienavi à factione „ Lutheranâ; nec ulla res magis dejecit „ Lutheranorum animos; quàm quod palàm editis libris declaravi me adhærere Pontifici Romano, & Lutheri negocium improbare. Quòd si favissem „ Luthero, non defuissent Præsidia Principum..... Sunt hîc Basileæ plusquam „ centum hominum millia, qui oderunt „ Sedem Romanam, & Lutherum magnâ ex parte probant... quod ad me „ attinet, scio, quid agant Monachi, cuperent me protrudere vel nolentem in factionem Lutheranam: id quod nunquam „ efficient." Cùm itaque hæc aliaque permulta ex vulgatis Erasmi Epistolis de Hochstrato Inquisitore, ac hujuscemodi hominibus, notissima Romæ essent, & PAULO III. præcipuè, uti patet ex Literis in formâ Brevis ad Erasmum datis ann. 1535., quas suprà recitavi: mirum non est, quòd Romanam Inquisitionem constituturus is Pontifex, Secularem Clerum Regularibus prætulerit.

Nolim tamen quòd calumniam mihi quispiam struat de maledicentia in Regulares. Non ego illum improbum modò,

atque impium, sed stultissimum etiam judico; qui minùs bene de Sanctitate Religiosorum Ordinum sentiat, eorumque maximâ in Ecclesiam utilitate. At oportet, ut unusquisque in eâ vocatione, in quâ vocatus est maneat. Divisiones enim gratiarum sunt. Episcopos unà cum Seculari Clero Presbyterorum posuit Spiritus S. regere Ecclesiam Dei: Excitavit autem identidem sanctissimos Religiosorum Ordines, ut in Catholicâ Ecclesiâ, in quâ Deo servire, regnare est; *ad Prælatorum ministerium segregati in Evangelium Dei famularentur, non imperarent.* Cùm id præstitêre Benedictini, Cistercienses, Dominicani, Franciscani, Carmelitæ, Augustiniani, Theatini, Regulares denique omnes; nihil hujusmodi Regularibus sanctius, nihil utilius Dei Ecclesiæ fuit, nihil etiam sanctius, ac utilius erit quandocunque id præstabunt. Quòd si Ecclesiasticarum dignitatum honore, si potestatis Ecclesiasticæ usu, ad negociorum curas, ac turbas devolvantur, & caducarum rerum sollicitudine, ac cupiditate implicentur: sanè oportebit non omnia prosperè, ac feliciter evenire, ac per Inquisitorum, Episcoporum, aliosque honorificos gradus regulari simplicitate vitiatâ, ac Dominationis appetitu inva-

lescente; respicere incipient in vanitates, & insanias falsas, humiles, ac pauperes Claustrorum habitatores. Hâc sanè de causâ omnem omninò Ecclesiasticam dignitatem, ac Dominationem veluti pestem suorum Ordinum, abominati sunt coram Cardinali Ostiensi sanctissimi Patriarchæ Dominicus, ac Franciscus, ut testantur Sacra eorum Ordinum Chronica. Quâ de re aliàs.

Interim nihil mirandum esse aio de sanctissimo, ac sapientissimo D. Dominici Ordine: Quantùm enim ex cognitis, atque exploratis licet homini inferre incognita, certissimum mihi est futurum, ut nihilo meliora agerent, nec minùs gravem, ac superbam Tyrannidem exercerent Franciscani, Augustiniani, Benedictini, Carmelitæ, Servitæ, Jesuitæ, Theatini, & alii quicunque piissimi, ac doctissimi Regulares Cœtus: si præter, aut potiùs contrà optima ipsorum instituta, libenter posthabita, aut saltem in secundum locum rejectâ curâ Concionum, Catechesium, Confessionum, Confraternitatum, Nosocomiorum, Carcerum, Scholarum: in Inquisitorum ferè plusquam Episcopale nomen, ejusque dominationem, ac commoda totis animis inhiarent.

CAPUT VII.

Utilem, ac necessariam PAULI III. Constitutionem ostendunt Ecclesiastica monumenta de Haeresi Janseniana, quae utrique Potestati Pontificiae, ac Regiae adeò adversatur.

NEque verò si Romana Inquisitio Seculari Clero, non Dominicanis demandaretur, consonum illud tantummodò esset primaevae institutioni, id enim verò quam maximè conduceret ad Haereses extirpandas, ac Fidem Catholicam augendam, uberiùs, atque amplificandam. Quotusquisque nesciat progressiones Jansenianae, ac Quesnellianae Haereseos, quae praeter haeretica Dogmata de Christiana Redemptione, ac libertate adeò Romanam Cathedram oppugnat, Curiam Romanam cum suis Cardinalibus, ac Praelatis lacerat, ac deridet, Regum autoritatem conculcat, &c. Accipe jam, quàm gravissima haec mala quorumdam Regularium vitio vertenda sint, dum Romanam Inquisitionem haud admodum feliciter moderantur.

Cùm tempore Innocentii X. Romæ de quinque Janſenii propoſitionibus configendis ageretur, non clanculum, ſed aperto marte pro Janſenio pugnârunt Commiſſarius S. Officii, ac Magiſter Sac. Palatii coram ipſo Romàno Pontifice, qui Romanas ea de re Congregationes præſentiâ ſuâ honeſtabat: Vidiſſes præcipuos illos Dominicanos, qui nobiliſſimum ſibi locum vindicant in ſancto Romano Officio, tanto ſtudio, zelo, contentione pro Janſenio agere, ut non modò cum Legatis Janſeniſtarum de re bene gerendâ arcana conſilia miſcerent, iiſque in omnibus pro virili parte operam navarent diligentiſſimam, verùm etiam in Romanis Congregationibus coram Pontifice, Cardinalibus, Conſultoribus ſuum ut votum pro Janſenio de *genu*, * quòd vix credet Poſteritas, recitarent, ac paſſim lamentarentur, Auguſtinum ipſum Eccleſiæ Doctorem Iprenſis Janſenii nomine fore damnandum. Quid putas eos facturos in arcanâ Inquiſitionis Congregatione, ubi Dominicani dominantur, cùm in publicâ luce peculiaris Congregationis, in quâ ex omni præcipuorum Regularium Or-

(*) *Vid. Hiſt. des cinq Propoſit. lib. 1. pag. 90. & alibi.*

dine egregii assidebant, hæc facere, ac dicere non erubuerint; neque commoverentur aliorum clamoribus, qui cùm blasphemam Jansenii defensionem audirent, in eas voces identidem erumpebant. *A l'Heretique, à l'Heretique*, quâ de re Historia quinque Propositionum legendâ, quam ex authenticis monumentis, earundemque qui aderant testimoniis collectam, nemo unus eruditorum dubitavit: Magistro S. Palatii, & S. Officii Commissario adhæsêre alii ex Consultoribus Regularibus duo; neque enim hoc postremum est malorum, quæ Romæ sentiuntur ex Dominicanâ S. Officii administratione, aliisque muneribus, quæ Dominicano Ordini addicta sunt; magnamque habent juvandi nocendique potestatem: nimirùm ex omnium ferè Regularium Ordinibus sibi Clientes devinciunt, paratos in eorum verba jurare, ut ipsorum benevolentiâ honorificos quosdam gradus conscendant.

Huc enim verò respiciebat Quesnellus, qui in eo scripto, quod confecit, vulgavitque ad conquirendas Censorum approbationes pro historiâ de Auxiliis conscriptâ à F. Serri, quodque recitat liber *Processûs Mechliniensis contra Quesnellum*,

dictus, *Causa Quesnelliana*, in eo inquam scripto Regulares inflammabat Quesnellus, ut strenuè se gererent pro Serrianâ historiâ; *futurum enim, ut Romæ defendantur à Religioso Ordine prægrandi, atque potenti, nempe Dominicano.*

Utinam non sæpè defensionem hanc, Romæ, Janseniana Doctrina sibi habuisset! Alexander VII. in Brevi Apostolico dato primo Augusti 1661. ad magnos Vicarios Parisienses, Cardinalis de Retz, ejus Civitatis Archiepiscopi, quodque legitur in Appendice Historiæ quinque propositionum, mirum est, quàm acriter eos objurget, quòd docuissent damnandas quidem Jansenianas quinque propositiones; utrùm autem is fuerit Janseniani libri sensus de hoc non curasse Innocentium X. vocat hanc Alexander „ non minùs mendacem, „ quàm temerariam narrationem.... falsum, patensque mendacium, eosdem „ Vicarios Parisienses appellat ubique „ malorum Zizaniorum in agro Dominicano Seminatores; Ecclesiæ Catholicæ „ perturbatores, & quod in vobis est, „ auctores, inquit, turpissimi Schismatis „ esse deprehendimini..... Protervia in „ vobis esse dignoscitur, cavillationibus, „ subdolis, & circuitibus obviam eundi „ Ecclesiæ definitionibus.."

Audi jam rem planè incredibilem paucis post annis, nempè 1668. Contensonius Dominicanus immiscuit suæ Theologiæ defensionem Innocentianæ Constitutionis contra quinque Propositiones peculiari dissertatione : * quo in loco non paucis verbis, sed columnis integris eundem errorem longè clarioribus, atque audacioribus verbis defendit : Nihil tamen hactenus in illum à Romanis Dominicanis animadversum est : Quin imo apud Dominicanos non audit, nisi doctissimus, ac piissimus Contensonius, inoffenso pede decurrendus, veluti de Hilario scripsit Hieronymus ; eo Dominicani Ordinis fructu, ut innumeri ex eo cœtu in Gallia contra Constitutionem *Unigenitus* rebellaverint, magnumque Collegium Dominicanum Parisiense, ad quod adolescentes Ordinis ex universâ Galliâ confluunt studii Theologici gratiâ, anno 1717. omnibus juris formulis ad futurum Concilium contra Clementem XI. appellaverit, vixque quatuordecim, aut quindecim conventus ejusdem Ordinis in totâ Galliâ ab eâ Jansenianâ, ac Quesnellianâ peste immunes fuerint. Idem Contensonius lib. 5. dissert. Præambulâ cap. 2. Corall. 2. docet, ,, nec Pontifices, nec Concilia in

* *Est dissert. V. l. 8.*

„ discernendis librorum damnatorum sen-
„ sibus Judicium habere infallibile. "
Nihil dicam de Joanne Baptistâ Goneto, quem ipsemet Natalis Alexander in suâ Historiâ, ubi de Pelagianis erroribus agit, vocat defensorem perspicuum quintæ Jansenianæ Propositionis. Quis itaque miretur, Romanis Dominicanis in hujusmodi libros nequaquam pro potestate insurgentibus, Jansenianos errores inter Gallos Dominicanos eo radices suas fixisse, ut Reverendissimus Ripoll ab omnibus ejus Regni Prioribus, Provincialibus, ac Capitulis extorquere non potuerit, ut Alexandrino formulario, ac Constitutioni *Unigenitus* universi subscriberent. Legantur, *les Supplemens des nouvelles Ecclesiastiques*, quæ passim scatent monumentis Dominicani per Galliam Jansenismi.

In clavi Jansenistarum, quam refert *Causa Quesnelliana*, Commissarius S. Officii *vocatur M. Prevost* : Jam verò cùm anno 1697. damnata Romæ ab Inquisitione fuisset quædam Apologia Historica, quæ opus Quesnelli fuerat : D. du Vaucel; seu Wallonus, qui Romæ versabatur Agens, ut loquuntur, Jansenistarum notissimus, scripsit ad Quesnellum, se ex Commissario, sive *M. Prevost*, scivisse arcanas causas damnationis ; quod nemo

nescit esse contra arctissimum S. Officii secretum. *On a sçu de M. le Prevost, que ce qu'on a le plus trouvé à redire dans l'Apologie Historique, c'est ce qui est dit, &c.* Vides fœdus Commissarii S. Officii cum Jansenistis ?

Supplices inter Libellos, quos Jesuitæ obtulerunt Congregationi S. Officii, dum Romæ ageretur de Controversiâ Rituum Sinensium; oblatus est unus anno 1700. hoc titulo: *Informationes PP. Societatis.* Extat hic Libellus proculdubio in Tabulario S. Officii in Actis, ut aiunt, Positionis Sinensis, & alia præterea Typis vulgata exemplaria in Bibliothecis pluribus: n. 2. hæc conqueruntur „ Scripta hæc pendente etiam nunc, & indecisâ hâc Causâ, Amstelodami Typis edita sunt & quidem inter illa scripta, quædam nobis legentibus occurrerunt, & satis prolixa, & momenti maximi, jam tum ab anno præterito Eminentiis Vestris, ut quidem editum ibi legitur, oblata: quibus responsa nostra ideò non potuimus opponere; quia non priùs ad nostram pervenêre notitiam, quàm ab Hæreticis Hollandis Jansenistis, qui ante ista cognoverunt, quàm de iis quidquam audissemus: publicæ luci data, atque in omnium oculis po-

„ sita sunt." Quo in loco oro, atque obsecro Romanæ Curiæ prudentissimos Præsules, ac Cardinales, ut taciti secum ipsi meditentur pro eâ, quâ sunt probitate, ac sapientiâ, num naturalis æquitatis legibus consonum fuerit, quatuor Sinarum Episcopos, Christi Fideles Sinenses ferè ad trecenta millia cum pluribus Missionariis : tùm Jesuitis, quorum erat uberior numerus; tùm aliorum etiam Ordinum, litem Romæ agitare contrà Dominicanos, idque in Tribunali Dominicanorum, nempè S. Officii; in quo universa aperta, reserata, ac perspicua Dominicanis sunt; scripta omnia, Libelli, Epistolæ, consilia, ac negociorum arcana, dubia, suspicionesque omnes, in quo Dominicani præcipuè cum Cardinalibus, Præsulibus, Consultoribus loqui possunt de Rebus controversis, rationes exponere, dubitationes, atque objecta excipere, ac solvere : Episcopi verò quatuor, trecenta Christianorum Sinensium millia pro suis ritibus in quæstione meri facti pugnantia, unà cum tot Missionariis; ne ipsos quidem Libellos, Cardinalibus oblatos, sivè, ut aiunt Scripturas, habere potuerint ad objecta diluenda : donec ea ab Hæreticis acceperint ? Num is agendi modus ad Reges, ac Principes, eorumque Admini-

ſtros delatus per exteras Provincias famâ vulgante diffuſus, Sinenſibus ipſis perſpectus, debitam Romanæ Curiæ exiſtimationem, reverentiam, obſequium, benevolentiam, amorem, conciliet? Hæc ſi meridianâ luce illuſtriora ſunt, ii videant, quorum refert Romanæ Curiæ decus, honorem, famam ſervare, atque amplificare, num tanta malorum Lerna exſcindenda ſit, & Clero Seculari Romana Inquiſitio ſecundùm PAULI III. Conſtitutionem concedenda.

Verùm, quod hujus Capitis præcipuum argumentum eſt, illud velim animadvertatur: Janſeniſtas in Hollandiâ arcana ſcripta ex Inquiſitione Romanâ obtinuiſſe: non niſi eorum culpâ, quorum autoritate Inquiſitio adminiſtratur, icto cum Janſeniſtis fœdere.

Pergit Libellus Supplex, quem ſuprà retuli, atque iſta ſubjicit: „ Ab eodem „ malevolentiæ, & partium ſtudio pro„ fectum exiſtimari poteſt, quod in Ga„ ſulis Belgicis, Leodienſibus, Batavi„ cis, divulgata ſunt ea, quæ Romæ hâc „ in causâ agebantur, etiam quæ gere„ bantur in ſecretis, privatiſque Congre„ gationibus: ità ut aliquoties deſigna„ rentur, non modò quotquot adeſſent, „ ſed res etiam, quæ diſceptabantur, &

„ singulorum vota, ac Sententiæ nota-
„ rentur; atque ità, quod nobis Romæ
„ agentibus ignotum, atque incomper-
„ tum manebat, in Belgium atque Hollan-
„ diam immediatè transvolabat." Nempè ubi erat factio Janseniana cum suo Duce Quesnello, hæc omnia transvolabant: Nimirùm Opera M. Du Vaucel, sivè Walloni, M. Hennebel: qui erant negocii Janseniani Gestores, ac similium, quod utique exequi non poterant, nisi benevolum sibi haberent M. *le Prévost*, sivè Commissarium S. Officii, aliosque ejusdem Ordinis, quæ omnia, num conducant ad Romanæ Inquisitionis honorem, atque autoritatem vindicandam, an verò imminuendam, judicent prudentiores.

Nôrunt Theologi, proscriptis per Innocentium X. quinque Jansenii Propositionibus, Jansenistas omnes sese ab iis alienos declarasse, earumdemque proscriptioni subscribere se libenter paratos; at illud pertinaces homines addidére: eas quidem Propositiones in sensu obvio falsas, atque hæreticas esse; cæterùm illas in Jansenio non reperiri: quare se eas damnare non posse in Jansenii sensu: Atqui eas in Janseniani libri sensu damnatas, atque damnandas peculiari Bullâ edixit Ale-

xander VII. idemque posteriores Pontifices confirmârunt, idque non obsequioso tantùm silentio faciendum, ac jurandum; sed sincerè, atque ex animo; quemadmodum etiam cum aliis Pontificibus sanxit Clemens XI. in Bullâ *Vineam Domini Sabaoth*. Atque hùc recidit ab Innocentii X. Temporibus tota lis Hæreseos Jansenianæ; ad hos exterminandos errores formularium suum Alexander VII. vulgavit. Jam verò D. Charmot in Controversiâ Sinensi Procurator, pro D. Maigrot, cum quo simul in Sinis fuerat; & pro Patribus Dominicanis contrà Jesuitas Romæ librum edidit, dum ea causa agebatur. Titulus erat: *Historia Cultûs Sinensium*; cùm autem D. Maigrot Vicarius Apostolicus in Sinis, qui edictum contrà ritus Sinenses ab Alexandro VII. permissos, & Jesuitas vulgaverat, & hujus Controversiæ Princeps erat: ad Romanum Pontificem scribens quereretur, se ab Jesuitis Hæreticum Jansenistam appellatum jam, & deinceps appellandum, eodemque nomine apud Papam accusandum fore: Ecce tibi quàm bellè respondet Adversario suo pag. 166. D. Charmot libri Autor, nempè acriter reprobat docentes „ eum, qui famosas quin„ que Propositiones in sensu obvio,

„ quem ipſamet verba propoſitionum
„ præ ſe ferunt damnaret, fore ſemper
„ Hæreticum Janſeniſtam, niſi etiam
„ credat, ac jurare paratus ſit, hunc ip-
„ ſum ſenſum Janſenii, ſeu quem Jan-
„ ſenius in libro ſuo, cui titulus, Au-
„ guſtinus tenuit, ac docuit: " Do-
centes inquam hanc Catholicam verita-
tem à Sede Apoſtolicâ definitam cum
totius Eccleſiæ aſſenſu reprobat D. Char-
mot, imò appellare audet pacis inimi-
cos, & Innocentii XII. Contemptores.
„ Quod quid aliud eſt, inquit, quàm
„ Apoſtolicum Breve ſanctiſſimi D. N.
„ eludere, præſcriptaſque ab eo ſtabi-
„ liendæ paci Regulas floccifacere. "
Ecce tibi ſynopſim dilucidam, ac perſ-
picuam totius hodiernæ Hæreſeos Jan-
ſenianæ; ſi unum hoc detur, quinque
Propoſitiones in Janſenii libro non repe-
riri, neque hunc librum ea dicere, quæ
docentur in iis quinque Propoſitionibus,
Janſenii liber ſalvus, ac in tuto eſt:
Verbis autem relatis non modò D. Char-
mot Procurator in Romanâ Urbe Cauſæ
Sinenſis nomine D. Maigrot, non amo-
vet à ſe, & ab eodem D. Maigrot,
qui Janſeniſmi accuſabatur, hunc craſ-
ſum errorem: quin etiam eundem di-
ſertè, ac palàm in publicâ Urbis luce,

imò Orbis ipsius, Libro typis edito profitetur; atque etiam qui hæreticalem hujusmodi errorem rejiciat, eum D. Charmot, contemptoribus Apostolici Brevis audacissimè recenset; quo autem tempore, quo Pontifice, hæc in Urbe, atque ab Orbe vulgabat D. Charmot; nimirùm postquam Innocentius XII. Literis in formâ Brevis datis 24. Novembris 1696. declaraverat aliud suum Breve pessimâ fide acceptum, ac declaratum à Jansenistis fuisse: se omninò confirmare Formularium Alexandri VII. & quinque famosas Propositiones in *sensu Jansenii damnatas*, atque damnandas: Hoc inquam, tempore, hoc ipso Pontifice D. Charmot scribit errorem contradictorium, ut cum Logicis loquar: neque Dominicani S. Officii aliquid contrà clamant, Catholicis errorem indicantibus non auscultant, Liber non proscribitur, ea saltem pagina corrigi non jubetur, Liber venditur, distrahitur, evulgatur, Libri Autor Charmot de Fide non interrogatur; imò perhonorificè excipitur ab Officialibus Romanæ Inquisitionis, ejusdemque hominis accusationes contrà Sinensium Episcopos, & Missionarios audiuntur. Hæc Docti sciant, exteri peritiores legant, &

& probent, hunc agendi modum æquum putent, ac justum. Scio hæc non Romanis Pontificibus, ac Cardinalibus esse tribuenda, sed Dominicanis in sanctissimo Inquisitionis Tribunali pro libidine dominantibus. Scio ac profiteor, neque aliâ de causâ rejectis ab hoc munere Regularibus, Seculari Clero concedendum pronuncio.

Quamquam nullum mihi aliud superesset argumentum judicandi de Jansenismo D. Maigrot Vicarii Apostolici Fochiensis, qui celeberrimum edictum edidit contra ritus Sinenses: unum hoc satis mihi superque esset, quòd D. Charmot, qui ex eodem Parisiensi Seminario cum D. Maigrot fuerat; qui cum eodem Missionarius in Sinis, qui ab eodem suus contra Jesuitas Procurator electus fuerat, quique proinde ejus sensus optimè noverat, Jansenismi accusationem à D. Maigrot depellat: Quâ ratione? evulgando nimirum typis publicis satis esse ad Jansenismum evitandum proscribere, ac damnare quinque Propositiones in sensu obvio: non prætereà postulandum esse, ut *damnentur in sensu Jansenii*: Quod tamen repetitis Bullis Pontifices postulârunt. Cæterùm clarissimus Episcopus D. Laffitteau in Historiâ Constitutionis *Unigenitus* testa-

tur, eum hæretica conventicula cum aliis Janſeniſtis celebraſſe, „ in quibus Romæ „ eâ libertatis audaciâ maledicebant Con„ ſtitutioni *Unigenitus*, quâ uſi fuiſſent „ Londini, aut Amſtelodami. " Romæ tunc temporis D. Laffitteau negocia agebat Regis Chriſtianiſſimi, quare his de rebus apprimè erat inſtructus: Ac quoniam Frater Norbertus Capucinus diſcolus extitit, qui hoc calumniandi vitio verteret: idem denuò confirmavit in ſuâ contrà Norberti Hiſtoriam Epiſtolâ Paſtorali. Verùm numquid aliquid paſſus unquam eſt D. Maigrot, cùm Romæ eſſet à Dominicanis Officialibus Inquiſitionis? nùm ſe purgare coactus eſt non dicam ſuſpicione, ſed evidentiâ Janſeniſmi, ſaltem Formularii Alexandrini ſubſcriptione? Nihil horum ſanè, quemadmodum neque ejus Procurator D. Charmot: Hoc iniquitatis pretium per Dominicanos S. Officii perſolutum eſt Janſeniſtis; ut quoniam hi pro Dominicanis pugnabant contra Jeſuitas in controverſia Sinenſi, viciſſim à Dominicanis S. Officii in Janſenianis Erroribus contra Eccleſiam protegendis juvarentur. D. Maigrot dum in Sinis eſſet auctor edicti contra ritus Sinenſes, D. Charmot ſuum Procuratorem in Romanâ Curiâ delegit, quem primas partes in Controverſiâ Si-

nensi habuisse Romæ notissimum est; jam verò D. Walloni Agens Romæ Jansenistarum, Epistolâ 3. Augusti 1697. ad Quesnellum. *Nous avons achevé ces jours les deux écrits pour M. Barlon*, (qui in clavi Janseniana est D. Charmot Procurator Controversiæ Sinensis.) Vides quàm bene Jansenistæ laborarent pro Controversiâ Dominicanâ contra Jesuitas? In Epistolâ P. Delbecque Dominicani; quam Romæ scripsit ad D. Brigode, qui erat Quesnello à secretis: quamque refert processus causæ Quesnellianæ, hæc habet. *M. Charmot m'a dit qu'il en étoit au desespoir, & que de semblables Pieces étoient très-capables de renverser toutes les affaires de la Chine, de la Hollande & de Louvain même.* Vides conjunctum fuisse negocium Sinense cum Janseniano? Verùm quàm multa hanc in rem essent afferenda, ex maximo omnium authentico hac in re libro, qui *Causa Quesnelliana* inscribitur, & ex alio cui titulus. *Suite du veritable Esprit des nouveaux Disciples de S. Augustin.* Opus ex authenticis monumentis, atque ipsis Jansenistarum Epistolis, Regiâ autoritate comprehensis concinnatum? Quàm est indecorum Romanæ Inquisitioni Dominicanos ejus Tribunalis Officiales in causâ Sinensi ac Jansenianâ junxisse se Janseni-

ſtis, *percuſſiſſe fœdus cum morte, & cum inferno feciſſe pactum*? Rident inter ſe his de rebus Janſeniſtæ ipſi, & mutuò invicem gratulantur. D. Creits Janſeniſta Hollandus, ſocius Archiepiſcopi Sebaſtheni ob Janſeniſmum Vicariatu Apoſtolico depoſiti ſententiâ ſummi Pontificis, poſt iter Patavinum Româ 18. Decemb. 1700. Epiſtolam ſcripſit ad D. Brigode à Secretis Queſnelli, quæ legitur p. 125. tom. 4. operis. *La ſuite du veritable &c. Le P. Serri nous a vû à Padouë, & temoigna ſes eſtimes pour M. de Freſne, & toute la ſainte Famille. M. de Freſne* eſt in clavi Janſeniſticâ ipſe Queſnellus: *La ſainte Famille*, eſt Eccleſia Janſeniſtarum. Atqui Serrius ex præcipuis fuit ſcriptoribus contra ritus Sinenſes. Verùm quod pluris facio, quod D. Creits in eâdem Epiſtolâ ſcribit, ſe valdè gaviſum eſſe, quòd invenerit Romæ tot, *tamque ſtrenuos defenſores cauſæ Jeſu Chriſti.* Scimus quid hoc ſibi velit in homine Janſeniano; quid autem aliud expectes, cùm adminiſtri Inquiſitionis arctam cum Sectariis, neceſſitudinem inierint? id cùm recolo, nullo pacto miror de Pace Clementis IX., cùm optimus Pontifex à Janſenianis adeò fædè illuſus eſt: nihil miror de Epiſtolâ Innocentii XI. ad Arnaldum, quem . . .

ac ter venerabilem Doctorem appellat; illum ſcilicet, qui iniquitatis filius ab Alexandro VII. fuerat appellatus. Nihil mirabitur Hiſpana Inquiſitio, quòd anno 1692. Henricus Noris tertio delatus, à quinque deputatis per Romanam, hoc eſt Dominicanam Inquiſitionem Theologis abſolutus ſit, imò etiam novis dignitatibus auctus.

Agmen horum claudat narratio de Queſnello. Anno 1691. in lucem prodiit prima editio *Obſervationum Moralium Queſnelli*: Anno 1693. iterùm prodiit, ſed auctior, & in majorem molem: fuit, qui Librum denunciaret Inquiſitioni Romanæ. Reſponſum eſt, *non eſſe dandam Fidem delatoribus, audiendum eſſe Auctorem, eique delationes communicandas*, ità nempè actum eſt, utique Dominicano Commiſſario, aliiſque Dominicanis Auctoribus; per quos res Theologicæ in eo Tribunali diſcutiuntur. Ità actum eſt in favorem *Queſnelli*, quem publica jam fama pervicacem, atque Eccleſiæ inobedientem vulgaverat; qui, quòd noluiſſet ſubſcribere Formulario Alexandrino, in Belgium aufugerat. Nùm hujuſmodi benignitate uti ſolent Dominicani cum Catholicis Scriptoribus? Sciunt Franciſcani, ſciunt Jeſuitæ, aliique:

Hæc cùm certissima sint, atque ab Episcopo Laffiteau in Historiâ Constitutionis *Unigenitus* lib. 1. fusiùs exponantur, mirabimur Regulares stomachari hanc agendi rationem, atque in recentioribus turbis, aut Florentinis, aut Neapolitanis contra Inquisitionem excitatis, eos nec favisse, nec favere, nec fauturos sanctissimo cæteroquin Tribunali; de quo profectò sic sentiunt, sic loquuntur, illud esse Arcem Dominicanæ Potentiæ, quo ad Regulares æmulos subigendos, calcandosque abutuntur: interdum etiam ad errores fovendos, non extirpandos. *Mundus totus non est bestia*, ait barbarè quidem, sed verè Raynaudus in Diatribis de immunitate Cyriacorum; ratione ducuntur rationales homines, cognitione, intelligentiâ, æquum inter atque iniquum sciunt quid intersit, universo Orbi aliquandiù illuditur, at non semper: sese ipsam detegit veritas, atque illustrat.

Restant graviora quæ dicantur. Archiepiscopus Mechliniensis anno 1702. iterùm denunciavit Romanæ Inquisitioni Quesnelli Librum ad proscriptionem, & damnationem; sed frustrà cecidit labor omnis, ac conatus Archiepiscopi. Quid enim, ut Dominicani Inquisitio-

nis Romanæ contra Quesnellum, & Jansenistas insurgerent, quos eo ipso tempore adeò benevolos sentiebant contra Jesuitas Sinenses? Ecquis erit paulò peritior, qui id sibi persuadeat. Arctissimo vinculo colligabantur. *Les affaires de la Chine, de la Hollande.* (Ubi erat Quesnellus) *de Lovain* (ubi erant Quesnelliani.) Quemadmodum ex Sententiâ D. Charmot scripsit P. Delbecque Dominicanus, & Assistens sui Generalis ad Brigode, à secretis Quesnelli. in Epistolâ, quam suprà retuli. Pecuniâ, autoritate, Scriptis, ac Libris laborabant Maigrot, Charmot, du Vaucel, seu Walloni pro Causâ Dominicanâ, Domini ex Parisiensi Seminario Missionarii, ex quo Maigrot, & Charmot erant, quemadmodum P. Basset simul cum Maigrot Missionarius apud Sinas, imò etiam DD. de Leone, de Cicè, Brisacier, aliique, DD. inquam Parisiensis Seminarii ad Pontificem contra Jesuitas Sinenses scripserant: An non Dominicani mutuam vicem rependerent in Jansenistis propugnandis. Quare exquisitis artificiis avertebant mentem Papæ, ac Cardinalium ab Europæo Jansenismo ad Idololatrias Sinicas, ut illi quidem vocabant; contra quos contraversos Ritus

Decretum Inquisitionis editum est, anno 1704.

At quoniam plures adhuc ex Galliâ clamores exaudiebantur ab Antijansenianis Episcopis, Clericis, Regularibus, tandem anno 1708, post tam multas querelas exterorum, prodiit Breve Clementis XI. quo proscribitur liber Quesnelli tanto post tempore, ac tam multâ, tamque diuturnâ animarum strage percelebris; ipsos enim 37. annos lectus est impunè, frustrà clamantibus Catholicis ad Apostolicam Sedem, Romanis autem Dominicanis cum DD. du Vaucel, Hennebel, Charmot, Maigrot, aliò artificiosè avocantibus Pontificias curas; *Exitus ostendit*, inquit, Episcopus Laffitteau, si *liber*, ille *statim proscriptus fuisset*, *tùm Ecclesiam*, *tùm Gallias habituras fuisse pacem:* Ità in Hist. Constit. lib. 1.

Tot malis illud etiam accessit, quod sivè fraude, sivè inscitiâ Dominicanorum Inquisitionis Romanæ (alterum enim ex his necesse est intercessisse) Apostolicum illud Breve receptum nequaquam in Galliis fuit ex quâdam videlicet clausulâ, quâ *Liber* ad ignem imperio Pontificio damnabatur: Hoc autem Juris in Galliis una Civilis potestas sibi vindicat. Sin minùs id dixero fraude id contigisse, ut

Clementis XI. Breve in Quesnellum inutile fieret, at certè inscitiâ saltem id evenisse dicam. Quod ipsum satis ostendit, Commissarios in S. Officio Regulares ineptos esse: quod etiam Raynaudus cum aliis animadverterat; cùm Regnorum consuetudines ignorent, quibus ignoratis plura decreta ab exteris non recipi necesse est.

Plurima ommitto, quæ Dominicanis faventibus Româ derivârunt in commodum Jansenismi, ut jam Gallis, ac Belgis, tùm Catholicis, tùm Jansenistis loco Adagii sit; nullum Jansenianis *Sectariis firmiorem Clipeum suppetere*, contrà Pontifices; quàm *Romanos Dominicanos*: *Un grand Ordre puissant à Rome.* Aiebat Quesnellus in Scripto, quod recitat Meyer in Præfatione Historiæ de Auxiliis. Quo etiàm in loco, ac prioribus quoque Capitibus *Vindiciarum Historiæ ejusdem ostendit*; Quàm bellè mutuam sibi operam præstiterint Jansenistæ, ac Romani Dominicani in edendâ Panopliâ Lemos, Actis ejusdem Lemos, Opere Reginaldi, aliisque.

At præstat silere tandem de hoc argumento ne infinitus sim, ac Libellus in Tomum excrescat; quòd facillimè fieri posset, etiam authenticis, atque ut aiunt

Originalibus documentis in medium productis : Satis ea ſint, quæ recitavi, ac indicavi leviſſimè : Nonnulla fortaſsè in Appendicem rejiciam; ne nimium hîc ab inſtituto deflectam. Mirabitur autem ætas omnis, ac poſteritas : quî fieri potuerit, ut Pontifices, ac Cardinales Tribunal contrà hæreticam pravitatem inſtitutum non auferant ab eorum Regularium adminiſtratione, quos perſpicuè conſtat, eò uſque Beneficiorum à S. Sede Apoſtolicâ ſibi collatorum oblitos, ut non modò in Galliis rebellaverint maximo numero à Conſtitutione *Unigenitus*, & ad futurum Concilium, integris eorum Conventibus ſuffragantibus appellaverint; Formulario Alexandrino ſubſcribere in ipſo Capitulorum Provincialium conſpectu detrectaverint : verùm etiam in ipsâ Romanâ Urbe ab Officio ſuo deflectentes, proditâ Pontificiâ cauſâ ſint turpiſſimè prævaricati : Quotuſquiſque Regum, ac Principum Civilem Juriſdictionem hominibus tantâ non dicam ſuſpicione, ſed evidentiâ laborantibus impartiretur? Anno 1740. & 1741. Dominicani, Inquiſitionis in Ditione Avenionenſi conſtitutæ, non clanculùm, ſed apertè Janſeniana ſcripta typis vulgârunt, eademque diſſeminârunt longè latèque, Maſſilienſi

Episcopo, ac Carpentoratensi contemptis, eâ audaciâ, ac petulantiâ quæ describitur in Libello cui titulus, *Lettres au R. P. Robert. ann.* 1741.; Omnia autem per Notarios descripta fuêre, ne qua falsa suspicio subesset. Nec tamen hæc satis erunt, ut videat ac judicet Romana Curia Inquisitionis Tribunal odium maximum apud Hæreticos comparasse quod certò certius est. Si pii etiam Catholici non admodum amicè, ac benevolè sentiant de ejus administratione; quis ejus fructus existet, atque utilitas? quæ in Romanam Ecclesiam Populorum reverentia? Denique hoc maximè infixum vellem Prælatis omnibus, ac Cardinalibus Romanæ Curiæ; Cùm Inquisitionis, cura præcipua contrà Hæreses sit, easque maximè, quæ inter Catholicos occultè grassantur; harum autem maxima, ac pestilentior ea sit, quæ Janseniana dicitur: malo consilio nunc temporis Inquisitio committitur Dominicanis Fratribus, qui Thomistica placita de Gratiâ per se efficaci propugnant cum suo Bannez, & Alvarez. Breviter enim dicam, Thomisticam Sententiam de Gratiâ per se efficaci, Jansenianam esse, si quis dicat: Blasphemum est, impium est, temerarium est, & maximè injuriosum Scholæ optimæ,

& Catholicæ. Cæterùm ejus defenſores Dominicanos in maximo periculo conſtitutos eſſe, ne Janſeniſtæ evadant, Hoc ſanè veriſſimè dicitur: Homo enim qui bonum liberè non operatur, inſtructus eſt ſanctâ illuminatione, & inſpiratione excitante ad bonum: Caret tamen aliâ diſtinctâ, & ſpeciali gratiâ per ſe victrici, & efficaci, & ad operandum in actu ſecundo neceſſariâ, ſine quâ repugnat actu exiſtere bonum opus. Id docet Dominicanus, idipſum Janſeniſta docet, Moliniſtis repugnantibus: neque huc uſque aliquid contrà Fidem. Diſcrimen inter Catholicum Dominicanum, & Janſeniſtam Hæreticum hoc intercedit: Suadere ſibi Janſeniſta non poteſt, quòd homo utcunque à Deo illuminatus, & inſpiratus, habeat veram potentiam, & ſufficientiam ad opus bonum; ſi careat ulteriori gratiâ per ſe efficaci ad operandum neceſſariâ, quam ſibi nequit acquirere: Irridet in ſecundâ Epiſtolâ Provincialium hanc *potentiam*, *quæ non poteſt*, *hanc ſufficientiam*, *quæ non ſufficit*. Similia habet Janſeniſta recentior *Palladius* in Criſi adversùs *Steyartii Concluſionem* 7. ubi vocat *Exoticam quandam gratiam ſufficientem Thomiſticam*, *quæ non ſufficit*, *nomenclaturam inſigni abſurditate deliram*, *appellatio-*

nem ludicram gratiæ verbo sufficientis, re non sufficientis. Cæterùm si vobis Dominicanis desipere statutum est, desipite in pulpitis vestris quantùm libuerit, nunquam efficietis, quin totus mundus, explosâ illâ Thomisticâ sufficientiâ ità tamen malè nuncupatâ, cùm D. Thomas nihil ejus meminerit, semper & ubique cibos, vestes, pecunias, Molinisticè sufficientes deamet. Ægidius de Witte in novâ Apologiâ pro sanctâ Doctrinâ Jansenii Episcopi Iprensis p. 39 *Nomen gratiæ sufficientis à falsis quibusdam Thomistis excogitatum est, ut se in speciem jungerent Molinistis, vitarentque persecutiones, cui Jesu-Christi gratia exposita est; vocari ea potest nequitia maxima, & singularissima perfidia, quæ in perversione idiomatis unquam commissa sit à tempore quo Christiana stetit Ecclesia.* Petrus de Ligni, notus etiam Jansenista in Epist. ann. 1691. 1. Februar. gratiam sufficientem Thomistarum vocat *stultitiam.* Et siquidem Dominicanus rei difficultate victus succumbat, illicò Jansenista est, negans hominem qui non operatur habere veram indifferentiæ libertatem, hoc est veram potentiam, & sufficientiam ad benè operandum; ne autem Dominicanus in Jansenismum ruat; opus est, ut non sine magnâ difficultate intellectum suum captivet in obsequium

Bannez, & Alvarez : ut fateatur, & animo credat hominem illuminatum, & inspiratum à Deo absque illâ aliâ per se efficaci gratiâ necessariâ, omninò inacquiribili habere verum posse, & veram sufficientiam ad bonum opus, habere inquam verum posse, licet reipsà, & in actu secundo nequeat poni bonum opus absque novâ gratiâ per se efficaci; quam non habet : habere veram sufficientiam ad opus bonum, quamvis hæc sufficientia non sit satis, sed requiratur ad opus reipsà ponendum alia per se efficax gratia. Cùm autem hoc sit mysterium creditu difficillimum, nimis facilis est saltus à Thomisticâ hâc opinione in Jansenianam, quâ credat omnem hanc potentiam, & sufficientiam Thomisticam non esse nisi solis vocibus potentem, ac sufficientem.

. Sequitur ex his 10. non esse committendam Inquisitionem in Jansenistas Dominicano Fratri, sub cujus pallio tam facile, ac proclive est latere Jansenium. Post solemnem Innocentii X. Constitutionem contra quinque Jansenii Propositiones. „ Fr. Nolanus, quòd ei Constitutioni „ illuderet, à S. Mariâ super Minervam, „ ubi Theologiam profitebatur, ad turrim primum Nonnanam, tum ad Tul- „ lianum traducendus fuit. Quam sor-

„ tem nactus esset Avenione Fr. Anto-
„ nius Reginaldus, simili ludibrio Bul-
„ lam contra Jansenistas latam detorquens
„ ad Jansenii indemnitatem. Nisi Fr. à
„ Turno ibidem de Fide Inquisitor, Jan-
„ senii, & ipse partiarius (quippe qui
„ Jansenisticam Harsani Concionem præ-
„ fixo Jansenii cumulato elogio Romæ
„ approbârat) tutum fecisset Sodalem,
„ eâdem erga Pontificem Fide, quâ Bul-
„ lam contra Jansenii errores ubivis in
„ Galliâ vulgatam, ne in Avenione, &
„ in tribus Comitatûs Venaysfini Epis-
„ copatibus Pontificiæ ditionis evulga-
„ retur, effecit. " Hæc narrat Raynaudus natione Gallus, & testis coævus, ac bene conscius Diatribâ 2. de immunit. Cyriacorum : quo in loco addit. Hoc ipso mense Julii anni hujus 1655. Lutetiæ in Cœnobio Cyriacorum (Dominicanorum) quod est in Regione S. Honorati, Theses ad disputandum propositæ sunt, quas Jansenianâ leprâ contaminatas, illustrissimus à Balneis Nuncius Apostolicus, ubi rescivit, supprimi mandavit, sed cùm Fratres protervirent, & se de sententiâ deduci non paterentur, idem Nuncius querelam deposuit apud Regni Cancellarium, cujus jussis Jansenius inter Cyriacos obmutuit. E thesibus ad defendendum pro-

poſitis hæc una erat : *Ad merendum, & demerendum, non requiritur libertas à neceſſitate, ſed tantùm ab omni coactione : contrarium non definivit Innocentius X.* Recolenda ſunt, quæ jam dixi : quibus hæc ſint coronidis loco : Frater Natalis Alexander in Epiſtolâ 26. Auguſti 1701. ad D. Joſephum de Brigode Queſnelli Secretarium. „ Deum precor, ut det ſucceſſum „ bonum D. Hennebel, & omnibus veris S. Auguſtini Diſcipulis defenſoribus ſanæ doctrinæ. Si autoritate pollerem, jucundiſſimum mihi eſſet hanc „ in illorum obſequium impendere." D. Hennebel fuerat Romæ à multo jam tempore Agens extraordinarius Janſeniſtarum, qui veri S. Auguſtini Diſcipuli in clavi Janſeniſticâ vocantur. Vide Meyer in præf. art. 3. de hoc Hennebello, vide cauſam Queſnellianam art. X. §. 7. Quàm ſibi charos haberet Janſeniſtas ſuos Natalis Alexander, publico Teſtimonio docuerat ante menſem, nempe 20. Julii 1701. quâ die cum 40. Doctoribus Pariſienſibus ſubſignaverat famoſum *caſum Conſcientiæ*, quo docebatur abſolvi poſſe Eccleſiaſticum qui animo crederet, quòd Janſenius malè condemnatus fuiſſet, & Doctrina libri ejus eſſet Orthodoxa. Contra quem Conſcientiæ caſum eſt Bulla Clementis XI. *Vineam Domini*

Domini Sabaoth 1706. Præterea in Epistolâ D. Creits Jansenistæ Hollandi Româ 18. Decemb. 1700. ad D. Brigode Secretarium Quesnelli. *Le P. Serri nous vit à Padoüe, & temoigna ses estimes pour M. de Fresne, & toute la sainte Famille.* De Fresne in clavi Jansenisticâ est Quesnellus, & cœtus Jansenistarum est S. Familia: quæ cifræ patent in Processu Causæ Quesnellianæ. Epistola D. Creits legitur tom. 4. Epist. 7. Lib. cui titulus: *Suite du veritable Esprit &c.*

Vides duos hos præcipuos recentiores ex Ordine Dominicano, victos rei difficultate, haud satis credidisse magnum illud misterium, quòd carens gratiâ per se efficaci necessariâ, habeat potentiam, quæ re, & nomine verè sufficiat?

Alterum, quod sequitur, est: etiam ii Dominicani sententiæ Thomisticæ de gratiâ per se efficaci assertores, quique ex animo tuentur contra Jansenistas, hominem sine illâ veram habere sufficientiam ad bona opera, adhuc non sunt apti, ac idonei vel Judices, vel Consultores contra Jansenistas, & eorum libros: cùm enim Jansenistæ à Dominicanis hoc differant, quòd isti credant, sine gratiâ per se efficaci, habere hominem verum posse, verum sufficere: illi autem hanc potentiam

& sufficientiam, cui deficit gratia alia necessaria ad actum, veluti Hircocervum, & Chimeram derideant; cæterum in reliquâ doctrinæ substantiâ, quod attinet ad statum naturæ lapsæ conveniant, iisdemque vocabulis utantur: primùm quidem difficile est, ut Dominicanus verè ardeat in Jansenistas, qui in tam multis similis sibi est: deinde satis facile est, ut absterreatur à lædendâ Jansenianâ sententiâ, timens ne suæ noceat; denique facillimum est eum decipi à Jansenistis, similitudine vocabulorum Thomisticorum. Testis est historia quinque articulorum, quos plures è Galliâ ad Alexandrum VII. miserunt, tanquam suæ Fidei Professionem, in obsequium damnationis, quâ confixæ jam fuerant quinque Jansenii Propositiones. Articulos illos plures Thomistæ tanquam Catholicos approbârunt, inter quos Gonetus. Væ tamen Romanæ Ecclesiæ, si his Thomistis auscultasset. Constat siquidem eos à Jansenistis compositos, pluries à Quesnello laudari, tanquam optimam suæ Fidei Professionem. Videatur de la Fontaine in Proleg. c. 8. ubi rem narrat. De his fraudibus rident ipsi Jansenistæ: Nam Ægidius de Witte in Augustini Iprensis vindicati Vindiciis uberioribus ann. 1711. pag. 10. „ Nihil omninò vetat fraudem,

„ & ludos Clementi XI. fieri per æqui-
„ vocum Neo-Thomisticum Idioma, Pe-
„ lagianis, seu mavis Molinianis aberra-
„ tionibus apprimè consonum. Nam &
„ istâ adulterinâ verborum congerie, lu-
„ dos olim factos fuisse arbitror Alexan-
„ dro VII. per scriptum.... quinque
„ articulis constans....

Ut ea quæ dixi, altiùs insigantur, & omnes quorum interest ad congruum remedium excitentur; eum supplex rogo, atque obtestor, qui iturus ad Patrem, Ecclesiæ suæ adfuturum promisit se, usque ad seculi consummationem: ut perniciosam illam existimationem ab animis Catholicorum omnium evellat; quo plures putant Jansenismum errorem esse subtiliorem potiùs, quàm nocentiorem. Mitto quod dum libertatem indifferentiæ tollit, omnem boni operis sollicitudinem aufert, hominemque agit præcipitem in gravissimi cujusque sceleris barathrum: Hoc saltem prudentior quisque perpendat, quo spiritu seditioso Jansenistæ sint in utramque Laïcam, atque Ecclesiasticam potestatem. Ex Epistolâ à Jansenistis conscriptâ ad D. Comitem d'Avaux Plenipotentiarium Ratisbonæ 1684. & repertâ inter scripta Quesnelli; patet eos voluisse, ut Jansenistis libera Fides permitteretur,

ſancito hâc de re articulo in Tractatu publico.' Ad Plenipotentiarios Congreſſûs Sueſſionenſis Epiſtolas ſuas miſerant, ut eorum patrocinium ſuſciperent contra *abuſus Curiæ Romanæ, & ejus politicam perniciosam.* In Epiſtolâ Enciclicâ Janſeniſtarum clarè dicitur, *Tridentinum non eſſe Concilium Canonicum, quemadmodum Sancyranus dixerat fuiſſe hoc Concilium Papæ, & Scholaſticorum, plenum fraudibus, ac dolis.* Hæc & innumera alia leges in Epiſtolâ Epiſcopi Montis Peſſulani anni 1740. contra Regem Galliarum, & Epiſcopos ac Pontifices ſeditioſâ.

Quos ſenſus ſuis inſtillent Janſeniſtæ, docet Queſnellus in Epiſtolâ Abbatis, ad quemdam Romanæ Curiæ Prælatum, nam pag. 21. *Romanum*, inquit, *Tribunal videtur eſſe Latronum Latibulum, ubi Cenſores inſidiantur hominibus, ut eos damnent*, pag. 3. *Certum eſt Decreta Civilia magis juſta eſſe, & æquitati conformia; quàm Decreta Curiæ Romanæ.* pag. 31. *Maxima pars Cardinalium, & Theologorum Romæ nihil intelligit.* Docet ſimilia Wallonus, qui ultra 20. annos Romæ fuit Agens factionis Janſenianæ; in facile mille ducentis Epiſtolis ſcriptis ad Arnaldum, Queſnellum, Erneſtum, & alios: Vide cauſam Queſnellianam Art. X. §. 1. p. 244.

Aliqua recitabo ex Art. XIV. pag. 376. Itaque in Epist. ad Quesnellum Româ 23. Septemb. 1703. *On vient de me dire, qu'outre le Decret contre le Cas, le Pape a envoié trois Brefs... On doit tout craïndre d'Olibro (Clemens XI.) soufflé & prévenu, comme il est par les Rouliers (Jesuites)... La plûpart des Evêques sont parfaitement ignorans sur ces matieres, & ils ne daignent pas seulement s'en instruire.* 5. *Maii* 1703. *On a sçu d'assez bonne part, qu'Olibro (Clemens XI.) est toujours fort content de ses Brefs,.... Jugez quelle doit être sa prévention, & son entêtement, & même son ignorance sur toutes ces matieres.* 18. *Junii* 1701. *Tous les Chapitres des trois Basiliques [de Rome] toute la Prélature, & generalement tout le Clergé, ne fourniroient pas deux personnes, qui fussent capables, & en état, de dresser un Votum sur des Matieres de Theologie, & de Doctrine?* 21. *Julii* 1696. *Ces Eminentissimes ne sont nullement Theologiens, & ils ne le sont pas davantage, lorsqu'ils deviennent Papes; comme Innocent X. l'avoüoit de lui-même: de sorte, qu'ils ne sçavent, que d'une maniere très-confuse ce qu'ils condamnent, ou ce qu'ils ne condamnent pas: sur-tout dans des Matieres abstraites & difficiles, comme sont celles de la grace.*

His ac pluribus aliis relatis sic conclu-

dit Processus Causæ Quesnellianæ pag. 356. „ Plura ad manum sunt: Sed hæc
„ ex innumeris sufficiant, ut dubium
„ nullum relinqui possit, quin indignissi-
„ mis modis ab utroque (Quesnello, &
„ Wallono) habiti fuerint Venerabi-
„ les Ecclesiarum Antistites, Eminen-
„ tissimi Cardinales, ipsique in terris
„ Christi Vicarii, & Sedes Apostolica.
„ En cui hominum generi non resistant,
„ qui de Jansenistis non curant?

Specimen aliud diligentiæ, quâ Romani Dominicani invigilant in Jansenianis erroribus insectandis, exhibent *Prælectiones Theologicæ* Fr. Hyacinthi Serry tom. IV. Disp. III. Prælectionibus VI, VII, VIII. editæ Venetiis an. 1742.

Prælectionis VI. argumentum „ Num
„ Romani Pontifices, & Concilia Oecu-
„ menica infallibilitatis privilegio gau-
„ deant, ubi de factis doctrinalibus ju-
„ dicium ferunt...... *Et infrà.* Facta..
„ alia historica, seu personalia, alia dog-
„ matica, seu doctrinalia nuncupantur,
„ ac etiam textualia..... Sed & illa fa-
„ cta dogmatica, quibus scilicet dogma
„ aliquod Scripto cuipiam attribuitur,
„ duplicis adhuc generis distinguuntur:
„ Alia sunt per sese patentia, & ab om-
„ nibus agnita; alia subobscura sunt, va-

„ riisque difficultatibus obsita, atque hinc „ inde inter Theologos disputata .... De „ his ergo postremi generis factis, ut vo- „ cant doctrinalibus, textualibus, sub- „ obscuris atque recentibus, quæstio no- „ bis est ..... Quâ in re negantem par- „ tem amplector, nullumque hujusmodi „ privilegium agnosco : Imò & Roma- „ nos Pontifices & Concilia Oecume- „ nica errori ac deceptioni obnoxia pu- „ to, ubi de factis doctrinalibus, &c.

Et infrà pag. 129. sub finem in exemplum apponitur *ipsius Janseniani facti definitio, de quo tot, ac tantæ ætate nostrâ excitatæ sunt turbæ.*

Hoc assertum probat Serry totâ eâ Prælectione VI.; Indè sequitur Prælectio VII. hoc titulo „ Hæc eadem Sententia mul- „ tis exemplis confirmatur.

Sequitur Prælectio VIII. hoc titulo: „ Contrariis Argumentis occurritur.

Hâc scilicet Doctrinâ imbuta est Patavina Accademia, dum Serry viveret: His modo in publicam lucem editis ab an. 1742. imbuitur Italica Juventus, quæ nihil mali suspicabitur in eo libro, quem liberè permittunt omnium manibus Romani Dominicani, cæteroquin oculatissimi in quocumque libellulo proscribendo, qui plus, quàm ipsi vellent, faveat

Immaculatæ Virginis Conceptioni. &c.

Jam omnes appello Catholicos Galliarum ac Belgarum Episcopos, ac Doctores; quorum cum Jansenistis est assidua pugna, an non hæc ipsa, tota prorsùs quanta est, doctrina sit Sectariorum, qui subscribere renuunt Formulario Alexandrino: eo quòd negent infallibilem Ecclesiam in factis, ut aiunt Dogmaticis, definiendis? Libeat itaque exclamare de Romanis Dominicanis: ô præclaros custodes ovium!....... His nimirùm egregiis suis Administris debet Romana Curia vulgatum illud Proverbium, quo pii quique Catholici conqueruntur. Roma, inquiunt, unâ quidem manu Jansenistas, Quesnellistas, Appellantes persequitur, alterâ tuetur, ac fovet.

CAPUT VIII.

Praxis, quam in Romanam Inquisitionem invexére Regulares, minùs opportuna est Hæreticis, ac Schismaticis ad Ecclesiam revocandis: hinc necessitas Inquisitionem committendi Seculari Clero ex PAULI III. constitutione.

CÆterùm non eo nomine tantùm nocet Dominicana Inquisitionis administratio, quòd nimiùm amicè agat cum Jansenistis, verùm etiam, quòd admodùm acerbè cum aliis Hæreticis. Vastum hinc mihi existeret conscribendi Libri argumentum. Per priora duodecim Ecclesiæ secula mitissimè actum est cum Hæreticis, at prætextu augendi paulatim autoritatem suam, semper novis obtentis Apostolicis Literis, ad summam severitatem eam evexerunt Inquisitores Mendicantes. Cui vacat, legat non Historicos modò, sed ipsas Literas Apostolicas apud Pegnam in Directorii Appendice: & à primis incipiens, nova semper severitatis, atque acerbitatis incre-

menta perſpiciet. Non repugno, quin hâc ratione agatur cum iis, qui in Catholicâ Fide, in quâ nati ſunt, atque enutriti, magnâ perfidiæ notâ deficiunt. Quamquam & hæc ſecundaria adminicula minùs dixerim præcipua. Hoc enim præcipuum eſt, ut Prælati cum utroque Clero non quærant quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti, verbo & exemplo: Hæc enim verò ad Catholicos ab Apoſtaſiâ continendos plus proficiunt, quàm centum Anathemata cum ſexcentis Comminationibus, ac Condemnationibus. Verùm quid eſt, quòd Regulares, Romanæ præcipuè Inquiſitionis, hanc animi acerbitatem Pontificibus, ac Cardinalibus inſtillent in Anglos, Hollandos, Genevenſes, Helvetios, ac Germanos Sectarios, Græcos etiam Schiſmaticos: cùm potiùs pro eo Fidei zelo, quo ipſos inflammari deceret, curandum eſſet, atque omnibus viribus contendendum; ut Pontifices, Cardinales, atque univerſa Romana Curia Populos, ac Principes à Romanâ Fide alienos amore, benevolentiâ, charitate, omnique officii ſignificatione complecterentur. Catholici, ne à Fide deſciſcant contineri, & amore, & timore opportunè valent; at Populi, ac Reges, qui ſui Juris, atque arbitrii

ſunt ; nonniſi amore allici ad Fidem poſſunt. Una hæc via eſt, quâ eo uſquè ſaltem demulceantur, ut Catholicis in ſuis Regionibus liberum Religionis Orthodoxæ uſum indulgeant.

Ne ille toto cælo aberraverit, qui putet Septentrionis Regiones à Fide Romanâ defeciſſe, Lutheranæ, aut Calvinianæ Doctrinæ amore, ac ſpecie deceptos : Id à veritate alieniſſimum eſſe clamat omnis eorum temporum Hiſtoria Eccleſiaſtica, atque Prophana. Præcipua, ac veriùs dixerim, omnis deficiendi cauſa fuit odium in Romanum Pontificem, Romanamque Curiam : quod odium, & Eccleſiaſtici, & Regulares acerrimum conciliârunt, tùm peſſimis ſuis eâ ætate moribus, tùm imperandi, ac dominandi ſuperbiâ, atque avaritiâ. Meminiſſe quidem debuerant Populi Evangelici moniti : *Quæcunque dixerint vobis ſervate, & facite : ſecundùm autem opera eorum nolite facere.* Aliis prætereà remediis uti Principes, ac Nationes poterant ; non peſſimo hoc defectionis remedio à Romanâ Fide, tot ſignis ac prodigiis ſanctiſſimorum Virorum, à Lutheri quoque, & Calvini temporibus confirmatâ. Quapropter non eam juſtam fuiſſe, dico, deficiendi cauſam ; ſed ta-

men causam fuisse, perspicuum est.

Locupletissimum Testimonium dabo ex Adriano VI. qui Leoni X. successit sub initia Lutheranæ factionis. Is Internuncium suum in Germaniam delegit Franciscum Cheregatum, Episcopum Aprutinum, cum Mandatis, quorum hic erat titulus: *Instructio pro te Francisco Cheregato, de quibusdam, quæ Prælatis, Principibus, & Civitatum Germanicarum Oratoribus dicere poteris vivâ voce; ubi, & quando opportunum judicaveris.* Integrum recitat Raynaldus in annalibus ad annum 1722. „ Inter alia hæc leguntur n. 67. Lu-
„ therani.... ab initio præ se tulerunt Ec-
„ clesiasticam potestatem, tanquam ty-
„ rannicè, & contrà Evangelium occu-
„ patam:" N. autem 70. hæc habentur.
„ Item dices, nos ingenuè fateri, quòd
„ Deus hanc persecutionem Ecclesiæ
„ suæ inferre permittit propter peccata
„ hominum, maximè Sacerdotum, &
„ Ecclesiæ Prælatorum.... scimus in
„ hâc S. Sede aliquot jam annis multa
„ abominanda fuisse: abusus in spiritua-
„ libus, excessus in mandatis, & om-
„ nia denique in perversum mutata:" Alia plura in hanc rem scribit. Animadvertendum verò est omnia quidem Ecclesiasticorum crimina nocuisse Ecclesiæ,

at illa omnium maximè, quæ aliis incommodabant, quemadmodum dominandi superbia atque avaritia. Legantur priora Lutheri scripta Tom. 1. Operum, nihil aliud reperias quàm perpetuas de his querimonias, quibus Provincias ad rebellionem excitabat. In colloquio, quod anno 1532. habitum est inter Henricum VIII. Angliæ, & Franciscum I. Galliæ Reges; scribit Raynaldus in Annalibus ad eum annum, quod „ nonnulli, „ Hæresi infecti, hos Reges impellere „ nisi sint, ut Conciliabulum congregarent; in quo Pontificem in jus „ vocarent, ob acerbiora Apostolicæ „ Autoritatis Imperia, non aliter quàm „ Germani de suis, ut dicebant, gravaminibus conquerebantur." Ad annum verò 1535. quo Henricus VIII. apertè defecit, narrat hæc Raynaldus ex Sandero. „ In Litaniis, precibusque, „ quæ tùm privatim, tùm publicè in „ omnibus Oratoriis, Ecclesiis, Monasteriis, aliisque in locis recitabantur; loco petitionis illius, quæ pro „ Domno Apostolico à Christi Fidelibus per universum Orbem fieri solet." Henricus hæc impia verba apponi præcepit, *ab Episcopi Romani tyrannide, & detestandis enormitatibus libera nos Domine.*

Poſt Genevæ defectionem hoc monumentum Genevenſes æneâ tabulâ ſtatuerunt; ut refert Raynaldus in Annalibus ad ann. 1535. n. 16. *cum anno Domini 1535. profligatâ Romani Antichriſti tyrannide, abrogatis ejus ſuperſtitionibus... &c. Senatus Populuſque Genevenſis monumentum hoc, &c.* Alia hujus generis innumera ſuppetunt. Rogo autem pro eâ, quam debemus erga communem Patrem, & Paſtorem Romanum Pontificem reverentiâ, atque amore; num hujuſmodi altè defixa præjudicia, viribus omnibus extirpanda ſint, an altiùs infigenda? an non potiùs malum, quod ſuperbiæ, atque auſteritatis Pontificiæ famâ conflatum eſt, lenitate, manſuetudine, charitate curandum ſit; eâque animi, verborum, factorumque demiſſione, quæ Pontificiam non dejicit, ſed extollit Majeſtatem. Rogo, ac vehementiùs poſtulo, nùm amoris ſuavitatem, ac dulcedinem ſapiant in Lutheranas, ac Calvinianas, & alterius cujuſlibet ſectæ Nationes, Reſpublicas, Regna, tam multæ Cenſuræ, Excommunicationes, execrationes, maledictiones, Anathemata: quæ, nonnulli Regulares, præcipuè ex Inquiſitionis Officio: ubi Pontificibus, ac Cardinalibus ſuaſerint, ac perſuaſerint, tunc

enim verò sese egregiè zelo zelatos pro Domino Deo exercituum putant: Putabimusne post Lutheranos, ac Calvinistas in Bullâ Cœnæ descriptos (quod Consilio Regularium S. Officii debetur) aliquem hâc de causâ ad Christi Ovile rediisse, cùm tamen sexaginta eoque ampliùs errantium millia, S. Francisci Salesii lenitas, ad obedientiam Pontificiam ex Sectariorum Scholâ perduxerit nullâ in eos excommunicatione intentatâ.

Innumeros etiam Calvinianâ lue infectos ad Romanam Fidem perduxerit sanctus Joannes Franciscus Regis: uterque sanè nullis vinculis, aut carceribus, nullo milite, spiculatore, Birruario, sed gladio spiritûs, quod est Verbum Dei: in omni paupertate, humilitate & charitate. Sed facilius est bonis Fratribus præliari prælia Domini per vincula, carceres, milites, spiculatores, Birruarios: dum ipsi bonis prandiis interim saginantur, ac dimissis Theologiæ, & concionum laboribus, ac studiis; munerum tributa corradunt undecunque: Sancti Officii Patentes, uti vocant, ad nauseam Populorum, Gubernatorum, Episcoporum distribuunt, aut veriùs vendunt, magno scelerum, ac sceleratorum patrocinio. Non hoc agendi modo S. Antonius Patavinus, malleus Hæ-

reticorum dictus est. Ipse, quin etiam S. Petrus Martyr, non novo isto more Inquisitor, Hæreticos, atque Hæreses diligentiâ inquirebat, & detegebat: sed per saluberrimas conciones hortabatur, aut confutabat. Sed redeundum est ad necessariam in Hæreticos charitatem, atque importunam in eosdem acerbitatem.

Quid dicam de Censuris Clementis VII. in Henricum VIII. Angliæ Regem, quid de pœnâ privationis Regni, per PAULUM III. in eundem Henricum, per S. Pium V. in Elisabetam decretâ, & Christianis Principibus in eos incitatis, quam nullus ex his fructus, quàm multa, eaque gravissima damna, quàm magnus Romanæ Sedis contemptus extiterit: legat, qui id poterit siccis oculis, apud Spondanum ad annum 1534. n. 4. 1538. n. 14. 1570. n. 3., & aliàs passim. Hinc vetus illa cantilena de Pontificiâ Tyrannide, adhuc linguis, ac scriptis Protestantium, aliorumque sectariorum teritur: quo odio, rabie, ac malevolentiâ acti, more aspidis surdæ obturantis aures suas, ne patiuntur quidem salutares conciones, ac monita; nec piorum pro Catholicâ Religione librorum voces sustinent, quare Romana Cathedra, ac Fides posita est in *similitudinem gentibus, & commotionem capitis in Populis.*

Nullum

Nullum hujus mali remedium certius, atque expeditius est, quàm quòd Regulares, illustris portio gregis Christi, maneant in eâ vocatione, quâ vocati sunt, opus divinorum divinissimum exerceant, Deo scilicet in salutem animarum cooperari, sacris Prædicationibus, Missionibus, sacris Disciplinis tradendis, librisque conscribendis, ac diligenti Sacramentorum administratione: Jurisdictionis autem Ecclesiasticæ exercitium, quod in Regulares per Inquisitionis munus aliaque derivatum magnâ ex parte est, Clero Seculari restituatur. Prioribus XII. seculis, in quibus Romanus Pontifex, & Episcopi Ecclesiasticum regimen administrabant, nullæ hujusmodi tàm frequenter, ac vulgò exaudiebantur populorum querelæ, de Pontificis Romani austeritate, ac quasi tyrannicâ Gubernatione. A seculo XIII. post exortos Mendicantium Ordines conqueri satis acriter cœperant Episcopi de Sede Apostolicâ, & ejus auctoritate; quòd nimiâ, ut loquebantur, indulgentiâ eos Regulares complecteretur, exquisitis concessis Privilegiis, in Verbo Dei, Sacramentisque administrandis, & Sacrâ Inquisitione gerendâ in magnum detrimentum Episcopalis potestatis. Accessit abusus Regularium, qui se gerebant

tanquam *dominantes in Cleris*, & Censuras, ac bonorum mulctas, auctoritate Pontificiâ tertio quoque verbo insonabant; quorum innumera exempla, ac planè horrida proferrem, si per tempus liceret; atque hæc quidem eò per se collineabant; ut Papam austerum, atque imperiosum Principem populis exhiberent; Quid? quod ut gratam vicem rependerent Romano Pontifici pro Beneficiis, & Privilegiis acceptis, id quasi ex condicto sibi sumpserunt Regulares, ut Pontificiam auctoritatem, ac potestatem nimiâ adulatione extollerent. Annius Viterbiensis Magister S. Palatii in Comment. super Apocalip. scriptis ann. 1481. „ Dubitatur, inquit, an
„ Agnus, & ejus Vicarius Pontifex Ma-
„ ximus, sit jure divino Rex Regum,
„ sivè Monarcha temporalis hujus mun-
„ di?" Respondeo affirmativè: Indè post ineptissima Corollaria sic concludit Corollario 20. & ultimo: „ Sequitur, quòd
„ qui Christi Vicario contradicunt, sivè
„ Cæsares, sivè Reges, ac Principes,
„ & Potestates, statim Jure divino Ty-
„ ranni efficiuntur, suntque magis sub
„ Bestiæ Mahometanæ tyrannide, quàm
„ sub juridicâ divinâ Monarchiâ immacu-
„ lati Agni." Et Silvester, alter Magister S. Palatii tempore Lutherani Schismatis

in Summâ Verbo *Papa* n. 1. „ Papa, inquit „ dictus est quasi admirabilis : à Papæ ! interjectione admirantis : eo quòd Vicarius sit Christi, & Dei, cujus est terra, & plenitudo ejus.

Quam magnifica deinde subjiciat ex hoc exordio divinare potes : ne autem credas sermonem hunc adulationis plenissimum, invectum fuisse à Fratribus Seculo XV., aut XVI. Accipe, quid Joannes de Murro Theologiæ famâ clarus ex Ordine Fratrum Minorum ann. 1302. dixerit in Consistorio Cardinalium ad Episcopos Legatos Philippi Regis Galliæ, suique Cleri de temporali potestate Pontificis in universum orbem. Postquam in oratione suâ de Pontifice Romano exposuisset illa Prophetæ. *Ecce constitui te hodie super gentes*, *& super Regna*, &c. Distinguendum dixit, inter Jurisdictionem temporalem, prout competit ratione *actûs & usûs*, vel ut competit alicui *de Jure*. „ Unde, „ inquit, Jurisdictio temporalis competit summo Pontifici, qui est Vicarius „ Christi, & Petri *de Jure*, & qui contrarium sentit, impingit in illum articulum, *qui judicaturus est vivos & mortuos*; & in illum, *Sanctorum Communionem*. Sed quantùm ad usum &c. non „ competit ei." Quid itaque miremur si

Pontifices tot adulatoriis sermonibus commoti, durioribus aliquando Consiliis, magno Ecclesiæ malo, in Reges usi sint? non miror quòd idem Bonifacius VIII. in eodem Consistorio dixerit. „ Nos deponeremus Regem, sicut unum Garcionem, licèt cum dolore, & tristitiâ magnâ. " Hæc ex authenticis codicibus, ac monumentis legere est in Natali Alexandro ad Sec. XIII. & XIV. dissert. 8.

Eamdem cum Card. de Murro opinionem docet Silvester Dominicanus, & Magister S. Palatii Verbo *Papa* N°. 11. No. autem 14. „ Error, inquit, quòd Papa non habeat temporalem Jurisdictionem in totâ Ecclesiâ: unde dico, quod ex plenitudine Potestatis, ex causâ rationabili potest omnes Leges Civiles coërcere, & alias condere: nisi in quantum spectant ad jus naturale, ac divinum. Nec Imperator cum omnibus Legibus, & populis Christianis possent contra ejus voluntatem quidquam statuere. " Ex his opinionibus putidâ assentatione plenissimis, aliisque hujusmodi; originem suam traxêre *abusus in spiritualibus*, & *excessus in Mandatis*, ut Adrianus VI. loquebatur, quibus tantum odiorum Romano Pontifici comparatum est.

Id testatur selecta Cardinalium, ac insignium Prælatorum Congregatio sub PAULO III. ad Ecclesiæ Reformationem; in scripto, quod eidem obtulit an. 1538. „ Principium horum malorum „ fuisse, quod nonnulli Pontifices Præ„ decessores sui, prurientes auribus coa„ cervaverunt sibi Magistros; non ut ab „ eis discerent, quod facere deberent: sed „ ut eorum studio, & calliditate inve„ niretur ratio, quâ liceret, id quod li„ beret.

A quo argumento non admodum distant quæ scribit Spondanus Apamiensis ad ann. 1516. „ Ipsam quoque, inquit, Se„ dem Apostolicam Leo X. Regulari„ bus obnoxiam, subjectamque voluit: „ iratus fortè, quòd non Episcopos adeò „ faciles ad Pontificum obsequium in„ venisset. " Verùm assentatoriam aliquorum Regularium facilitatem, magno pretio emit Leo X. Lutheranis turbis anno insequenti excitatis: non modò non impediente; sed incendium excitante post Inquisitorem Hochstratum, alio Inquisitore Tetzelio. Cùm itaque Regulares plurimi, sivè directè ab usu jurisdictionis, præcipuè in Inquisitione exercendâ; sivè indirectè adulatoriâ quâdam docendi ratione, novam in multis politiam, in

Ecclesiam à XIII. Seculo invexerint, eandemque, saltem quoad Populos Sectarios, eorumque Principes; severiorem; atque omninò inutilem convertendis ad Fidem Septentrionalibus Nationibus, imò etiam detrimenti plenissimam: prioribus autem duodecim seculis, zelo secundùm scientiam mitiori, & ad Populos non exasperandos, sed alliciendos accommodatissimo, usus sit Secularis Clerus: an nonopportunissimum erit, Constitutionem PAULI III. servare? hæreticæ pravitatis exterminandæ curam eidem Clero demandare? Quod tùm demum fiet, cùm Primarius Inquisitionis Administer, Commissarius scilicet Generalis; ex quo ferè omnia, sivè directè, sivè indirectè pendent: insignis quispiam Prælatus fuerit, aliusve egregius Ecclesiasticus; qui unà cum Consultoribus promiscuis ex utroque Clero, & unâ quâque Natione; modum agendi charitate plenissimum cum Heterodoxis Septentrionalibus, tùm Rom. Eccl. Cardinalibus, tùm summo Pontifici subjiceret, ac suggereret: eamque praxim revocaret; quæ prioribus Seculis obtinebat, cùm unus Secularis Clerus Fidei negocium administraret: nec hujusmodi facultas ab Episcopis, totoque Seculari Clero ma-

gnâ ex parte divulsa, & ad Inquisitores translata esset.

Iis siquidem Seculis, pari ad summum jure censebatur Hæreticus, ac Gentilis. *Hæretici, ac Schismatici sunt extrà Ecclesiam, & adæquantur Gentilibus*, ut dicit S. Cyprianus in Cap. *denique* 7. q. 1. Quod ipsum repetit Julius III. in Instructione circà petitiones Protestantium, quam dedit Internuncio suo ann. 1552., ac refert Raynaldus ad eum ann. n. 19. Jam verò quandonam Pontifices Romani, atque Episcopi exhorruerunt commercium, aut Colloquiorum, aut Epistolarum cum Gentilibus; ut eos sibi, ac Fidei benevolos redderent? Audiendus Augußt. Ep. olim 162. quæ inscribitur Episcopis Donatistarum; quibus salutatis sic incipit „ Di-
„ xit quidem Apostolus, Hæreticum ho-
„ minem post unam correptionem de
„ vitâ, sciens, quia subversus est hujus-
„ modi & peccat, & est à seipso dam-
„ natus. Sed qui Sententiam suam, quam-
„ vis falsam, atque perversam nullâ per-
„ tinaci animositate defendunt: præser-
„ tim, quam non audaciâ præsumptio-
„ nis suæ pepererunt, sed à seductis; &
„ in errorem lapsis parentibus accepe-
„ runt; quærunt autem cautâ sollicitu-
„ dine veritatem, corrigi parati, cùm in-

„ venerint : nequaquam ſunt inter Hæ-
„ reticos deputandi. Tales ergo niſi vos
„ eſſe crederem, nullas fortaſsè Literas
„ mitterem." Animadvertas quæſo, & Donatiſtas Auguſtini tempore fuiſſe, qui ab ipſis incunabulis Hæreſim hauſerant, veluti à tot jam annis Lutherani, Calviniſtæ, aliique. Præterea, ſi non ignaros quoſdam è Populo, ſed ipſos Donatiſtarum Epiſcopos, Glorium, Eleuſium, Felicem, Grammaticum, alioſque plures, putavit Auguſtinus vitio natalium ſeductos; ſollicitos autem eſſe de veritate inquirendâ, ſeſeque corrigendis: an non liceat hoc ipſum vel exiſtimare, vel ſuſpicari de Epiſcopis, Presbyteris, Paſtoribus, Prædicantibus, ſivè Hæreticis, ſivè Schiſmaticis noſtrorum temporum? Itaque quæ cauſa Auguſtino ſuberat, fovendi Epiſtolarum commercia cum Epiſcopis Donatiſtarum, eadem modò eſſet Romanæ Curiæ, ut quos memoravi Sectarios, vel per Epiſtolas, vel interpoſitam Amicorum operam non deſtitueret. Pergit Auguſtinus „ Quamquam & ip-
„ ſum Hæreticum, quâlibet odioſâ ſu-
„ perbiâ tumidum, & pervicaciâ malæ
„ intentionis inſanum; ſicut vitandum
„ monemus, ne infirmos, & parvulos fal-
„ lat: ità non abnuimus, quibuſcumque

„ modis possumus, corrigendum. Undè
„ factum est, ut etiam ad nonnullos Do-
„ natistarum Primarios scriberemus;
„ non communicatorias Literas: quas
„ jam olim propter suam perversitatem
„ ab unitate Catholicâ non accipiunt;
„ sed tales privatas, qualibus nobis uti
„ etiam ad Paganos licet: quas illi etsi
„ aliquando legerunt, respondere tamen
„ sivè noluerunt, sivè, ut magis credi-
„ tur, nequiverunt.

Liquet ex his, etiam illos ex Lutheranis, Calvinistis, Anabaptistis, Schismaticis, quos certò sciremus tumidos, & pervicaces, quibuscumque modis fieri posset, demulcendos: sivè enim ipsi ad Fidem venerint, sivè minùs irati Catholicis sint, eosdemque cum Catholicis suis ritibus tolerent, id omne magnum erit Catholicæ Religionis lucrum, magna accessio. Quantùm patiantur Catholici homines in Turcarum Regionibus, ab odio Schismaticorum Græcorum, dici vix potest: quòd cùm inveteratum sit, & longo Seculorum cursu inoleverit, hæreditariâ quâdam successione, non nisi magnis Christianæ charitatis, quæ omnia suffert, & sustinet, significationibus, potest, sin minùs omninò, saltem aliquâ ex parte evelli, aut imminui. Scio Græ-

eorum Gentem, veterum laudum memoriâ gloriosiorem, inimico esse à Latinis animo; scio à Lutheri, Calvini, Zwinglii Sectatoribus jactata in nos maledicta: Hæc atque alia scio, ac doleo; At Charitas operit multitudinem peccatorum, cùm ejus Patris filii sumus, qui pluit super justos, & injustos.

Liquet ex eisdem Augustini verbis, per Epistolas agi consuevisse ab Episcopis, cum Hæreticis, ac Paganis: nec valdè Augustinus curabat, quòd illi parùm officiosè Epistolis non responderent: Ferebat hanc injuriam Episcopus Apostolorum Successor; qui non sua quærebat, sed quæ Jesu-Christi. Illa quoque alia ex Epist. olim 61. ad Honoratum Donatistam Episcopum me valdè movent: *dignare*, inquit, *rescribere nobis*. Hâc nimirùm verborum lenitate, ac veluti deprecatione, ferocientem Donatistam emolliebat Augustinus, memor Magistri sui Christi Jesu, qui ad pedes proditoris abjecit sese, ejus animam Patri, sibique lucraturus; si per eum non stetisset: Nec dubito Augustinum eâ Dei, ac proximi charitate succensum, quâ omnibus omnia Apostolus olim fiebat, ut omnes Christo lucrifaceret: si, nostrâ hâc ætate degeret, sivè Pontifex, sivè Cardinalis, sivè Epis-

copus esset, daturum operam, ut Hæretici, Schismatici, Turcæ: seu Epistolis, seu Nunciis, seu aliis deliniti beneficiis, sivè ad Fidem adducerentur, sivè Religioni Catholicæ magis æqui ac benevoli fierent, sacrosque ejus ritus majori, aut patientiâ, aut dissimulatione in suis ditionibus tolerarent.

Prosequitur Augustinus eâd. Ep. 162. ad Episcopos Donatistas statim post illa, quæ de Epistolis suis ad Hæreticos commemoraverat, Ubi, inquit „ Nobis satis „ visum est implevisse nos Officium cha„ ritatis, quam non solùm nostris, sed „ & omnibus nos debere sanctus Spiri„ tus docet; qui nobis ait per Aposto„ lum, Vos autem Dominus multipli„ cet, & abundare faciat in charitate in „ invicem, & in omnes. Monet etiam „ alio loco, in modestiâ corripiendos di„ versa sentientes: ne fortè, inquit, „ det illis Deus pœnitentiam ad cognos„ cendam veritatem, & resipiscant de „ Diaboli laqueis captivati ab ipso in ip„ sius voluntatem.

Putat itaque Augustinus non solùm posse, sed etiam debere Ecclesiam sivè per Epistolas, sivè quibuscunque modis, laborare in Hæreticorum, aliorumque Infidelium salutem; quod nunquam nec

ex parte, neque ex toto fiet; donec Ecclesiæ Prælati, sivè per se, sivè per amicos, tùm verborum, librorumque, tùm etiam factorum dulcedine, ad benevolentiam Hæreticorum, Schismaticorum, Turcarum sibi ac Romano Pontifici conciliandam, strenuè non laboraverint.

Hæc prolocutus sum, subdit Augustinus,, ne quis me existimet impudentiùs
,, vobis (Donastis Episcopis) quàm prudentiùs scripta misisse, & hoc modo
,, vobiscum de negotio animæ vestræ aliquid agere voluisse, quia nostræ communionis non estis : cùm tamen si de
,, negocio fundi, aut alicujus pecuniariæ litis dirimendæ vobis aliquid scriberem, nemo fortasse reprehenderet.
,, Usque adeò charus est hic mundus hominibus, ut sibimet ipsis viluerint. Erit
,, ergo mihi ad defensionem testis hæc
,, Epistola in Judicio Dei, qui novit quo
,, animo fecerim, & qui dixit, Beati pacifici, quoniam Filii Dei vocabuntur.

Hactenùs Augustinus; qui egregiam rationem indicat. Quid enim? Ubi negocium fundi, pecuniæ, belli, pacisque postulat; Christiani Populi, ac Principes cum Hæreticis, Schismaticis, Turcis agant, Epistolas dent, ultrò citroque, Nuncios, ac Legatos mittant : contrà

verò Romani Pontifices, ac Prælati Ecclesiastici nihil tale audeant cum Angliæ, Daniæ, Borussiæ Regibus, cum Republicâ Batavicâ, Helveticâ, Genevensi, cum Turcarum Imperatore? ut tantorum Principum animis mansuescentibus, *verbum dulce*, ut est in Sacris Paginis, *multiplicet amicos, & mitiget inimicos.*

Hujusmodi furoris Spiritum potiùs, quàm Charitatis zelum ignoravit Ecclesia per priora duodecim secula, integram Ecclesiasticam Jurisdictionem administrante Seculari Clero: donec Ecclesia Regularibus Inquisitoribus, in Fidei negocio se regendam permisit; quorum operâ factum est, ut non modò Catholicos in Hæresim labentes aversaretur; sed Populos ipsos, Regesque sui juris, omni prorsùs cum eis communicatione negociorum, atque officiorum intercisâ, plusquam Publicanos, atque Ethnicos reputaret. Non enim Pontifices abnuunt ab Epistolis, ac Nunciis ad Ethnicos Principes dirigendis, quemadmodum olim Seculari Clero Christianam Rempublicam moderante, cum Arrianis Principibus usurpabatur: Idem autem, ac præterea etiam alia prudentium judicio opportuna fient, ut sperare licet, cum nostri temporis Hæreticis, Schismaticis, Turcis, si amo-

tis Regularium præjudiciis, unà cum Regulari Dominicano Commissario, Fidei negocium per Secularem Clerum administrabitur. Tenacissimi sunt Regulares suarum consuetudinum, nec unquam Dominicani committent, donec in eo Tribunali locum præ aliis habebunt, ut in tam gravi re errasse deprehendantur; cùm primùm de novâ praxi invehendâ in S. Officii Congregatione discutietur, vix alium præ Dominicanis, acriùs repugnaturum suspicor.

Accedit: descriptam praxim toto Cœlo ab hactenùs consuetâ diversam, non posse ad nostrum morem, usumque transferri: nisi Commissarium S. Officii circumstent selectissimi viri ex omni gradu, ordine, & natione, quorum prudentia, & in publicis negociis gerendis peritia in consilium adhibeatur. Hinc Alexander VII. ut in ejus vitâ testatur Continuator Ciacconii, idemque repetit Palatius in vitis Pontificum, ad Fidei negocia expedienda Cœtum virorum ex omni natione selectum, instituere meditabatur; neque enim, quæ ad exteras Gentes, ac Provincias pertinent, nisi ab externorum morum peritis tractari sapienter, atque utiliter possunt. Jam verò fieri utique potest, Prælatum S. Officii Commissarium

consilia exquirere, atque audire à Cœtu Consultorum, Sæcularium, ac Regularium præcipuarum Nationum. At Dominicanum Commissarium plurimum tribuere Clero Sæculari, Regularibus aliorum Ordinum, exterarum Nationum Viris, næ ille Romanorum rerum minùs peritus est, qui sibi hoc suaserit.

Anno 1587. Sixtus V. in *Bullâ Immensâ æterni Dei*, constituit XV. Cardinalium Congregationes, inter quas numeratur Congregatio S. Officii jam erecta à PAULO III. Congregatio Indicis Librorum prohibitorum, aliæque: In declaratione facultatum adnexâ ad Bullæ finem n. 3. „ Et quoniam, inquit, Di-
„ vinis Oraculis admonemur, ubi multa
„ consilia, ibi salutem adesse : eædem
„ Congregationes, pro earum arbitrio
„ Viros Sac. Theologiæ, Pontificii,
„ Cæsareique Juris peritos, & rerum
„ gerendarum usu pollentes in Consul-
„ tationibus advocent, atque adhibeant,
„ ut causis, quæstionibus, & negociis
„ quàm optimè discussis, quæ Dei glo-
„ riæ, animarumque saluti, & justitiæ,
„ atque æquitati consentanea maximè
„ erunt, decernantur." Ubi autem loquitur de septimâ Congregatione, quæ est pro Indice Librorum prohibitorum,

hæc statuit. „ Universitatum Parisien.
„ Bononien. Salmanticen. Lovanien. ,
„ aliarumque probatarum studia, ad Li-
„ brorum expurgationem , & corre-
„ ctionem excitent ; earumque diligen-
„ tem operam , & industriam requi-
„ rant. " Quæso autem hoc loco, nùm S. Officii Commissarius, num Secretarius Indicis uterque Dominicanus, his Pontificiis votis obsecundaverit, an uterque potiùs Regnum sibi, suoque Ordini ex imposito munere constituerit; atque constabiliverit? Sanè Commissarius S. Officii ad usque Innocentium XIII. non alios Consultores Theologos adesse passus est secum, quàm socium suum Dominicanum Fratrem, denique Fratrum omnium Dominicanorum compendium; Magistrum scilicet Generalem Dominicanorum: vix uno ex externis admisso, Minorità Conventuali; cui de Potestatis plenitudine locum detulit Sixtus V. ex eodem Ordine: Ab Innocentio XIII. vix unus, aut alter ex aliis Regularibus inter Consultores Theològos sedet. Quid dicam de Congregatione Indicis? Cum Cardinalibus non nisi Dominicanus Secretarius, & alter Dominicanus, Magister Sac. Palatii in Aulâ sedent. Qui nomine potiùs quàm re Consultores Indicis dicuntur,

cuntur, ne advocantur quidem ad Sacram Indicis Congregationem, cùm in Quirinali Palatio habetur. Nullum fortassè ejus, quod dico, luculentius exemplum est; quàm in Magistro S. Palatii. Cùm S. Dominicus Aulicos otiantes in Pontificio Palatio animadverteret, ac doleret, Honorio III. Auctor fuit, ut eos Verbi Divini pabulo, statis temporibus refici juberet: ac præcipuè cùm Cardinalium etiam Aulici, ad Pontificis Palatium accederent: id autem oneris ex Honorii III. voluntate suscepit Sanctissimus Patriarcha; Apostoli Pauli Epistolas commentaturus, quod alii post ipsum ex eodem Ordine præstitêre. Munus hoc Concionatoris, in *Magistrum Scholarum* Sac. Palatii excrevit: Hinc Durandus in Præfatione Commentariorum dicit, *se docuisse veritatem S. Scripturæ in Scholis S. Palatii*, in quibus alii etiam docebant, præcipuè ex Ordine Minorum eodem XIV. seculo, quo floruit Durandus. Vide Indicem Wadingi; multos invenies Franciscanos, *S. Palatii Lectores*. Donec Dominicanus reliquos rejecit, suique muneris dignitatem usque auxit, & amplificavit, tùm tempore Eugenii IV. seculo XV. cujus Pontificis Breve Apostolicum ad Turrecrematam legitur in Bul-

lario Dominicano, tùm adhuc uberiùs consequentibus temporibus. Nam Silvester Magister S. Palatii sub Leone X. dixit se *Lutheri Judicem ex ipso Officio*, & non solùm, quia simul cum Curiæ Romanæ Præsule delegatus à Pontifice fuerat. In eo enim libro quem inscripsit Errata & Argumenta Lutheri *recitata, detecta, repulsa, & copiosissimè trita* Cap. XI. Hæc habet. „Quia Adversarius à me Con-„ judice ex Commissione speciali, & *aliàs* „ *etiam ex ipso Officio appellavit.* Quòd si Lutheri Judex ex *Officio* erat, idem Juris in similibus causis vindicare sibi debuit, in alios cujuscunque Regni in universo Orbe Catholico. Neque hactenùs satis: Eodem Leone X. Pontifice obtinuit Magister S. Palatii, ut ab ipso in Lateranensi Synodo statueretur Librorum in Urbe imprimendorum Censor, & Approbator; unà cum Vicario Pontificis: quemadmodum extrà Urbem Inquisitor cum Episcopo: cùm hæc autem spectent ad Ordinariam authoritatem Vicarii in Urbe, & Episcoporum extrà Urbem, magnum vulnus inflictum fuit Ordinariorum authoritati, decreto illis Socio Regulari in Librorum censurâ: Quare Tridentinum in Decreto de Librorum impressione, non nisi Ordinariis eam facultatem tribuit.

At Magiſter S. Palatii, quemadmodum & Inquiſitores, Decretum Leonis X. reſtitui curârunt in Promulgatione Indicis Librorum prohibitorum, quæ facta eſt per Pii IV. Bullam, abrogatâ Lege Tridentinâ. Neque his adhuc terminis ſteterunt Magiſtri S. Palatii: qui enim Vicario Urbis dati fuerant in Socios, quoniam Regnum non capit duos; jam ſoli regnant, & Librorum Cenſuram, facultatemque ad Libros Typis vulgandos ſibi arrogârunt: vel enim nullo pacto facultas petitur à Vicario Urbis, vel id ad ſpeciem fit, & fucum faciendum. Cùmque æquius eſſet, ut Frater Dominicanus ſcriberet. *Imprimatur*, ſi videbitur *Eminentiſſimo Vicario Urbis*, illud potiùs à Vicario, aut ejus Vices gerente ſcribitur hoc pacto *imprimatur*, *ſi videbitur Magiſtro S. Palatii*. Sanè nemo non videt; quàm indecorum ſit; ut etiam S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis librum aliquem typis editurus: non ab Eminentiſſimo Urbis Vicario, qui unum cumRomano Epiſcopo Tribunal habet; ſed à Fratre Dominicano facultatem, ac licentiam petat: obtentamque in impreſſo libro præ ſe ferat. Fac quidpiam hujuſmodi in antiquis Codicibus reperiri: Qui legeretur facultatem alteri dediſſe, is altero auctior,

atque eminentior dignitate, à quovis Critico antiquario judicaretur. Eò itaque rerum perventum est, ut magis, ac magis à tenuibus initiis amplificatâ dignitate, *Modicus lapis in montem excreverit*, atque in Librorum Censurâ, atque editione Frater Dominicanus, Romanos ipsos Præsules, ac Cardinales sibi paulatim, Urbe, atque Orbe stupente, subjecerit. Reliquum esset, ut & Pontificem Romanum aliquâ sibi ratione Dominicani subjicerent. Quod tentatum esse sub Leone X. ex Bzovio Spondanus ad ann. 15. 16. n. 16. Absoluto enim Lateranensi Concilio, in quo Episcopi ad Regulares frænandos, plura petierant, nec impetraverant: Leo, ut & ad manum Regulares unitos haberet (Verba sunt ipsius Bzovii per Spondanum relati) „ Qui Pon-
„ tificum auctoritatem, & majestatem,
„ seque ipsos etiam unanimiter adversùs
„ Episcopos tuerentur; edito super eâ
„ re diplomate, Corpus quoddam, seu
„ Congregationem Regularium in Urbe
„ instituit, quorum Superiores ad Cœ-
„ nobium Minervæ, quod est primarium
„ in Urbe Fratrum Dominicanorum,
„ toties quoties necesse haberent *in gra-*
„ *vaminibus, etiam à summo Pontifice illa-*
„ *tis vel inferendis, convenirent*, delibera-

„ rent, & in Commune decernerent :
„ præsidente cœtui Supremo Domini-
„ canorum Magistro, qui moderator
„ consiliorum esset. " Ità Bzovius, Bul-
lamque in Archivio Minervæ extare ait.
His recitatis subdit Spondanus Episco-
pus „ Quod, si verum sit, profectò ip-
„ sam quoque Sedem Apostolicam Leo
„ X. Regularibus obnoxiam, subje-
„ ctamque voluit. Sed viderint Pon-
„ tifices, viderint Episcopi : Regulares
„ sanè acerrimè vident & rebus suis
„ argutissimè provident. " Hactenùs
Spondanus loc. cit. Cùm ergo consue-
verint Regulares, ac Dominicani præ-
cipuè dilatare in hunc modum *Fimbrias*,
& Philacteria sua, ecquis prudentior spe-
rare potest, quòd Dominicanus S. Offi-
cii Commissarius commutaturus sit vete-
rem agendi rationem, à Fratribus suis in-
vectam ; atque ità se gerat, ut non sibi,
suoque Dominicano Ordini totus regnet,
sed plurimùm tribuat Cleri Secularis,
aliorumque Regularium, atque extero-
rum virorum consiliis ? Acutè in rem
hanc perspexit Alexander VII. qui actu-
rus de Conceptione B. Mariæ in Con-
gregatione S. Officii, Dominicanus Com-
missarius, aliique ejusdem Ordinis Fra-
tres, jussit ne interessent : iisque absenti-

bus, in Conceptionis favorem Bullam edidit celeberrimam. Rem fusè narrat Strozzi in Historiâ Conceptionis; dignus proindè, qui per Dominicanos in Indicem Librorum vetitæ lectionis referretur. Utinam Alexandri VII. Successoribus eadem salutis consilia immittat Spiritus veritatis, qui Episcopos cum Sæculari Clero posuit regere Ecclesiam Dei, Regulares autem SS. Benedicti, Dominici, Francisci, Cajetani, Ignatii, posuit ad Ecclesiæ *Subsidium, non ad Imperium.* At erit, qui dicat: Num tu sapientior Patribus, qui posterioribus quinque seculis extitêre, quique in Hæreticos, Schismaticos, Turcas; Concionatoribus Catholicis non auscultantes; vix alio remedio, quàm aut bello, aut Censurarum severitate usi sunt, quemadmodum austera, atque aspera Inquisitorum consilia suadere consueverunt? Imò verò, si quod judico, hoc à me facerem. Sed cùm severitate Regularium Inquisitorum unicè Censuris, Carceribus, vel etiam Bellis utentium; non modò Orientis Schismatici ad Ecclesiam non redierint: sed tot Septentrionis Regiones abscissæ sint à Romanæ Cathedræ unitate, nullâ spe per severa consilia proficiendi; quid restat aliud, quàm ut suaviorem, & sapien-

tiorem Cleri Sæcularis in Inquisitionis negocio, administrationem experiamur? Cujus Cleri prudentiâ trahantur ad Christum oves errantes in funiculis Charitatis, non inutili Censurarum, ac Comminationum strepitu. Inutili, inquam, sicubi agatur, non de subditis in officio continendis; quod unum præstat Hispana Inquisitio: sed de liberis Populis, ac Principibus ab Hæresi, & Schismate ad Fidei unitatem revocandis, quod munus est Romanæ, atque Universalis Inquisitionis: ut *Fides Catholica ubique floreret, & augeretur; omnis Hæretica pravitas pelleretur, Seducti, ad gremium, & unitatem Ecclesiæ reducerentur*, inquit PAULUS III. in suâ Constitutione.

Cæterùm, quæ indicavi de importunâ in Liberos Populos severitate non nova sunt, imò vetustissima: quâ de re nonnulla dicam, cùm id mirificè faciat ad Dominicanum Commissarium, cum Sæculari Prælato commutandum. In editione Conciliorum Petri Crabbe Franciscani, Opusculum extat tripartitum Anonymi Auctoris, circà medium seculi XIII. Nam parte primâ Cap. XXIV. mentionem facit de Rege Aragonum auferente à Mauris Valentiam, & Regnum Majoricarum: de Rege Castellæ, auferente Re-

gnum, ac Civitatem Sibiliæ, sivè Hispalis. Hæc autem contigêre ann. 1243. Scriptor autem de his meminit veluti de rebus novis.

Jam verò 2. part. agit de Græcorum Schismate, & cap. 1. Quærit, *quæ fuerit causa, & sit adhuc Schismatis Græcorum*; inter alia hæc habet. „ Ecclesia Romana in suis subditis multa „ exercet, quæ homines reputant multùm gravia: sicut sunt exactiones aliquæ, Missio Legatorum, & Nunciorum multorum, Statuta multa & pœnæ in transgressoribus (hæc gravia fuêre sæculo XIII. ex facultatibus Regularium Inquisitorum, quas interdùm non sine sævitiâ exercebant; quod ostendunt posteriora jura canonica, in corpore juris inclusa: sub tit. de *Hæreticis*) „ Ipsi etiam Latini Domini terreni solent in multis subditos gravare, & duram in eis tyrannidem exercere. Præterea ipsi etiam Latini inferiores solent multùm contemnere Græcos, & exasperando eosdem, modò vocando eos canes, modò trahentes eos per barbam, & aliis modis variis exasperantes eosdem. Et ideò possibile fuit, quòd Græci, *propter gravamina Ecclesiæ Romanæ, & Dominorum Latinorum*, &

„ ipſorum Latinorum Inferiorum, diſpo-
„ ſiti fuerint ad refugiendam ſubjectio-
„ nem Latinorum, tam in temporalibus,
„ quàm in ſpiritualibus. Nec mirum: du-
„ ritia enim Roboam, quam Filiis Iſraël
„ minabatur, dicens: Pater meus cecidit
„ vos flagellis, ego cedam vos Scorpio-
„ nibus; Induxit decem tribus ad ſub-
„ trahendum ſe ab ejus imperio... Et ſic
„ patet, quòd varietas ex parte utro-
„ rumque (in ritibus) & exaſperatio ex
„ parte Latinorum, ſuperbia ex parte
„ Græcorum, fuerint diſpoſitiones ad il-
„ lud Schiſma..... Multa ſunt, propter
„ quæ Schiſma iſtud durat, & non acci-
„ pit finem: unum eſt diſpoſitio ſuprà
„ dicta, quæ adhuc durat: ſecundum eſt
„ conſuetudo.... Quartum eſt *defectus*
„ *tractatorum*: Etſi enim aliquando mit-
„ tit Eccleſia Romana aliquos ad tra-
„ ctandum cum eis, vel ipſi ad Papam
„ eâdem de cauſâ: tamen raro fit hoc,
„ & quod incipitur, vix perducitur ad
„ finem.

Capite XIII. Exponit Auctor malum hujus Schiſmatis. „ Grandis, inquit, &
„ turpis detruncatio, quòd Corpus Ec-
„ cleſiæ unicum; quod ſolebat extendi
„ uſque in Orientem, ſic detruncatum
„ eſt per ſchiſma: quod omnes ferè, qui

„ subesse solent Patriarchæ Constanti-
„ nopolitano, & Antiocheno, & Ale-
„ xandrino, & etiam Hierosolymitano,
„ sint ab isto corpore præscisi : ità ut
„ vix medietas sui corporis remanserit
„ Ecclesiæ.

Cap. XV. Agit, *Quanta cura apponenda sit à Latinis, ut Græci Latinis reconcilientur*, hæc inter alia sequuntur.
„ Notandum quòd sint multi Latini,
„ qui licèt non dent occasionem huic
„ scandalo, tamen cùm parum, vel ni-
„ hil curent de malo statu Græcorum ;
„ isti sunt sicut Sacerdos, & Levita,
„ qui videntes fratrem suum vulnera-
„ tum in viâ, pertransierunt, nihil de illo
„ curantes.

Capite XVI. *Quod hæc cura maximè incumbit Pontifici summo, scilicet Romano.* „ Christus, inquit, descendit de
„ Cœlo, ut faceret utraque unum ; sci-
„ licet Judæos, & Gentiles ; unum
„ ovile de his, & de illis : & ideò
„ non deberet renuere Vicarius ejus, si
„ sit necesse, descendere etiam in Græ-
„ ciam, si spes esset, quòd per hoc pos-
„ set Græcos & Latinos unire.

Capite XVII. Enumerat remedia ad reconciliationem Schismaticorum : Ac post aliqua remedia Librorum, &c.

„ Aliud, inquit, eſt frequens Miſſio ſo-
„ lemnium Nunciorum, exemplo Domi-
„ ni : qui Prophetas magnos ſæpè miſit
„ ad Filios Iſraël.... Probabile enim vi-
„ detur, quòd Eccleſia Romana, ſi mi-
„ ſiſſet frequentiùs Nuncios ſolemnes,
„ viros virtutum, & prudentes, cum ſan-
„ ctitate & familiâ honeſtiſſimâ ; quæ
„ in omnibus ſe ſciret habere prudenter :
„ & locuti fuiſſent de pace, & à Græ-
„ cis nihil reciperent, ſed propriis ex-
„ penſis uterentur.... quòd non fuiſſent
„ iſta ſine fructu.... Quare autem Ro-
„ mana Eccleſia, etſi quandoque miſe-
„ rit ſimplices Nuncios, hujuſmodi au-
„ tem Nuncios non miſerit, neſcio : Si
„ dicatur, quòd eſſent ſuperbiores, fortè
„ ex hâc Latinâ humilitate eorum ſuper-
„ bia frangeretur ?

Aliud eſt Miſſio Exploratorum, nempè
„ ut explicat, Mercatorum, Negociato-
„ rum, &c. qui animos, velut aliud
„ agendo, conciliarent.

Aliud, inquit, eſt exhibitio Reveren-
tiæ ad eorum Nuncios.

Aliud eſt attractio aliquorum ſapien-
tium Græcorum ad amorem, moram,
& cohabitationem cum Latinis.

Aliud eſt ceſſatio Latinorum, à ſcan-
dalizando eos.

Aliud est charitativa obsequia, & servitia ad Græcorum Magnates.

Aliud est depositio diffidentiæ, quam habent Latini de reversione Græcorum. „ Pluribus quoque inculcat, si reverti „ vellent, relinquendos ritibus suis, nec „ multitudine Pontificiarum Legum op- „ primendos.

Vides, Lector, sensum virorum sapientissimorum sæculo XIII.; cùm nondum radices suas altiùs defixerat severitas Regularium Inquisitorum, unicè ad censuras, & carceres intenta: cùm adhuc deletæ non essent reliquiæ gubernationis per Clerum Sæcularem XII. ferè Seculis usurpatæ: quo tempore illud Augustini vigebat Epist. olim 64. „ Non ergo asperè, „ quantum existimo, non duriter, non „ modo imperioso ista tollantur: tollan- „ tur magis docendo, quàm jubendo; „ magis monendo, quàm minando: sic „ enim agendum est cum multitudine „ peccantium; severitas autem exercenda „ est in peccata paucorum. Et si quid „ minamur, cum dolore fiat, de Scrip- „ turis comminando vindictam futu- „ ram; ne nos ipsi in nostrâ potestate, „ sed Deus in nostro sermone timea- tur. Cùm tamen Regulares in suâ potestate, si quando eam habent, timeri

velint. Cùm autem nostro Seculo non Græci solùm, sed tot Septentrionis Populi, ac Principes à Catholicâ unitate divulsi sint; similia usurpari deberent in eorum procurando salutem. An id expectari à Dominicano Commissario possit; & ea testantur, quæ pluribus dixi, & id confirmat quod jam refero. Anno 1580. ex Helvetiis Hæreticis Legatus ad Gubernatorem Mediolanensem pervenit, qui cum nonnulla quereretur, de aliquibus legibus per S. Carolum Boromæum constitutis, ad spirituale regimen Pagorum quorumdam, quorum civile imperium Hæretici sibi vindicant. Legati adventus ad Inquisitoris Dominicani aures pervenit; quid autem putabis consilii cepisse? Rem quam maximè vis absonam cogita, vincet expectationem imprudentis Dominicani austeritas. Præstò est ad Legati Domum Inquisitor, eumque in vincula conjectum, ad Inquisitionis carceres adduxit. Factum detestatus Gubernator Mediolanensis, dimissionem Inquisitori statim imperat: id autem volens nolens executus est, magno Cardinalis Borromei bono; quem Helveti pari jure utentes, in carcerem conjecissent; ut jus Gentium læsum ulciscerentur. Quid iis hominibus facias, qui nihil aliud sonant, quàm Censuras, & car-

ceres? Nempè rem liberis Populis, suique juris inutilem: iis autem qui sub Ecclesiæ, aut Catholicorum Principum jure sunt, in officio continendis; utilem, sanè si prudenter, ac temperanter fiat: at certè non præcipuam. Recole Augustini verba, qui sanè de Catholicis coërcendis loquebatur: Quantò magis, ubi de Græcis agitur, vel convertendis, vel mitigandis, qui odio implacabili ardent in Latinos: tùm quòd Orientis Dominium affectaverint per Latinos Imperatores; tùm quòd Romani Pontifices nimiùm, ut ipsis quidem videtur, dominari voluerint in Græcos, suprà veterum Canonum præscripta, & additione Simbolo factâ, absque Patriarcharum consensu: & plurimis Legibus, ac Statutis præter eorum mores evulgatis. Quantò magis, ubi agitur de Anglis, Batavis, aliisque Septentrionalibus Nationibus, quæ de severiori Romanæ Potestatis usu conquestæ sunt, & adhuc passim conqueruntur?

At, inquies, hæc sunt Congregationis de Propagandâ Fide. Imò si PAULUM III. audiamus, in Prooemio Constitutionis *Licet ab initio* 1542. Hæc spectârunt in excitandâ Romanâ Inquisitione; ut avulsæ à Catholicâ unitate Gentes ad Ecclesiam revocentur: Verba jam

recitavi. Deindè cùm Romana Inquisitio, præcipuum in fidei negocio Tribunal, Romæ habeatur, & sit: fieri numquam poterit, ut dum Inquisitionis Congregatio hanc, non modò ab Hæresi, & Schismate, sed ab ipsis Hæreticis, ac Schismaticis Populis aversionem fovet, veterem cùm iis de perditis ovibus simultatem conservat aut etiam auget, Pontificibus, Cardinalibus, Prælatis, Catholicis, omnem ab illis consuetudinem Nunciorum, atque Epistolarum intercipit, veluti Religionis fundamentum: reliquæ Romanæ Congregationes, aut earum aliquæ novam praxim inducant. Quare illud satis sibi esse putat Congregatio de Propagandâ Fide, si & Catholicis inter Hæreticos degentibus consulat; & ad Ethnicos ad fidem convertendos incumbat.

Utinam omnes legant allocutionem Benedicti XIV. in Consistorio Secreto die 20. Nov. 1747. publicis typis vulgatam, de negocio Templi Berolinensis: quæ Magnus Pontifex honorificentissimè dicit de Brandeburgensi Familiâ, ac Borussiæ Rege; non sine grati animi significatione amantissimâ, pro optimo Clarissimi Principis, in rem Catholicam studio, ac munificentiâ. Ea omnia egregio monumento ostendunt, quàm diversimodè loquantur

Pontifices; dum Inquisitionis Fratres severitatem Decretorum suorum insusurrant; secùs atque Sæcularis Cleri Principes, Præsules, aut Cardinales, semotis Fratribus, adstant Christi Vicario, majori sapientiâ, ac prudentiâ consiliaturi: ex quo magna spes esset eorum odiorum extinguendorum, quibus potiùs quàm argumentorum dissensionibus, foventur Ecclesiarum dissidia.

Anno 1718. contra D. de Mailly Archiepiscopum Rhemensem, 19. Martii vulgatum Parisiis fuit Decretum Parlamenti, ex causa Constitutionis *Unigenitus*, quam Archiepiscopus strenuè propugnabat. Decretum hoc ad Clementem XI. pervenit, indè etiam ad manus Episcopi Laffiteau, qui tunc Romæ Gallica negocia agebat. Hic autem, uti testatur L. 4. Histor. de Constit. Unigen., ad calcem ejus Decreti hanc additionem, nescio cujus manu Parisiis factam, suismet oculis vidit; quam Latinam exhibeo: *Noli, Rhemensis Episcope propugnare arrogantiam, & avaritiam Curiæ Romanæ, quæ causa fuit, ut Europæ dimidium ab Ecclesiâ Romanâ separaretur.* Hæc ibi: quæ in Anecdotis fusiùs explicantur. At sanè injuriâ. Veriùs dixeris hæc contigisse non Curiæ Romanæ, sed

fra-

fratrum nonnullorum dominatione ac tyrannide, cùm proprium ipſorum fuiſſet, non dominari, ſed prædicare Evangelium omni Creaturæ.

CAPUT IX.

Pravis moribus extirpandis non admodum conſentanea eſt Praxis, quâ in Romanâ Inquiſitione hactenus uſi ſunt Regulares: Meliora ex aliâ Cleri ſecularis Praxi ſperari poſſe. Hæc dici ex odio in Regulares, nemo jure criminabitur.

NOn Hæreſeos Crimen tantummodo extirpandum ſibi propoſuit Romana Inquiſitio; ſed alia præterea graviora quædam Crimina, ſive Blaſphemiarum, ſive Sollicitationum occaſione Sacramenti Penitentiæ, ſive aliorum; quæ ſuâ gravitate ſuſpicionem de Hæreſi faciunt. His morum pravitatibus extirpandis, haud ſatis ſeſe idoneos probârunt Dominicani Fratres duobus hiſce Seculis, ex quorum ordine Inquiſitionis Romanæ Commiſſarius Ge-

neralis, nempè primarius Adminifter electus fuit. Longè meliora ex Clero Seculari expectare licet, quantum conjicere poffumus ex experientiâ præteritorum, unum tantum affero rei hujus argumentum.

Quotiefcumque five Laici, five Clerici, fivè Regulares apud Inquifitionem accufantur de aliquo crimine, hoc in more pofitum habet Dominicanus Commiffarius, ut interim omnino taceat, fcelera fceleribus cumulari finat, accufationes accufationibus, quibus Proceffus, ut aiunt, informativus contexitur; donec in profundum malorum venerit Reus fibi, ac fæpe etiam aliis nocentiffimus, plurium annorum fpatio; tum verò Proceffu informativo confecto, Dominicanus Frater, *Sagittans in obfcuro, & mordens in filentio Reum comprehendit*, in Cacerem conjicit, perpetuâ nominis infamiâ mulctat, Nobilem etiam aut Ecclefiafticum, aut Regularem Virum: cui æquo rerum æftimatori non videatur, Dominicanus Commiffarius, hoc effe Chrifti fidelibus quod mufcis clanculum irretiendis araneus? quod capiendis foricibus aftutus Felis? memini quæ decimo Libro fcribit Plinius: *Feles quo filentio, quàm levibus veftigis, quàm multo fpeculatu in mufculos*

exiliunt ! si iste est omnis fructus, ut auferatur peccatum teste Prophetâ : quantò illud Charitatis ac Justitiæ Legibus congruentius , ut ad primam accusationem , aut denunciationem , ovis errans ad Christum suum revocetur , vel vocis , vel tenui virgæ sibilo ? Scio expectandas firmas , atque inexpugnabiles probationes , ut ad vincula , & carceres deveniatur. Si autem primâ quâque accusatione intentatâ reus moneatur confestim , sive hortatoriâ Epistolâ, sive privatâ monitione per prudentem Virum ex præscripto Inquisitionis factâ , sive privatâ aliquâ salutari pœnâ irrogatâ , nullo strepitu , nullâ infamiâ , quotus quisque erit, qui irasci possit , aut velit ? Michaëlis de Molinos informativus, ut aiunt, processus decem vel etiam quatuordecim annorum labor, & opus fuit : nisi me egregii viri fefellêre, quàm multas errorum , ac turpissimarum libidinum sordes impedivisset Dominicanus Commissarius , si à primâ statim denunciatione Apostoli monito usus fuisset. *Argue*, *obsecra*, *increpa*, *opportunè*, *importunè* , vel etiam Confessionum excipiendarum facultatem privato decreto abstulisset ? Quàm multis utriusque sexûs scandalo fuit nostrâ ætate Regularis quidam , qui Pisauri errores suos pu-

blicè agnovit, atque abjuravit! an non satius fuisset Commissarium Dominicanum tantam malorum, ac scandalorum colluviem tot annis non pati; atque ab ipsis initiis præcavere? mitto sexcenta ejus generis exempla. Hinc tantum odiorum in sanctissimum Inquisitionis Tribunal, quod malevoli dictitant *sitire malorum vindictam, non emendationem*: Non scelera odisse, quæ ab initiis impedire facilè posset: sed in pœnas, supplicia, carceris infamiam inhiare; nullum tot incommodis præsentius remedium, quàm ut Inquisitionis regimen à Regulari Commissario amotum, conferatur in Clericos Seculares, quorum nutu, donec jus Ecclesiasticum stetit, nunquam ad hujusmodi praxes inhorruit Ecclesia priorum XII. Seculorum.

Missas facio alias praxes per Fratres Regulares hujus Tribunalis Administros invectas, quæ tam ineptæ sunt moribus reformandis, quàm aptissimæ odiis in sanctum Tribunal conciliandis, ob magnam contrarietatis speciem, cum Justitiæ aut charitatis legibus.

10. Cùm Inquisitio Hispanica post latam in reos sententiam copiam omnibus det judiciales processus, atque acta lustrandi, ac videndi: aliam Consuetudinem tenent

Romani Dominicani. Nemo autem eſt qui non videat, quàm ſit magis æquitati conſona praxis Cleri Secularis in Inquiſitione Hiſpanicâ Unuſquiſque enim certior fieri poteſt de juſtitiâ ſervatâ in actis conficiendis, ſi quis innocens deprehenſus ſit, innoteſcit; reatuum inæqualitas declaratur. Contra verò ſecundùm Romanam, hoc eſt Dominicanam Conſuetudinem, Rei criminum maximè inæqualium eâdem infamiâ publicâ notantur: Quare ſi contingat aliquem ab Inquiſitione Romanâ comprehendi, qui irreverenter locutus ſit in S. Officium, aut quia malè aliquem excuſaverit ab onere denunciandi, infamis eſt; ſicuti quis patraverit turpiſſima Crimina ſollicitationis, neque publicè ſciri poteſt eum immunem à turpi, & inhoneſto crimine, imo de ipſo turpiſſima quæque ſuſpicari poſſumus: Si enim pro qualitate, ac numero criminum debet eſſe plagarum modus; quare non etiam inæqualis debet eſſe modus infamiæ, quarè minus reus confundi debet cum ſceleratiſſimo?

20. Reis datur ſupplicium quod maximè, ne dicam præcipuè in innocentes redundat. Fac enim comprehendi per Dominicanam Inquiſitionem, vel Regularem aliquem, vel alium ex iis Congregationibus, aut Cœtibus; qui vivendi modum in

communi profitentur; vel etiam Monialem. Maxima omnium quæ per S. Officii Tribunal infliguntur, pœna est infamia, quæ ex eo crescit quòd ignoretur in specie crimen, & liceat quodcumque turpissimum suspicari. Aliæ enim pœnæ præter infamiam longè mitissimæ in Inquisitione sunt. Rogo autem quem afficit præcipuè pœna hæc? scilicet reliquum Cœtum innocentem; qui ludibriis ac dicteriis exponitur. Hoc enim est hominum ingenium, ut ab uno Regulari, aut Moniali reliquos æstiment. Contra verò Justitiæ leges hoc postularent, ut supplicii modus excogitetur, qui totus in Reum feratur, eumque gravet. Ac facillimum esset id reperire; sed parum hoc tangit eos Fratres, qui cæteros judicant, ipsi autem à nemine judicantur. Iniquitas autem hujus pœnæ, quæ potissimè innocentes afficit, eo clariùs elucescit ex nimiâ quandoque benignitate in temperandâ pœnâ, quæ Reum afficit. Si enim Curatus Presbyter post carcerem S. Romani Officii dimittatur, privari Curato Beneficio non solet, sed tantùm facultate Confessiones excipiendi, quas Vicario committit: Adeò pii sunt & benigni in iis in quibus non deberent Dominicani Inquisitionis Administri. Vide mon-

ſtrum, & abſonam diſciplinam, Qui propter crimina caret facultate Pœnitentes auſcultandi, ac publicè infamis eſt; ille ipſe ad Euchariſtiam miniſtrandam, Viaticum, Oleum ſanctum, Baptiſma, Catecheſim, & Conciones admittitur.

Erit qui ſuſpicetur me iniquo eſſe animo in Regulares. Verùm id à veritate alienum quam maximè eſſe ſcit, qui *ſcrutatur renes, & corda, occultorum Cognitor Deus*: Magnis fuêre atque adeò ſunt in Eccleſia meritis Regulares, atque longè majoribus fuiſſent, atque eſſent; ſi in eâ vocatione, in quâ vocati erant, permanſiſſent obediendo, non imperando. Quicunque ipſorum ad dignitates, ſive Inquiſitoratuum, ſive Epiſcopatuum, & alias quaſlibet evecti, ſanctitatem morum in iis conſtituti coluêre: nihilo inferiorem coluiſſent ſub Regulari humilitate: quicunque autem dignitate ac poteſtate aucti, mores ſuos ambitione, luxu, avaritiâ, aliiſque ſordibus infecerunt, longè facilius ſub obedientiæ ſalutari jugo, tum dignitate poteſtatis, tum ſimul etiam vitiis caruiſſent. Quamquam, ſivè boni illi fuerint, ſivè mali, qui ad Clericales honores, ac dignitates evecti ſunt, magnum Regularibus ſuis Ordinibus detrimentum intulêre, cùm ambitio cupiditatis æſtum in clau-

ſtro excitavit,ac quæcumque ex Ambitione in Religioſis Viris pernicioſiſſima mala proficiſcuntur. Hæc quidem, ſi rationi auſcultemus, compertiſſima ſunt. Accedit autem graviſſima auctoritas SS. Dominici, atque Franciſci. In Urbe Romanâ, ait S. Antoninus 3. part. tit. 24. de S. Franciſco Cap. 2. § 2. „ Cùm illa duo „ Luminaria orbis eſſent B. Dominicus, „ & B. Franciſcus coram D. Cardinale „ Oſtienſe, qui, poſtea fuit Papa (Gre„ gorius IX] Cur, inquit, non faci„ mus de Fratribus veſtris Epiſcopos, „ & præclaros, qui documento, & „ exemplo cæteris prævalent.... Dixit „ B. Dominicus : Domine, gradu bono „ ſublimati ſunt fratres mei, ſi re„ cognoſcunt : nec pro meo poſſe per„ mittam, ut aliud aſſequantur ſpeci„ men dignitatis" Quibus verbis rejecit à ſuis fratribus non modò Cardinalatûs, atque Epiſcopatûs, ſed Inquiſitoratûs etiam, quales modò ſunt, Judicii, atque Eccleſiaſticæ juriſdictionis ampliſſima nomina. Quod enim Inquiſitoris munus S. Dominicus, aliique primi exercebant concionando, atque inquirendo ſeu Hæreticos detegendo, illud ego non modò à Regularibus non rejicio, ſed ab iis exerceri vehementer exopto. Animadverten-

dum diligenter est in ea verba. *Nec pro meo posse permittam* : quibus indicium fecit Sanctissimus Patriarcha, si in ejus potestate fuisset, se de hoc, vel Bullam Apostolicam impetraturum. Pergit S. Antoninus. „ Post eum B Franciscus res-
„ pondens, inquit, Domine : Minores
„ ideò facti sunt Fratres mei, ut majo-
„ res fieri non præsumant." Majores, inquit, quod sanè accedit, si Cardinales, si Episcopi, si Inquisitores fieri præsumant : Hæc non tantùm ex S. Antonino, sed ex Chronicis utriusque Ordinis constant.

Sanctissimos Patriarchas non sine divino spiritu ista pronunciasse testata est experientia ab ipsis initiis utriusque Ordinis. Cùm enim Romani Pontifices fidem non præstarent SS. Dominico, atque Francisco : cùm plurimos utriusque Ordinis ad Episcopatus tollerent ; aliis magnam partem Episcopalis autoritatis conferrent ; eos deligendo in Inquisitores : magnam ambitionis labem, aliorumque vitiorum uterque ordo persensit.
„ Cùm Magister Jordanes primus Gene-
„ ralis Ordinis post S. Dominicum, ve-
„ nisset aliquando ad quorumdam mag-
„ norum Episcoporum Conventum: Verba sunt S. Antonini part. 3. tit. 13. cap.

„ 9. §. 5. & quærerent, quomodo Epiſ-
„ copi, qui de tantis Ordinibus aſſume-
„ bantur in Epiſcopatibus, minùs benè ſe
„ habebant (id ipſum noſtris quoque
temporibus evenire in Epiſcopis etiam,
qui ex Capucinis aſſumuntur, ſcit Sac.
Congregatio Epiſcoporum, ac Regula-
rium) „ hoc inquit B. Jordanes, vobis im-
„ putate, quamdiu enim de noſtro fue-
„ runt Ordine, nos benè correximus
„ eos, ſed hæc diſſolutio, quam eis im-
„ ponitis de ordine veſtro accidit eis."
Totius Concilii Lugdunenſis II. ann.
1274., cui mille ex Prælatis partim ma-
joribus, partim minoribus interfuêre,
querelas, ac clamores incredibiles contra
Dominicanos, ac Franciſcanos enarrant
Chronica Dominicanà Ferdinandi del Ca-
ſtiglio: quibus ſuffragantur, quæ ſcri-
bit Matthæus Paris, qui anno 1259. obiit,
& ad annum 1243. in Hiſtoriâ Anglicanâ
ſui Seculi. „ Quod, inquit, terribile eſt,
„ & in triſte præſagium per 300. annos,
„ vel 400. vel ampliùs; ordo Mona-
„ ſticus tam feſtinanter non cœpit præ-
„ cipitium, ſicut eorum Prædicatorum
„ ac Minorum Ordo: quorum Fratres,
„ jam vix tranſactis viginti quatuor annis,
„ primas in Angliâ conſtruxêre manſio-
„ nes, quarum ædificia jamjam in Re-

„ gales consurgunt altitudines. Hi jam
„ sunt, qui in sumptuosis, & diatim
„ ampliatis ædificiis, & celliis muralibus,
„ thesauros exponunt impreciabiles, pau-
„ pertatis limites, & basim suæ profes-
„ sionis juxtà Prophetiam Hildegardis
„ Alemannicæ imprudenter transgredien-
„ tes, morituris Magnatibus, & diviti-
„ bus quos norunt pecuniis abundare,
„ diligenter insistunt, non sine Ordina-
„ riorum injuriis, & jacturis; ut emo-
„ lumentis inhient, confessiones extor-
„ queant, & occulta testamenta, se suum-
„ que Ordinem solùm commendantes, &
„ omnibus aliis præponentes. Undè nul-
„ lus Fidelis, nisi Prædicatorum, aut
„ Minorum regatur consiliis, jam cre-
„ det salvari. In acquirendis privilegiis
„ solliciti, in Curiis Regum, Potentum
„ Consiliarii, & Cubicularii, & The-
„ saurarii, Paranymphi, & nuptiarum
„ præloquutores, Papalium extorsio-
„ num executores, in prædicationibus
„ suis, vel Adulatores, vel Mordacissi-
„ mi reprehensores, vel confessionum
„ detectores, vel incauti redargutores.
„ Ordines quoque authenticos, & à SS.
„ Patribus institutos videlicet à S. Be-
„ nedicto, & Augustino, & eorum Pro-
„ fessores (Benedictinos, & Canonicos

„ Regulares) contemnentes..... ſuum „ Ordinem aliis proponunt.... Rudes „ reputant & ſimplices , & Semilaicos, „ vel potiùs ruſticos Ciſtercienſes Mo- „ nachos ; Benedictinos verò reputant ſu- „ perbos , & Epicuros. " Non itaque mirandum eſt de querelis , & clamoribus mille Prælatorum paulò poſt in Lugdunenſi Concilio. Apologiæ SS. Thomæ, ac Bonaventuræ , quæ per ea tempora ſunt vulgatæ , vindicant quidem ſanctitatem utriuſque Inſtituti Mendicantium, contra Guillelmum à S. Amore alioſque : non tamen negant plurimos fuiſſe ex utroque Ordine , quales Matthæus Paris deſcripſit , & Prælati Lugdunenſes querebantur ; quamvis etiam plurimi eſſent paupertatis atque humilitatis acerrimi Sectatores. Seculo XIV. omnia in pejus prolapſa , potiùs quàm reſtituta. Ipſe Wadingus ad annum 1334. à nemine Pontificum tot Minoritas electos fuiſſe ad Infulas narrat , quàm ab Joanne XXII. ; attamen ſub nullo alio Pontifice miſeriorem fuiſſe ejus Ordinis ſtatum , vel ipſius Annales Wadingi teſtantur. Nec minora in aliis Regularibus mala refert eorum temporum Scriptor inſignis Alvarus, de *planctu Eccleſiæ*. Quo in loco ſilendum non eſt de Cardinali de Albertinis Pra-

tensi; eodemque Dominicano. Ejus dolos, & callida Consilia in electione Clementis V. ad Genium Regis Galliarum fusiùs describit S. Antoninus in Clemente V., qui erat Archiepiscopus Burdigalensis. Hinc sequuta est translatio Romanæ Sedis in Galliam annis 70. Indè magnum Schisma Urbani VI., quod ità sus, deque vertit Ecclesiam; ut malorum gravissimorum reliquiæ, neque per Constantiense Concilium, ac Florentinum deletæ sint: & vix magnis Ecclesiæ malis aliquâ ex parte in Tridentino consultum sit. Jure igitur Cardinalis Matthæus de Ursinis, se, aliosque, à Cardinali Pratensi deceptos sentiens, his eum verbis redarguit. *Assecutus es voluntatem tuam in ducendo Curiam ultra montes, sed tardè revertetur in Italiam.* Factum hoc Pratensis Cardinalis Dominicani, adeò infaustum, ac noxium Ecclesiæ fuit, si quæ consequuta sunt attendas, ut quidquid boni per Regulares Cardinales Dominicanos in Ecclesiam derivatum sit, uno illo malo in immensum vincatur.

Dignitatum, honorumque cumulus, cum Episcopalis autoritatis imminutione, Regularibus mendicantibus collatus, quàm infeliciter cesserit tum ipsis Ordinibus, tum Ecclesiæ confirmat Con-

cilium Viennense sub Clem. V. Ejusdemque Concilii querelæ, tum in Dominicanos, ac Franciscanos, tum etiam Inquisitores. Leguntur hæc in Clementinis; Ut autem aliquid de sæculo XV. proponam, satis erit recitare Verba S. Antonini 3. p. tit. 13. c. 4. §. 12. quo in loco cùm pluribus laudasset sanctitatem primorum Patrum Ordinis S. Dominici, hæc subdit. " Quid diceret Pater sanctus, si nunc attenderet ad Ecclesiam, " & Domos, & Cellas Fratrum ampliatas, testitudinatas, in cœlum elevatas, in sculpturis, & picturis curiosissimè ornatas, in paramentis aureis, " & purpureis copiosas super Cathedrales Ecclesias, in vestibus Fratrum, " in lectis eorum, pompas Domorum " excedentes, nec ab esu carnium abstinentes, cùm sani sint ac robusti, " nec jejunia non solùm Ordinis, sed nec " Ecclesiæ servantes, non solùm in " communi, sed in singulari possessiones, & reditus habentes; non ex dispensatione sed ex dissipatione Prælatorum: non studiis vacantes, sed visitationibus Monasteriorum, ut de *cæteris taceamus*. At, si qui literis intendant, non " saluti animarum inde consulere affectantes, sed ut vocentur ab homi-

„ nibus Rabbi (Hunc nempe finem
„ sibi Regulares proponunt, dum sibi
„ finem in Episcopatibus, vel Inquisi-
„ toriatibus præstituunt) ut exemptio-
„ nibus gaudeant, quæ utinam non sint
„ tales, ut à patriâ etiam supernâ exi-
„ mant,& excludant. Quid Pater Sancte
„ diceres de his? Nisi quia hic non est
„ Ordo, quem institui, pro quo tantum
„ laboravi, ubi nullus Ordo, & utinam
„ sempiternus horror non inhabitet. Uti-
„ que Filiis debetur hæreditas, sed Filii
„ Sanctorum sunt, non qui tenent loca
„ eorum; scilicet in domo, in habitu, in
„ nomine; sed qui exercent opera eorum.
„ Non sunt ea quæ dicta sunt opera Patris
„ Dominici; sed opera Patris Diaboli."
Quæ sanè verba pro ea, quâ sum Christianâ charitate in omnes Regulares Ordines, mitissimè interpretabor, tanquam de pluribus non de omnibus, aut plerisque scripserit sanctissimus Dominicanus Archiepiscopus Antoninus, magno fortasse zelo nimiùm abreptus. Nemo tamen negaverit ex his evidens esse, maxima mala ex neglectâ S. Dominici sententiâ per ambitionem, ac cupiditatem in optimum Ordinem profluxisse. Utinam Romani Pontifices adhæsissent Sancti Patriarchæ Dominici sententiæ, *Gradu bono*, inquit,

sublimati sunt *Fratres* mei; si *recognoscunt*: *nec pro meo posse permittam*, ut *aliud assequantur specimen dignitatis*. Utinam hæc intelligerent Catholici Principes, qui ad Episcopatus,& Infulas nominant virosRegulares. Hos quidem viros se amare putant, eorum tamen Ordines perdunt ambitionem fovendo, & evertunt.

Nec meliora leguntur de Moribus Ordinum Mendicantium post S. Antonini tempora, cùm Dignitates, Auctoritas, Jurisdictio,perhonorifica munera,incrementum accepêre potiùs, quam decrementum. Nam ante S. Antoninum plura moderati fuerant Pontifices ex Mendicantium Privilegiis. Hinc S. Antoninus 3. part. tit. 22. cap. 5. §. 1. post plura Mendicantium privilegia enarrata hæc habet. „ Verùm quia processu temporis ipsi Mendicantes, seu aliqui ex eis insolenter „ cœperunt aliqua agere, quæ minùs „ erant in venerationem Prælatorum, & „ damnum Clericorum: Ecclesia aliquibus Constitutionibus repressit audaciam,& temeritatem illorum." Recenset autem plures Constitutiones Antoninus, atque inter alia hæc recenset. Item circà Inquisitores,qui ordinariè sunt Mendicantes, certâ statutâ pœnâ. At quoniam post S. Antonini tempora per Sixti IV. Bullas

Bullas; quæ *Mare magnum* nuncupantur, Mendicantes cumulati fuêre privilegiis, & honoribus; quibus adde Diploma Leonis X. à Bzovio, ac Spondano recitatum, de quo suprà: ea consequuta sunt, quæ memorantur in celebri scripto, quod PAULO III. obtulêre anno 1538. Cardinales, ac Prælati ab eodem Pontifice delecti, ad Curiæ & Ecclesiæ reformationem. Eos autem juramento, excommunicationis propositâ pœnâ, ad veritatem dicendam adegerat PAULUS III.* Nonnulla exscribam.

„ Alius abusus magnus, ac minimè
„ tolerandus, quo universus Populus
„ Christianus scandalizatur; est ex impe-
„ dimentis, quæ inferuntur Episcopis in
„ gubernatione suarum ovium, maximè in
„ puniendis scelestis, & corrigendis."
Ejusmodi autem impedimenta erant, tùm ex effrænatis exemptionibus Regularium, tùm Inquisitorum Mendicantium, & universæ eorum Familiæ, ut aiunt, sive Officialium, ac Ministrorum. „ Hoc
„ etiam animadvertendum, ac corrigen-
„ dum censemus in Prædicatoribus, &
„ Confessoribus constituendis à Fratri-
„ bus, ut.... præsentarentur Episco-

* *Extat in edit. Conc. P. Grabbe, vid. Card. Quirini in Diatrib. ad Ep. Poli cap. ult.*

„ pis, quibus præ omnibus cura Eccle„ siæ est demandata, à quibus examina„ rentur per se, vel verò idoneos; nec „ nisi eorum consensu admitterentur ad „ hæc peragenda." Quibus verbis agnovit *Congregatio* noxia fuisse Dei Ecclesiæ, amplissima in contrarium privilegia à Regularibus, sive obtenta, sive extorta. Abusus alius turbat Christia„ nismum in Monialibus, quæ sunt sub „ curâ Fratrum Conventualium (ità nuncupantur Fratres omnes cujuscunque Ordinis, non in solitariis locis, sed in Conventibus degentes, voce per eam ætatem consuetâ) ubi in plerisque Monaste„ riis fiunt publica sacrilegia, cum maxi„ mo Civium scandalo. Auferat ergo San„ ctitas vestra omnem eam curam à Fra„ tribus Conventualibus, eamque det, „ aut Ordinariis, aut aliis, prout me„ liùs videbitur:" Quibus verbis agnovit Congregatio noxia fuisse privilegia, quibus Mendicantes in suorum Ordinum Moniales constituti erant, veluti Monialium Episcopi.

„ Abusus magnus, ac perniciosus est „ in Gymnasiis publicis, præsertim in „ Italiâ; in quibus multi Philosophiæ „ Professores impietatem docent, imò „ in Templis fiunt disputationes impiis-

„ ſimæ : & ſi quæ ſunt piæ; tractantur
„ coram populo res divinæ valdè irre-
„ verenter: Ideò putaremus indicendum
„ Epiſcopis, ubi ſunt publica Gymna-
„ ſia, ut per eos admonerentur Lectores,
„ ne docerent adoleſcentes impietatem...
„ In impreſſione Librorum, danda eſſet
„ hujus rei cura Ordinariis." Illa autem Templa fuiſſe plerumque Regularium, Lectores illos plerumque Regulares, nemo dubitabit, qui morem ejus ætatis ſciat: Librorum imprimendorum curam Epiſcopis, & Fratribus Inquiſitoribus, & S. Palatii Magiſtro commendaverat Lateranenſe ſub Leone X., qui fruſtra clamantibus, & conquerentibus Epiſcopis, ut fusè refert Raynaldus in Annalibus; adeò benevolè ſe gerebat in Regulares: ſed hoc non benè cedere in Eccleſiæ bonum judicavit delecta illa Congregatio, ſoliſque Ordinariis eam rem commendandam cenſuit: Idem decrevit deindè Tridentinum. At ſub Pio IV. Romani Dominicani magnis conatibus contenderunt, ne ſibi è manibus elabi ſinerent hanc prærogativam Epiſcopalis autoritatis. Quare Decretum Lateranenſe reſtitutum eſt. Imò deinceps præter terminos à Lateranenſe conſtitutos, amplificaverunt autoritatem ſuam Regulares

Dominicani; & tùm Urbis Vicarium, tùm reliquos Ordinarios, à Librorum imprimendorum curâ ferè rejecerunt.

Cæterum quis extiterit fructus tot Cardinalium, Episcoporum, Inquisitorum, Exemptionum, ac Privilegiorum: quibus in detrimentum Secularis Cleri, aucti fuêre Regulares Mendicantes; paucis verbis declaravit ea celeberrima Congregatio. „ Alius, inquit, abusus corrigendus „ in Ordinibus Religiosorum, quòd adeò „ multùm deformati sunt, ut magno sint „ scandalo Secularibus, exemploque plurimum noceant. Conventuales Ordi- „ nes (ut nempè Carthusianos, ac similes exciperet, atque etiam Theatinos &c. haud ita pridem constitutos.) „ abolendos „ *putamus omnes*, non tamen ut alicui fiat „ injuria: sed prohibendo ne Novitios „ possint admittere: sic enim sine ul- „ lius injuriâ citò delerentur, & boni Re- „ ligiosi eis substitui possent. Nunc verò „ putamus optimum fore, si omnes pue- „ ri, qui non sunt professi, ab eorum „ Monasteriis repellerentur.

Eandem hanc Regularium ex nimiis privilegiis depravationem comprobavit, quod accidit Paulo IV. Pontifice, qui cùm Cardinalis esset, Congregationi de quâ suprà, interfuit. „ Is enim quemadmo-

„ dum narrat Spondanus ad ann. 1559. n.
„ 3. Monaſticam ſeu Religioſam vitam
„ ſemel profeſſos, in Cœnobia, undè quâ-
„ cumque de cauſâ exierant; regredi præ-
„ cepit : atque in eo edicto exequendo ſe-
„ verè adeo, atque acerbè eniſus eſt; ut
„ complures in Pontificiis ditionibus Sa-
„ tellitum manu in vincula truderentur,
„ alii in Triremes conjicerentur. Qui va-
„ rias ob cauſas edicto parere non pote-
„ rant, ii tutiſſimum perfugium Venetias
„ elegerunt : ad quam Civitatem triginta
„ eorum millia confugiſſe dicuntur, quo-
„ rum plerique deſperatione adacti, in
„ Turcarum oras proficiſci, vel in Ger-
„ maniam migrare ſtatuerant : Nonnulli
„ domorum parietibus incluſi, rei exitum,
„ ac propinquum ſenis Pontificis le-
„ thum præſtolabantur. Reliqua vide
apud Spond. loc. cit.

Legendus etiam ipſe Paulus IV. in Bulla 14 tom. 1. Bullarii, ubi refert, quàm magnis ſceleribus eſſent implicati.

Hic itaque egregius extitit fructus, ſivè in Eccleſiam, ſivè in ipſoſmet Regulares Ordines, ex tot obtentis exemptionibus, honoribus, prærogativis, contrà utriuſque ſanctiſſimi Patriarchæ votum ac deſiderium. Quare ſi quis Regulares Ordines in Chriſti Charitate di-

ligat, necessè est, ut Cardinalatûs, Episcopatûs, Inquisitoratûs, aliosque gradus quoscumque, Ecclesiasticam jurisdictionem administrantes, à Regularibus amovendos desideret, omni ambitionis aditu, ac spe præclusâ. Tunc enimverò sperandum est, re, ac nomine Religiosos, majori in numero habitum iri in Ecclesiâ, cùm diligentissime illud Adagium Canonicum observabitur, Sæcularia Sæcularibus, Regularia Regularibus conferantur. Neque sibi aliud volebant S. Dominicus, & Franciscus, neque ab his diversa sensit S. Ignatius, ut legere est apud Orlandinum in Historiâ Ordinis. Scio Clerum quoque Secularem obnoxium esse vitiis, ac criminibus: Verùm his extirpandis plurimùm juvabit sanctitas Regularium Ordinum. Cæterùm si cupiditate honorum, ac pecuniarum eò res procedat, ut obscuratum sit *aurum*, *ut mutetur color optimus* in Religiosis Ordinibus: Ecquis corruptis Regularium moribus remedio esse poterit? si sal *evanuerit* in quo salietur? Nemo inficiabitur post Tridentinum doctrinâ, ac probitate illustres vigere Regulares Ordines; multis ablatis, vel temperatis privilegiis: atque amplificatâ Cleri Secularis autoritate. Uberius incrementum hæc omnia sument, si Inqui-

sitorum potestas, aliaque omnia, quæ ad Jurisdictionem Ecclesiasticam pertinent, Secularibus Clericis committantur. In eum finem Regulares Ordines excitavit Deus, ut pietati vacent, ut ad justitiam erudiant multos: id qui faciunt, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas Æternitates

---

CAPUT X.

Exterorum etiam, in Librorum Proscriptionibus per Romanam Inquisitionem faciendis, Causam agi: Hinc utilitas, ac necessitas Constitutionis PAULI III.

CUm Tribunal Romanæ Inquisitionis sibi jus, ac facultatem vindicet, judicandi de Doctrinâ, Libris, Thesibus, Foliis quibuscumque, Catholicorum omnium, cujuscunque Regni: profectò postulandi jus habent universa regna, ut eâ formâ hoc Tribunal constituatur, quæ minimè omnium suspecta sit, & ansam non præbeat querimoniis exterorum.

Hujusmodi verò esset ea Romanæ Inquisitionis forma, in quâ imprimis Generalis Commissarius, qui maximus est Administer, & pro suo nutu, ac libito, vel turbare omnia, vel ritè moderari potest: non Frater aliquis sit, in speculativâ Theologiâ Magister, quantò opportunius vel Cardinalium aliquis (illos enim Commissarios appellavit in suâ Bullâ PAULUS III.) vel saltem Illustris aliquis Prælatus, non Theologiæ modò, verùm etiam Jurisprudentiæ peritus, ac praxeos Judicialis; præterea Politicæ quoque prudentiæ: quæ nisi defuisset Regularibus Commissariis, sapientiùs providissent, nè sanctissimum Tribunal adeò gravi apud exteros odio laboraret: Consultores autem seligantur: Vel tantummodò Clerici Seculares, vel si etiam Regulares admitti placeat, ex ommi primario Religioso Ordine deligantur; ita enim fiet, ut unusquisque alterius præsentiâ cautior ad consulendum fiat, & quæ alterum tacere continget, alter admoneat, atque eloquatur. Optimum præterea factu esset, ex variis Nationibus seligi Consultores: non secùs ac consuevit in Auditorio Romanæ Rotæ. Quam ipsam consuetudinem in deputandis etiam Cardinalibus Inquisitoribus, optimus quis-

que commendabit, ut quæ Congregatio Inquisitionem in universâ Christianâ Republicâ sibi adscribit, ex Judicibus ab Universâ Christianâ Republicâ delectis coalescat.

Eoque magis ità sentiendum puto, quòd Bulla Sixti V. de quindecim Congregationibus: & incipit. *Immensa Æterni Dei*. Anno 1587. duobus in locis, ubi de Libris, eorumque Doctrinâ sermo est, hæc habet: „ Universitatum Parisien., Bononien., Salamanticen; Lovanien., aliarumque probatarum studia „ ad Librorum expurgationem, & correctionem excitent; earumque diligentem operam, & industriam requirant. Et alibi infrà. „ Adjuncto etiam studio, „ atque operâ doctissimorum Hominum, „ ex omnibus Christiani Orbis Nationibus, per Nos, aut Successores selectorum. " Quapropter Jus aliquod quæsitum videtur Nationibus exteris, ad ipsius etiam Pontificiæ Bullæ præscriptum, ne gravissima hujusmodi negocia ad libitum unius, aut alterius Fratris expediantur: sed consultis Primariis Viris ex multiplici exterâ Natione. Quod si factum fuisset sub Pio IV. & S. Pio V., aliisque Pontificibus, non tanta apud exteros invidia conflata fuisset Sanctissimo

Tribunali, ex quibusdam actis, & Constitutis, in præjudicium haud admodùm leve Regum, ac Principum.

Modò verò longè aliter se res habet. Mitto quòd nulli sunt Exteri Cardinales in Tribunali S. Universalis Inquisitionis. Minori utique famâ, ac decore Sanctissimi Tribunalis: Videntur à pluribus jam annis datâ operâ Dominicani Fratres obstitisse, nè in S. Officii Congregationem cooptentur exteri Cardinales, qui fortassè non sinerent se regi ad nutum Dominicani Commissarii. Quo Consilio malè profectò meriti sunt Dominicani de dignitate, atque Auctoritate Romanæ Inquisitionis; cujus Decreta longè majori obsequio venerarentur, vel eæ ipsæ Nationes, à quibus cæteroquin non recipiuntur, si eam Congregationem scirent, non ex Italis tantùm, sed etiam ex præcipuis aliorum Regnorum Cardinalibus, si quandò Romæ morentur, coalescere.

Illud perniciosius, quòd Censuræ de Doctrinâ ac Libris, ab uno Fratre eodemque Dominicano pendent, Commissario videlicèt, unà cum aliis tribus Fratribus sui Ordinis præcipuè.

Nam 1. Si Doctrinæ, vel Libri Author charus Dominicanis sit, penes Com-

missarium est, denunciationem, ab Accusatoribus intentatam negligere, vel in aliud tempus differre; intereà autem temporis Auctorem monere, quemadmodùm factum esse cum Quesnello, testatur Laffiteau in Histor. Constit. lib. 1.

2°. Potest unus, aut alter Censor designari, constrictus amicitiæ vinculo cum Dominicanis: ab hujuscemodi autem Censoribus, quidni fausta omnia, atque ad votum suum sperare, Dominicano Commissario liceat? per quem deindè Cardinalibus approbanda proponantur, &c.

3°. Quid est facilius, quàm ut his amicis Censoribus, totus Fratrum chorus applaudat? Nempè magna illa nomina, Reverendissimus Commissarius cum suo socio; Reverendissimus Magister S. Palatii; Reverendissimus Generalis Dominicanorum, &c. Hæc ubi præcesserint, quid, rogo, facient Inquisitores Cardinales, quàm & Censuram faventem approbare, & Doctrinam Librumque absolvere?

Secus autem fiet, cùm Libri, vel Doctrinæ Auctor invisus, atquè ingratus Dominicanis est: An non ità factum est de Amadæo Guimenio, qui uno opusculo complures Dominicanorum Theologorum, in Theologiâ Morali, & Casuisticâ errores, laxasque opiniones, ipsis Au-

thorum verbis exſcriptis recitavit, non tamen probavit, ut diſertè profeſſus eſt ſub Libri initium. Hic ſcilicèt Author, ut à Jeſuitis ſuis accuſationem depelleret Theologiæ laxioris; quod crimen Janſeniſtæ, præcipuè in Galliis ubique, & magnis vocibus perſonabant: Libellum aggreſſus eſt, quo oſtenderet, & valdè paucas laxitates à ſuis Fratribus Jeſuitis tranſcriptas, & complures, ac graviores in Thomiſtis Theologis præextitiſſe. In eum Librum magni fuêre motus in Galliâ, ſed ut ea erant ſatis turbulenta tempora, neſcias utrùm illi clamores tribuendi ſint bono Catholicorum zelo, an malo Janſeniſtarum; qui clanculum bonos ipſos Catholicos, ſpecie pietatis inflammârent. ut ſuos etiam clamores admiſcerent: Vincentius Baro, aliique accuſârunt Guimenium, quòd tam multos errores Dominicanis Scriptoribus, non ſatis fideliter appingeret. Cauſam ſuam propugnavit Guimenius in Libello alio, quem obtulit S. Congregationi Indicis: Singula Auctorum loca recitavit, eâque diligentiâ expendit, ut Vincentii, Baronis calumnias omnino diſcuſſerit; legitur Libellus Apologeticus in Tom. 1. Apologetici P. Fabri. Ea fuit rei evidentia, ut Hiſpana Inquiſitio, in quâ non imperant

Dominicani Fratres, nullam notam Guimenio inusserit, ejusque lectionem universis Hispanorum Ditionibus permittat. Romæ autem ter vetitus est Guimenii Liber, ac semel exustus manu Carnificis sub Innoc. XI. ut à quo Pontifice, specie moralis severioris decepto, per subreptionem, & obreptionem extorserant laudes Arnaldi, & aliorum Jansenistarum: ab eodem Guimenius ad flammas damnaretur. Quam in causam refundas, tàm dissimilem agendi modum? Nempè Dominicanus Commissarius Romæ est, qui in Hispaniis non est. Hæc cùm exteri sciant, mirabimur eò imminutam esse existimationem Romanæ Inquisitionis, ut si hæc adHispanorum InquisitionemEpistolas mittat, nullum expectare responsum possit? Epistolæ ipsæ Provinciales Hæresibus, ut Catholici omnes concedunt, fædæ, ac deformes; contrà Gratiæ sufficientiam; tamen mollissimâ proscriptione vetitæ sunt, nec ad ignem manu Carnificis damnatæ, ob læsam Fidem: quemadmodùm Guimenius ob læsos Dominicanos.

Non deerunt, quibus falsa scribere videar, quòd Commissarium Dominicanum cum suis, ferè Dominum Judiciorum appellem: cùm certùm sit ex Cardi-

nalium Decretis ista pendere : Verùm quicunque publicorum negociorum paulò peritior sit, intelliget profectò omnia ferè esse penes primarios hujusmodi Administros : atque in eorum potestate constituta. Pius IV. Judicium in Caraffas instituit, octo gravissimis Cardinalibus in Judices designatis; per quos lata est severissima Sententia in Caraffas, Pauli IV. Nepotes. Causam retractari jussit S. Pius V. iisdem ferè datis judicibus: quâ de re legendi Bzovius, & Laderchi in Annalibus Ecclesiasticis. Absoluti autem Rei fuêre, ac prior Sententia rescissa, damnato Procuratore Fiscali; qui in primâ causæ cognitione, iniquum se præbuerat.
„ Fuerunt porrò plerique eo tempore Ju-
„ risconsulti, ait Spondanus ad ann. 1560.
„ n. 2. qui constantissimè asseverârunt,
„ Judicium (sub Pio IV.) iniquum fuisse,
„ ob ea quæ, Cardinalis, Pauli IV. jussu à
„ se facta esse contendebat ... iis, quæ sibi
„ objecta fuerant more Romano, quæstio-
„ ni ac tormento subjecto, non expres-
„ sis, Dilationibus quas petebat, non con-
„ cessis, Patronis ejus raro auditis." Nimirum Fiscalis Procurator, multiplici hâc illatâ injustitiâ, iniquam sententiam ab æquissimis Judicibus extorsit. Cujus iniquitatem alio subrogato Procuratore

Fiscali; detexerunt, atque ipsimet agnovêre. Quid ex his in Commissarium S. Officii derivari possit, Lector per se ipsum intelligat.

Jam verò etsi Romanæ Inquisitionis Decreta ab exteris Regnis non recipiantur, famam tamen Autoris Libri ac Doctrinæ gravissimè vulnerant, Catholicorum judicio, ac nigram notam appingunt. Quotusquisque enim Doctorum est, qui non planè invitus audiat. Is quem vulgasti, Liber proscriptus est? Quòd si de juribus Regiis, Libri argumentum sit: quâ occasione Fratres, partim ex Curiæ Romanæ adulatione, partim ex inscitiâ, in proscriptiones effusi esse solent: pii quique viri, ac Deum timentes scrupulis anguntur, in Libri Doctrinâ sectandâ, quamvis moribus Regni conformis sit.

Haud feliciter itaque provisum est, ut tantus gladius, utrâque parte acutus, in manu Fratris sit; quem persæpè nulla Nobilitatis, nulla prudentiæ, nulla Doctrinæ, nulla insignis probitatis egregia laus honestat. Audiendus Spondanus ad ann. 1516. n. 16., quo in loco de Regularibus loquens, præcipuè qui autoritatem Inquisitionis exercent, ab Episcopali auctoritate abstractam, ac divulsam; aliaque obtinent insignia Privilegia: hæc scri-

pſit. „ Hoc unum ſanè dolentiſſimè, cùm
„ gratiâ Sedis Apoſtolicæ, cui obſequen-
„ tiſſimum equidem me in omnibus pro-
„ fiteor, & exhibeo; quàm plurimo-
„ rum aliorum nomine conqueri liceat;
„ quod frequenter eos angit, ac pungit;
„ dari centenis, ac millenis homuncio-
„ nibus, ac plerumque ignaris (quod ta-
„ men abſque præjudicio exiſtimationis
„ plurimorum dictum ſit) in ſingulis
„ Provinciis, ac Diœceſibus, quòd ea-
„ rum Archiepiſcopis, & Epiſcopis,
„ Apoſtolorum Succeſſoribus, divini-
„ tùs in participationem muneris Su-
„ premi Pontificis, cum debitis hono-
„ ris obſequiis vocatis; quantumvis Do-
„ ctrinâ, & rerum experientiâ præſtan-
„ tibus, adeò prohibitum Pontifices ve-
„ lint: ut vix poſt multas inſtantes pe-
„ titiones, moleſtas pulſationes, atque
„ importunas flagitationes, ad aliquam
„ Privilegiorum Regularium communi-
„ cationem admitti poſſint. An hoc eſt
„ Epiſcopum eſſe." Hactenùs ſuo, &
aliorum Epiſcoporum nomine, Spondanus Epiſcopus Apamiarum. Si adeò acerbè queruntur Epiſcopi de Privilegiis ac poteſtate Regularium, quid putabimus à tot Urbibus ac Pagis dici, qui tot Regularibus Inquiſitoribus, eorumque Vicariis

cariis in rebus graviſſimis, maximique momenti ſubjiciuntur? An non etiam cum Spondano, *de centenis ac millenis homuncionibus, ac plerumque ignaris conquerentur*? Quid ſentire de his exiſtimabimus Regna, atque exteras nationes, quarum clariſſimi viri, ipſæque Academiæ obnoxios ſeſe vident, Cenſuris ac proſcriptionibus; quæ nomine quidem Romanæ Inquiſitionis feruntur: reverà tamen Dominicano Commiſſario referuntur acceptæ? Academiæ Duacenæ quàm turpis nota, levi de causâ inuſtâ ſit, in proſcriptione Cenſuræ Duacenſis per Indicis Congregationem, ante paucos annos, Belgæ adhuc graviſſimè dolent.

Neque illa omittam, quæ idem Spondanus habet ad ann. 1516. n. 15., ubi de Regularium Privilegiis; in damnum Juris Epiſcopalis differens. „ An propterea, „ inquit, Epiſcopi, qui in participatio- „ nem muneris dati ſunt à Deo, indi- „ gniùs habendi ſunt, quàm Regulares; „ qui in ſolum merum obſequium poſt- „ modum inſtituti ſunt? Eſt, inquit, „ Spondanus, eritque, quamdiu res ita „ perſtiterit, perpetua, & æquiſſima Epiſ- „ coporum expoſtulatio. " Addo Regnorum etiam, ac Populorum: præcipuè cùm non tantùm de hoc agatur, ut

ne Regulares, immoderatis Privilegiis, plus æquo immunes ſint ab Epiſcoporum autoritate, Juriſdictione, correctione: ſed aliud longè gravius in querimoniam veniat; ſcilicet, quòd Librorum Cenſura, ac proſcriptio; ſummum erudito, atque ingenuo Scriptori malum; nutu Fratris Dominicani, aut feratur, aut ferri curetur.

Eò vel maximè, quòd non Libri tantùm proſcriptio, ſed proſcriptionis modus levior, aut gravior, totus ferè eſt ex arbitrio, aut artificio Dominicani Commiſſarii, ac Reliquorum Fratrum. Ex gr. anno 1544. die 16. Maii proſcriptus eſt Liberculus Jeſuitæ cujuſdam: quòd actus quoſdam de ſe veniales, & *ſolùm* ex pravo *affectu*, & *intentione mortales*, appellaverit *ſubimpudicos*: Authorem non excuſo, ſed vehementer damno; cùm enim actus ii, ſin minùs ſpeculativè, ſaltem in praxi, ut plurimùm mortales ſint: proculdubio abſolutè *impudicos* appellare debuiſſet; neque inuſitatâ loquendi formulâ præbere legentibus, aut erroris ſuſpicionem, aut ſcandalum. At quoniam ſuus juſtitiæ modus eſt, nec ſuprà *condignum* peccata puniri, vel divina, vel humana jura permittunt: quid cauſæ eſſe potuit, ut error incautus potiùs, quàm pertinax, ſcrip-

tionis, quàm mentis, tantâ, ac tam gravi censurâ plecteretur, quantùm vix sustinuit Quesnelli liber hæresibus pluribus scatens, iisdemque turpissimis? Proscriptus enim fuit Liberculus ille Inquisitionis Decreto; damnata sunt exemplaria, etiam manuscripta, ac defensiones imposterum edendæ: quâ ratione vix in Quesnelli libros animadversum est; non autem in ipsas Epistolas Provinciales, licèt Janseniano dogmate refertas. Qui hæc narrari audiunt, Itali, atque exteri: an ita rationis expertes sunt, ut ea vel Pontifici, vel Cardinalibus tribuant? Neutiquam profectò. Verùm quamquam Dominicano Commissario, aliisque Fratribus ea sint tribuenda, inficiendum tamen minimè est, multùm indè odii, ac malevolentiæ, multùm querelarum apud cujuscunque Ordinis Viros excitari. Quapropter illi ex Fratribus, qui hæc nomine sanctissimi Tribunalis fieri curant, ad explenda privata odia in Franciscanos, aut Jesuitas; pessimè merentur de communi apud homines famâ Romanæ Inquisitionis; quam profectò famam plurimùm refert, ad Ecclesiæ contemptum vitandum, esse optimam, atque integerrimam.

Accedit observatio relatu dignissima.

Cùm auctor invisus Dominicanis non est, loco proscriptionis, monetur; ut aliam editionem fieri curet emendatiorem. Hoc pacto cum Mabillonio actum est; monitus quippe tempestivè fuit, ut quem ediderat de Cultu *Sanctorum ignotorum libellum*, novâ adornatâ editione castigaret. Testatur id Mabellonii vita, operibus præfixa. Quamquam haud dissimulem monitionem, satis utique placidam, mitem, benignam, vel cum Quesnello usurpatam esse: quod novimus ex Laffiteau lib. 1. Hist. Constitutionis *Unigenitus*; laudarem hunc morem Prudentiæ, ac Charitatis plenissimum, si etiam cum Franciscanis, Augustinianis, & aliis quibuscunque, ex omni natione, ac regno usurparetur.

Non expendo, quàm sæpè infelices, atque indoctæ Censuræ sint: quæ, cùm praxis per Dominicanum Commissarium invecta servatur; ab uno vel altero Regulari dantur, ac quibus superstruitur solemnis libri proscriptio, cum ignominiâ Auctoris, Nationis, aut Religiosi Ordinis. Satis est, si Censuras legeris, secretò latas in Historiam Ecclesiasticam Natalis Alexandri; quasque ipsemet Româ clanculum transmissas, in posteriori editione vulgavit. Risum enim persæpe erudito lectori moverint, tam multâ insci-

tiâ refertæ, tam multis ineptiis resperſæ ſunt. Si autem hæc in viridi, in arido quid fiet? Nimirum ſi tam malis Cenſoribus actum eſt contra Natalem Alexandrum, quibus Cenſoribus, vel Cenſorum quiſquiliis agetur contra Franciſcanos, alioſque æmulos.

Hæc ſanè perpetua querelarum penes Italos, atque exteros, materia ſunt; at nunquam uberior eſt expoſtulationum ſeges, quàm cum Conceptionis Controverſia diſſeritur. In reliquis iniquè agi contra homines videtur; in hac autem controverſiâ tractandâ, quis neget iniquè agi, vel contra B. Virginem? Ejus enim cauſa in Romanâ Inquiſitione diſceptatur; nimirùm, ubi regnum eſt adverſariorum Dominicanorum. Cùm tamen una omnium jurium vox ſit, Judices ab omni ſuſpicione, immunes eſſe oportere.

Celebriores inter Scriptores de Conceptionis Controverſiâ, duo recenſentur: ex Dominicanis alter, Bartholomæus Spina, S. Palatii Magiſter ſub PAULO III. contrà piam Sententiam; alter ex Franciſcanis, Petrus de Alva piæ Sententiæ Propugnator. Hujus libri in Indicem vetitæ lectionis relati ſunt: ſecùs eſt de libro Bartholomæi Spinæ. At quo libro

Deus immortalis, ac quibus assertionibus referto! „ Papa, inquit, nequit silentium Dominicanis imponere: vetare
„ nequit, quominus opinionem de Im-
„ maculatâ Conceptione Deiparæ, tan-
„ quam hæreticam impugnent: Si id
„ faceret; non ut Pontifex ageret, ex
„ Spiritûs Sancti directione; sed ut sin-
„ gularis, & præsumptuosa Persona, motu
„ proprio.... Si Pontifex juberet hujus-
„ modi silentium, neque Pontifex am-
„ plius esset, neque Christi Vicarius....
„ Dominicani, nihil officiente Sixti IV.
„ Decreto, impugnare possunt opinionem
„ Immaculatæ Conceptionis veluti hæ-
„ reticam, & quilibet Jesu Christi ser-
„ vus, omni quo potest studio eniti debet,
„ ut id præstet: quo tandem Pontifex
„ ad id decernendum moveatur; quod
„ debet.... Revelatio quæ Conceptio-
„ nis Festo occasionem fecit, ex Satanâ
„ fuit.... operâ Diaboli invaluit mos Fe-
„ stum Conceptionis celebrandi.....
„ Præferenda auctoritas SS. Doctorum,
„ qui ex Scripturis probant, quod dicunt;
„ autoritati Pontificum .... oppositum
„ Immaculatæ Conceptionis est ad Fi-
„ dem necessarium, & unum ex præci-
„ puis ejus fundamentis; Defensores Im-
„ maculatæ Conceptionis, similes sunt

„ Luthero, aliisque Sectariis in contemnendis sanctis, eorumque autoritate... æquissimo Judicio permisit fortasse Deus Lutheri Hæresim, in pœnam negligentiæ, quâ Pontifices usi sunt, in Conceptionis Immaculatæ sententiâ tolerandâ, contra veritatem, quam SS. Doctores docuêre.... Assertores Conceptionis Immaculatæ amici sunt Diaboli, filii Gehennæ, obtenebrati à Diabolo, impudentissimi, & impostores; à quibus, tanquam à Diaboli laqueis fugiendum est.

Hæc atque alia ex eo Libro selecta, Pontificibus Romæ exhibita fuêre per Legatos Hispanos, cùm de eâ Controversiâ disceptatum est, sub Paulo V., Gregorio XV., Urbano VIII., Innocentio X., Alexandro VII.: nec tamen proscriptus Liber fuit. Eædem assertiones Matritum delatæ fuêre ad Archivium, ut vocant, Conceptionis; perpetuumque monumentum Dominicanæ Tyrannidis in Romanâ Inquisitione: quam in Doctrinæ, ac Librorum Judicio, ac Censurâ exercent, non modò contrà æmulos Regulares, contrà Italos, & exteros Populos, eorumque Academias; sed vel in ipsam Immaculatam Deiparam. Hæc omnia uberrimè explicantur per P. Tho-

mam Strozzi, in Historiâ Conceptionis, quam vide *Verbo Bartholomæus Spina.*

Liber Bartholomæi Spinæ non modò proscriptus non est; sed iteratis typis recusus, saltem quinquies, aut sexies: quemadmodum refert Echard, in Bibliothecâ Dominicanâ; refert inter alias recentiorem editionem anni 1699. Non omittenda tamen est Editio ejus operis, quàm Dominicani curârunt, post Tridentini Decretum de Immaculatâ Conceptione. Audiendus Frater Duimius Dominicanus, in Præfatione, quam unà cum novâ Editione vulgavit. Hæc ex aliis seligo, quæ Lector expendat: „ Est „ autem præ cæteris à Sacris Literis „ admodùm aliena, & Christi Evange- „ lio dissona, humana quædam inventio, „ nostro infelici ævo; ut posthabitis S. „ Scripturæ clarissimis testimoniis, spre- „ tis etiam Ecclesiæ, Sanctorumque Pa- „ trum, veterumque Ecclesiæ Doctorum „ salutaribus monitis, & doctrinis; cujus- „ dam vanæ devotionis prætextu, Sanctis- „ simam Dei Genitricem propriis ad in- „ ventis laudibus celebrare cupientes, eam „ non fuisse Adæ peccato obnoxiam, ac „ proindè sanguinis pretio non indiguis- „ se, ineptiùs dogmatizare præsumpse- „ rint, ut hinc liceret aliquibus, qui Sa-

„ cris abuti consuevêre, liberiùs vorare „ domos viduarum, seducereque corda „ simplicium, longâ oratione orantibus, „ existimantibusque quæstum esse pie- „ tatem ..... Quam audaciam, &c..." Plura subdit de Editione novâ Operis Bartholomæi Spinæ, ad *eam*, ut appellat, *audaciam* frænandam. Nimirùm haud satis inverecundum erat Opus Bartholomæi Spinæ; nisi hujusmodi Fratris Duimii Præfatio præfigeretur. Audienda præthereà quæ subduntur. „ Accessit, „ inquit, SSmi. D. Nostri PAULI „ Papæ III. Consensus, & favor. Af- „ fuit D. Cardinalis de Toledo ex Ord. „ Prædicatorum (Adde etiam ex Inquisi- „ toribus S. Officii) magnifica liberalitas" Quis credat PAULUM III. tàm impia, atque abominanda in eo Libro perlegisse? At donec Commissarius S. Officii, ex Dominicano Ordine erit, aliis ex eodem Ordine latus ejus stipantibus, quid non licebit Dominicanis S. Officii, ad decipiendos Pontifices, ac Cardinales, quotiescunque res postulabit; sivè ad Ordinis dignitatem augendam, sivè ad æmulos quoscunque, aut Sæculares Clericos subigendos & conculcandos? Qui in publicâ Urbis, atque Orbis luce publicis typis ista evulgant, quid non au-

deant intrà domesticos Inquisitionis parietes? in privatis Colloquiis cum Pontifice, Cardinalibus, Prælatis? Libro P. de Esparza titulum *Immaculatæ Conceptionis inscribi jussit* Alexander VII. quid ad hæc Apostolici Palatii Magister? ea scilicet reposuit, quæ vix posteri credent: Historiam referam P. Strozzi verbis Lib. 10. Cap. V. ex Italico in Latinum conversis: „ Magister, inquit, S. Palatii, „ cùm de consuetâ imprimendi facultate „ ab eo quæreretur, negavit se eam con„ cessurum: *si Papa id jubet supremâ*, „ *inquit*, *suâ auctoritate: Libri Editionem* „ *jubeat*, *nec est*, *quòd ex me facultas peta-* „ *tur*: " Quàm multa alia fuisse putatis audacissima responsa, atque consilia, quæ, si ab arcanis Inquisitionis Conventibus erumperent in lucem publicam, horrerent audientium aures, & obstupescerent Populi. Quid causæ sit: Cur Fratrum quorumdam, ex demandatis sibi muneribus superbientium audaciam, non frangat Clerus Secularis Romanus, imò verò tantum jugum patiatur? Non enim ea nostra est ætas, quâ ut olim, soli Regulares sibi scientiam vindicant, aut vindicare meritò possent. Satis de audaciâ. Unum aut alterum crimen falsi, reticendum non est. Anno 1646. ineunte, &

subinitia insequentis; Romæ sub Innocentio X. vulgari cœpta sunt exemplaria nonnulla Decreti cujusdam, ut quidem titulus præ se ferebat, *Romanæ Inquisitionis*: quòd Decretum Cardinales Inquisitionis sanxissent jam ab anno 1644. sexto mense antè obitum Urbani VIII.
„ Eminentissimi & Reverendissimi DD.
„ &c. Decreverunt, quòd quando agi-
„ tur de tribuendo titulo Immaculatæ
„ Conceptionis, B. Virgini, nullo modo
„ permittatur: sed solùm dicatur Con-
„ ceptio Immaculatæ Virginis, & ità
„ observari mandârunt: *Jo. Antonius*
„ *Thomasius S. Inquisitionis Notarius.*"
Hoc Decreto subnixus Reverendissimus P. S. Palatii Magister, ab omnibus Imaginibus, ac Libris, in quibus occurreret, eradi mandabat *Immaculatæ Conceptionis nomen*: quod gravissimè commovit Franciscanum Ordinem, Regnum Hispaniarum: atque ità commovit, ut Rex Philippus IV. Decretum abrogari curaverit. Cæterùm Fratres Franciscani, ac Jesuitæ; ut sunt homines minimè stulti; Decretum subreptionis, aut falsitatis insimulârunt: Dominicani contrà offerre supplices Libellos, palam edicere, quòd Fideles non debebant investigare consilia SSmi. Tribunalis; sed obsequentis-

simè revereri. Nimirùm quadrabat illud Satyrici Poëtæ. *Sancta Laverna da mihi fallere, da sanctumque piumque videri, noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.* Cæterùm cùm Franciscani aliique falsitatem in Decreto deprædicarent, multis argumentis adacti Dominicani sunt, ut faterentur Decretum latum fuisse à Cardinalibus pro Civitate Bononiæ, & ad ejus Urbis Inquisitorem missum; cujusdam Processionis, ac nonnullorum libellorum occasione: satis hoc ad fraudem ostendendam fuisset. Quid enim Romæ cum Bononia? Quare in vulgatis exemplaribus non inscribebatur. *Pro Civitate, vel Inquisitione Bononiensi*? Quid causæ erat, ut vulgaretur, veluti universale Decretum? Si latum Decretum in Bononienses fuit, quid causæ erat, ut Romani, aliique prohiberentur per Magistrum S. Palatii, ne Immaculatæ Conceptionis titulum usurparent? Verùm opportunè incidit Consalvi cujusdam Castellani Jesuitæ, in Urbem adventus; Regni Hispaniarum, ac Philippi IV. nomine, ad S. Sedem specialis Oratoris super Conceptionis negocio. Hic accerrimè postulavit, ut sibi daretur legale, atque authenticum Exemplar saltem, Decreti ad Bononienses dati. Hispaniæ, ac

Philippi IV. nomine, id petenti jussum est, ut exemplar daretur. At neque in Tabulario Inquisitionis Romanæ, neque in Notarii, ut aiunt, Protocollis, neque in Urbe Bononiensi, neque præterea repertum in Bononiensi Inquisitione. Hæc aliaque plura recitat P. Strozzi in Hist. Concept. L. 10. Cap. 1. 2. & 3. Legendus postremus Dialogorum Italicorum P. Gagnæ, novissimè Typis excusus: in quo lato calamo refertur; quòd facultate acceptâ à Cardinalibus Inquisitoribus, paucos ferè ante annos postulatum fuerit Exemplar authenticum Decreti Innocentii XI. de Probabilissimo Societatis: Inventum autem est in Tabulario SSmi. Tribunalis falsum, ac depravatum; ut neque sensus constaret. Res est lectu dignissima, & argumento, quod habemus opportunissima, dum illud addas: *Crimine ab uno, imò à duobus, disce omnes.* Quid ad hæc exteri Populi? Ista quamvis, non ut sunt certissima, sed dubia essent: an vel justitiæ, vel saltem pietatis, ac misericordiæ in Christianam Rempublicam ratio suaderet; ut Laici, Clerici, Regulares, continuâ indignatione commoveantur, ac penè fremant, ob hanc non inverisimilium suspicionum torturam?

Egregia hæc ſanè teſtimonia ſunt Dominicanæ fidei, Tribunalium auctoritate abutentis; non in Franciſcanos modò, Auguſtianos, vel Jeſuitas; ſed in Sanctiſſimæ Conceptionis dehoneſtamentum. Gravia ſanè iſta ſunt; ſed aliorum multò graviorum ſuſpicionem faciunt: quæ arcanum S. Inquiſitionis ſigillum æterno ſilentio claudit, & ab exterorum cognitione ſecludit. Si omnium conſcii eſſemus; quàm multa eſſent, quæ ſcriberentur!

Si Regna, Academiæ, Regulares Ordines pro Conceptione Immaculatâ certantes, hoc à Sede Apoſtolicâ obtineant; ut à Dominicano Commiſſario, in Prælatum ſumma Inquiſitionis adminiſtratio transferatur; erit, quòd ſperetur aliquid ad Conceptionis Immaculatæ cultum amplificandum: pro quo tam multa, & Galliæ Sorbona, & Hiſpaniæ Regna fieri curavêre. Indignum profectò eſt, & ab omnium Nationum conſuetudine abhorrens, in eâ Conceptionis Controverſiâ; quæ ad Inquiſitionis Tribunal defertur; Dominicanos, & Judicis & Partis perſonas diſſimilllimas ſuſtinere: idque in Judicio, quod occultiſſimè geritur, ipſis ſcientibus, quæ Franciſcani, ac Jeſuitæ faciunt, ac docent: His autem neſcientibus, quænam in aures Pontificum, ac

S. Officii Cardinalium insusurrent Dominicani. An non hæc certaminis forma est imparis, atque injusti; contrà Civilia, Canonica, Divina, Jura?

Unum itaque superest tot malis præsentissimum remedium. Plures Legationes ad Sedem Apostolicam magnis sumptibus misit Hispania: nempè ut minimum duodecim. Nulla felicior illâ fuit, quæ ad Alexandrum VII. suscepta est. Nimirùm postulavit Orator Regius, & à Pontifice exoravit, ne Dominicani sese negocio immiscerent. Iis abire jussis: Alexander VII. cum Cardinalibus Inquisitoribus; ac Prælato Secretarii Vices implente, octo dierum spatio, magnum illud negocium Bullæ Alexandrinæ in Conceptionis honorem, ac dignitatem absolvit, atque expedivit. Nempè annis, octingentis Dominicanis tamen præsentibus, à Congregatione Romanæ Inquisitionis obtineri tantundem non potuisset. Quid enim obtineatur; si in eo Inquisitionis arcano Dominicani, quidquid libeat opponant: Franciscani verò, qui non audiuntur, respondere nequaquam possint: quamdiu hæc Congregationis forma perseveret? Quidni Hispaniarum Regna, ac reliqua extera; quæ Conceptioni Immaculatæ favent, conquerantur?

Quæ in Causâ Ven. Serv. Dei Mariæ de Agredâ recentiùs accidêre, argumento esse possunt, num vanæ querelæ sint in Inquisitionem Romano-Dominicanam. Unum hoc seligo. Statutum erat, ut peculiaris Cardinalium, ac Theologorum Congregatio coram Pontifice die 5. Xbris 1747. haberetur; ad judicium ferendum de ejus Scriptis; in quorum infamiam tota Dominicanorum factio conjuraverat. Inter cætera, quæ vitio eorum Scriptorum vertebantur, illud erat; quòd Mariam Virginem, usitatâ cæteroquin voce *Redemptricem hominum*, appellaret; quòd scilicet Mundi Redemptorem genuerit. Instabat judicii dies: cùm ecce tibi per Urbem fama increbuit, proscriptum fuisse à Romano-Dominicanâ Inquisitione Libellum Italicum, Franciscanorum Asculanæ Civitatis, *de Viâ Crucis*, jussumque magnis comminationibus; ut voces *de Virgine Redemptrice* eraderentur. Quo quid aliud actum est, nisi ut causâ per Dominicanos præjudicatâ, in Pontificium judicium Controversia importunissimo tempore deveniret: & peculiaris Censorum Congregatio difficiliùs probaret, Mariam dici Redemptricem: cum huic Elogio, venerandum Inquisitionis Tribunal nuperrimè detraxisse videretur.

CAPUT

CAPUT XI.

Ex Controversiis aut Judiciis de Regularibus in Tribunali Inquisitionis Romanæ, multiplex queremoniarum Seges. PAULI III Constitutionem præsentissimum esse illis Remedium.

ATque ista quidem proximè, &, ut aiunt, directè tangunt exteros Populos: alia sunt, quæ illos indirectè quidem, sed tamen vehementer afficiunt.

Quæ ad Missiones Malabaricas & Sinenses pertinent, maximè tangunt Lusitanos, Gallos, Germanos, qui frequentes in iis excolendis Provinciis degunt. Jàm verò quanta passi sint, quanta patiantur ab Inquisitionis Romanæ Commissariis; vel soli Jesuitæ: ex pluribus authenticis testimoniis ita compertum est; quàm quòd maximè. Legantur Apologetica Scripta P. Brandolini, de Missionibus Malabaricis: ubi quàm plurima falsa, ac maligna recenset, quæ Frater Lucini, S. Officii Commissarius scripsit in editis à se libris, pro Decreto Cardinalis Tournonii. Id verò conficit Brandolinus ità perspicuis argumentis [nam ut

P

plurimùm quæstiones facti sunt, non Juris] ut Frater Lucini, quà falsitatis, quà oscitantiæ convictus, (nihil enim detractum volò bonis, ac piis moribus hominis minimè mali) tam longo annorum cursu, de tot tributis erroribus purgare se ausus non sit. Fuerunt hæc Fratris Lucini inscitiæ, atque imperitiæ tribuenda; non malo subdoli, ac fallentis animi vitio: illum siquidem minùs peritum fuisse satis prodidit, imò verius luce meridianâ clarius comprobavit Frater Hyacinthus Serri, ex eodem Dominicano Ordine: edito publicis typis Dictionario Luciniano, in quo recenset supra 90. Sollecismos, aut Barbarismos, ex levissimo Fratris Lucini libello, de Pontificiâ infallibilitate. Quid igitur? putabimus satis fuisse consultum rebus Malabaricis, Sinensibus, aliisque gravissimis de doctrinâ negociis: si præcipuè horum gerendorum curam hujuscemodi Commissariis, sivè malâ fide, sivè inscitiâ laborantibus, Orbis Catholicus commissam fuisse cognoscat?

Sed proximiora videamus. Testatur Benedictus XIV. in Decreto Fratris Norberti Historiam proscribente, opus illud nullâ editum fuisse facultate, tùm Congregationis de Propagandâ Fide, tùm Romanæ Inquisitionis: quod quidem ex

notissimis decerni necesse fuerat. Num hoc ignoravit S. Officii Commissarius? Fieri omninò non potuit, ut factum suum ignoraret. Itaque nullam ex se facultatem petitam, nullam obtentam sciebat is, perquàm optimè rerum suarum benè conscius. Hæc cùm ita essent, quàm turpiter, quàm tyrannicè muneri suo defuit Reverendissimus Pater? Ipsum enim per annum publicè in Urbe legi, ac per manus tradi permisit, librum quem de Orientalibus Ritibus sciebat vulgatum fuisse, refragantibus Inquisitionis Decretis, nullâque, uti opus erat, ab Inquisitione obtentâ facultate. Nùm tam oscitanter, ac dissimulanter egisset, si quæ Fratris Norberti Historia Jesuitarum famam lacerabat, ea Dominicani Ordinis dignitatem, vel levi vulnere læsisset? Num Magister S. Palatii tam iniquæ dissimulationi obsecundasset? Non enim latebat Reverendissimum hunc Patrem, (nisi quæ sui muneris sunt ipsum lateant,) Historiam maledicentiæ plenissimam, absque necessariis Magistri S. Palatii facultatibus, & typis editam, & Romæ integro anno divenditam per Urbis Bibliopolas. His de rebus epistolas Româ conscribi ad Laïcos, Clericos, Regulares, ad Academias; ad Principum aulas per-

ferri, famam longè latèque pervagari, Romanæ Curiæ Adversarios exultare, indè, ac gaudere : amicos de iniquâ hac agendi ratione stomachari, atque in benevolentiâ tepescere : hæc aliaque permulta, si Romani Dominicani nescientes ignorant, nimiùm profectò eorum aures peregrinantur : si autem sciunt, ac negligunt, nec gratè, nec piè faciunt hi Fratres cum Romanâ Curiâ; ut quam sibi beneficentissimam habuerunt, eam tùm Hæreticorum maledictis lacerandam, tùm Catholicorum querelis vellicandam propinent. Romani Pontificis Cathedram, ad hanc dignitatis, authoritatis, atque opulentiæ apicem; non Populorum, ac Regum contemptus, & querelæ : sed existimatio, ac benevolentia perduxit; quia Romanam Ecclesiam tanquam Matrem dulcissimam complexi sunt, non tanquam Novercam despexêre. Ubi autem despexêre, ferè tertia pars Occidentalis Ecclesiæ discessit à Romano Pontifice, Seculo XVII.

Verùm quid ego tantùm de Orientalibus Missionibus memoro? Quæ ad Franciscanos pertinent, Carmelitas, Augustinianos, Jesuitas, aliosque Italos Regulares, qui Dominicani Commissarii jugum patiuntur; ea non ita quidem proximè,

ſed pertinent tamen ad eorundem Ordinum Regulares, in Luſitaniâ, Hiſpaniâ, Galliâ, Germaniâ, commorantes. Unius enim ſunt corporis membra. Quid illud autem ſibi velit de jugo Dominicani Commiſſarii, paulò latiùs exponendum eſt: ut conſtet, quanta hac in re patiantur Regulares.

Cùm Romanâ Inquiſitio non modò de doctrinâ cognoſcat, libris, controverſiis, ſivè Conceptionis, ſivè Malabaricis, ac Sinenſibus: verùm etiam de multiplici crimine, & accuſatione; præcipuè ejus, quam dicunt, Sollicitationis in Pœnitentiæ Sacramento: quemadmodum æquum eſt, ut Rei, ſi qui ſunt, puniantur; ita æquiſſimum etiam eſt, ut in re adeò lubricâ; & falſis, vel ex inſcitiâ, vel ex errore, vel ex malitiâ accuſationibus obnoxiâ; certi ſint Franciſcani, Carmelitæ, Auguſtiniani, Theatini, aliique Regulares quicunque; hujuſmodi tam magni momenti cauſas, per Judices, atque Officiales omnis ſuſpicionis expertes diſceptari, ac definiri. Jam verò ecquis paulò prudentior ſibi perſuadeat, nihil eſſe cur Franciſcani, aliique, de Dominicano Commiſſario ſuſpicentur? Quis exiſtimet reliquos per Italiam Inquiſitores, vel Inquiſitionis Vicarios,

sivè qui in universâ Ecclesiasticâ Ditione dominantur, sivè qui in Genuensi, Mantuanâ, Parmensi, Mediolanensi, Mutinensi, Venetâ Ditione: neutiquam iis, quos dixi esse suspectos?

Duo hac in re, ut ne longiùs abeam, tenenda sunt: quorum alterum est, quid in his quæstionibus Dominicani possint; alterùm prætereà, quid velint. Certò certiùs est, hos Commissarios, Inquisitores, Vicarios, ac Reliquos Dominicanos Administros, sivè Officiales, & posse plurimùm favere proprii Ordinis Religiosis, & plurimùm Regularibus aliis, præcipuè æmulis nocere posse, in denunciationibus recipiendis, in conficiendis processibus, in Reorum defensione; in carcere, ac reliquis pœnis infligendis. Qui praxeos judicialis paulò sunt scientiores, id benè percipient; qui verò secus, fidem adhibeant peritis. Quòd igitur nocumento esse possint extrà omnem dubitationis aleam constitutum esto.

An autem quod semper possunt, id etiam sæpiùs velint, res est sanè plena timoris, ac suspicionis. Non raro contingere, ut etiam nocere velint, satis facile censebunt Franciscani, ac reliqui Regulares; ut sunt genus hominum, vel prudentes, vel callidi, certè non insipientes.

Clemens IV. in Bullâ datâ 12. Junii 1266., quam refert Bremond in Bullario Dominicano tom. 1. pag. 475. narrat, quæ Dominicani Inquisitores duo, contrà Franciscanum injustè, ac perperam egerint. Judicio constituto, causâque cognitâ jussit Pontifex, ut ii coram Franciscanorum Capitulo publicè in genua procumberent, & injustitiæ veniam deprecarentur.

Quid modò Dominicani contra Reliquos Regularium agant, in Sacrâ Inquisitionis Caligine, clam omnibus est. Id si palam esset, si de cognitâ iniquitate accusari possent, si meritæ ab iis pœnæ repeti, quàm sæpe de historiis similibus rideremus. Quæ Livinus Meyer in suâ Historiâ vulgavit ex authenticis, atque indubiis monumentis deprompta de Dominicanorum quorundam Technis, ac fraudibus (quo enim alio nomine appellarem) in prioribus de Auxiliis Congregationibus; satis testantur, quousque de Dominicanâ Inquisitione, vel Commissario suspicari Jesuita possit. Eorum, quæ passi sunt Franciscani à Dominicanis Inquisitoribus exempla, non tot, quin plura reperiet, qui volet ex Indicibus Annalium Wadingi.

Plures extant veterum Pontificum Bul-

læ, quibus cavetur; ut ne Dominicani Inquisitores in Franciscanos, aut hi in illos inquirant. Id statuit Clemens IV. in Bullâ 12. Junii 1266. Bonifacius IX. tempore Schismatis, in Bullâ datâ 27. Aprilis 1402., Sixtus IV. in Bullâ Aureâ datâ 26. Julii 1479. Innocentius VIII. in Bullâ 10. Maii 1487. extant in Bullario Dominicano, apud Bremond. tom. 1. pag. 475. tom. 2. pag. 447. tom. 3. pag. 580. tom. 4. pag. 22. Nonnulla audiantur Verba Clementis IV. „ Dolentes acce-„ pimus in Provinciæ partibus dictos „ Ordines, Dominicanum, & Francis-„ canum, ad id devenisse dissidium: ut se „ lacessitis injuriis invicem mordere, in-„ vicem diffamare præsumant, eo usque „ prolapsâ tantæ dissensionis infamiâ, ut „ duo Fratres...." Reliqua ibi legantur horroris plena. Hæc autem evenêre vix annis à morte S. Dominici 45., cùm adhuc viverent S. Thomas, S. Bonaventura, & B. Albertus Magnus. Vetuit eâ de causâ Pontifex, ne Dominicani in Franciscanos inquirerent, aut vicissim.

Atque ista quidem longè majus nostrâ hac ætate robur habere debent. Quippè tunc temporis non nisi Hæreseos crimen ad Inquisitores pertinebat: modò autem tùm Sollicitationum delicta, tùm plurium

Controverſiarum Quæſtiones ab eo Tribunali cognoſcuntur.

Obſtupui vehementer cùm in Bzovii Dominicani Annalibus Eccleſiaſticis 1566. n. 90. legi, quæ refert de Bartholomæo Caranza Dominicano, & Archiepiſcopo Toletano, in Inquiſitionis Carcerem conjecto, juſſu Supremi Hiſpaniarum Inquiſitoris: „ Ferdinandum, „ ait Valleſium Archiepiſcopum Hiſ- „ palenſem, Supremum id temporis in „ Hiſpaniâ Inquiſitorem offendit ſplen- „ dor [Archiepiſcopatûs Toletani] in „ Caranzam collatus. Præreptum ſibi pri- „ matum graviter dolebat, & ferre non „ poterat. Ergo Philippo Regi obſtrepe- „ re, ſuſpectum imprimis, deinde execra- „ bilem reddere, indignum eâ ſede oſten- „ dere, tum per literas, tum per Satrapas „ nitebatur.... Hæreſeos ſi non Reum, cer- „ tè affinem, ſummo etiam Pontifici Paulo „ IV. ſuggerere; atque inculcare, illi eſſe „ fucum factum, pro carbunculo carbo- „ nem, pro agno lupum veteranum eſſe ob- „ truſum." Et poſt multa., „ In Hiſpaniam „ trajecit Caranza, ubi ſtatim à Ferdinan- „ do Inquiſitore de Religione poſtulatus, „ captuſque, anno 1559. in carcerem con- „ jectus fuit.... Captus Alumnus Ca- „ ranzæ Dominicus Royas, inque carce-

„ rem detrusus, & per tormentorum
„ acerbitatem se Reum criminis fateri
„ coactus; primò strangulatus, deinde
„ exustus, auxit Regi opinionem de Ca-
„ ranza. Captus eodem tempore est ab
„ eodem Ferdinando Supremo Inquisito-
„ re, socius laborum in Angliâ Caranzæ,
„ Frater Villagarzia Dominicanus, unà
„ cùm aliis duodecim Patribus ejusdem
„ Instituti Hæreseos falso denunciatus,
„ sed nullius criminis convictus, inno-
„ cens post biennalem carcerem pronun-
„ tiatus est: cùm interim Philippus Rex
„ Catholicus refrænandum Ferdinandum
„ Inquisitorem, qui XII. illos Domini-
„ canos capere properabat, putaret. Nam
„ cùm is Ferdinandus Inquisitor, & Ar-
„ chiepiscopus Hispalensis; sive ad ma-
„ lignantium falsas delationes, sive ad
„ proprium furorem in Dominicanos ex-
„ plendum, illos XII. & multos alios
„ comprehendere vellet, Regisque as-
„ sensum postulasset: Rex interrogavit.
„ Si sufficientes ad convincendum habe-
„ ret probationes, & ad condemnandum
„ posset ex hactenus deductis procedere?
„ Illo autem negante, sed ad tormento-
„ rum vim, per quæ extorqueretur Con-
„ fessio, totum negocium referente: Rex
„ prohibuit, ne amplius quemquam ex

„ eis caperet.... Et quidem Ferdinan-
„ dus Archiepiſcopus, & Inquiſitor,
„ malè in Dominicanos innocentes ani-
„ matus, à perſequendis illis deinceps
„ abſtinuit; actum autem foret de eo or-
„ dine in Hiſpaniâ, ſi Rex Ferdinandi
„ Inquiſitoris rabiem non repreſſiſſet."
Hactenus ex Bzovio Annaliſtâ Dominicano.

Non ego tantùm, ſed Lector quilibet obſtupeſcet, quâ petulantiâ Frater hic Bzovius Dominicanus de Ferdinando Archiepiſcopo Hiſpalenſi, & Inquiſitore loquatur, imò de Philippo II., in quem plurima à me prætermiſſa congerit eo in loco; nullo, quod afferat, authentico documento nixus *præter traditiones Provinciæ Caſtellæ ex famâ poſthumâ.* Has enim Bzovius refert; Author autem Hiſtoriæ Concilii Tridentini, & Sententia Gregorii XIII. de Reo Caranzâ, quæ duo etiam nominat, alia omnia dicunt. Jam verò cùm tantùm ſibi ſumat Frater hic Bzovius, ut adeò irreverenter, atque procaciter excipiat Judicium Archiepiſcopi Inquiſitoris Hiſpani: quid non obloqui, quid non ſuſpicari liceat Regularibus, Clericis, Laicis, de tot Fraterculis Inquiſitoribus, aut Inquiſitorum Vicariis; quamvis Reverendiſſimi titulum eſſe

illis impartiendum, docuerit olim *Directorium Inquisitorum*, ac novissimè Pignatellus? Quid non dicant ii præcipuè Regulares, inter quos ac Dominicanos æmulatio intercedit, atque contentio? Testem appello Sacram Cardinalium Congregationem, Regularium negociis præpositam, & ejusdem Tabularia: utrùm Dominicani Fratres sese aliis Regularibus meliores præstent, utrùm se aliis esse sanctiores probent? An verò cùm reliquus Dominicanorum Cœtus tot humana patiatur: qui Officio Inquisitionis inserviunt, ii ad unum omnes dicendi sint, Non abire *in consilio impiorum*, *in viâ peccatorum*, non stare, non sedere in *Cathedrâ pestilentiæ*? At Frater ille Spoletinæ Inquisitionis Cancellarius; Frater alius Rmi Inquisitoris Socius, qui duo, Feriis Bacchanalibus anni 1747. cum totidem Monialibus, à Monasterii Claustro eductis; urbem noctu concursabant ad compotationes, & sacrilegos incæstus: sibique metuentes fugam arripuêre, eorum inquam, num in *Lege Domini voluntas* erat, num *in Lege ejus meditabantur die ac nocte*? Utinam, quibus S. Officii arcana commissa sunt, eloqui de his possent, aut vellent! Utinam quæ his de rebus, in Confessariorum aures immittun-

tur, ad Pontificum notitiam devenire possent! Non eos Fratres profectò censerent nulli esse suspicioni obnoxios. Quamquam & criminum Socii, non usque eò secreti tenaces sunt, ut ea uni, aut alteri, interdum etiam pluribus non patefaciant. Quid itaque non liceat de Fratribus hujusmodi suspicari, cùm Fratri Bzovio licuerit tam temeraria de Archiepiscopo Seculari Inquisitore effutire?

Atque ea quidem temeraria jure appelles: Nam Bartholomæus Caranza ab Hispanicæ Inquisitionis carcere, ad Arcem S. Angeli Romam asportatus est, tandem anno 1576. post Carcerem 19. annorum, plurimis habitis coram S. Pio. V. & Gregorio XIII. Congregationibus Inquisitionis Romanæ, ac sapientissimorum virorum Consultationibus, Gregorius XIII., ut refert Gabutius in vitâ S. Pii V. Lib. 3. Cap. 4. Reum Archiepiscopum *super tali Hæreseos crimine valdè suspectum judicavit, certisque pœnis injunctis, ad voluntariam omnis Hæreticæ pravitatis detestationem, ac legitimam Catholicæ Fidei Confessionem admissum absolvit. Deindè ex Arce S. Angeli ad Cœnobium S. Mariæ super Minervam abductus est.* Quid sit autem suspectum valdè esse de Hæresi; quamque grave habeatur, nôrunt Canonistæ. Si XII.

illi Fratres Dominicani, quos etiam de *Hæresi suspectos*, conjicere in carcerem statuerat Inquisitor Hispanus: vel illi alii multò plures, in quos Bzovio teste, animadvertere decreverat: si inquam ii omnes, æquè ac Caranza, culpæ omnis expertes erant; deceptus quidem Rex Philippus fuit, cùm Inquisitori potestatem non fecit, eos in carcerem conjiciendi. Sed Ferdinandus à Bzovii Scommatibus integer abibit.

Erit qui ad hæc reponat: Quæcumque ea sint, quibus Regulares obnoxii sunt: iisdem aut erroribus, aut criminibus obnoxium fore Secularem Clerum. Frustrà hæc objici sentiet, quisquis eorum meminerit, quæ hactenùs disceptata sunt. 1°. Tametsi ad malum pronus sit Secularis Clerus æquè ac Regularis, fortasse etiam multò magis; præstat tamen omnes malè agendi opportunitates à Regularibus amoveri; ut in bonum Clericorum Secularium, verbo Dei, Sacramentorum administratione, aliisque piis operibus prodesse possint, pro vario uniuscujusque Regularis Ordinis sanctissimo instituto. At verò si dignitatum, honorum, pecuniarum cupiditate, atque ambitione Regularia Claustra inquinentur, *cùm sal evanuerit; in quo salietur* Cle-

rus Secularis? 2°. Quoniam Clerici, ac Presbyteri, non iisdem institutis, ac præceptis imbuuntur, secùs autem est de Regularibus: indè fit, ut ibi Regulares unius Ordinis, caducarum rerum ambitione, pravisque cupiditatibus in transversum aguntur; eadem vitia ad posteros transeant; nec meliores Inquisitores, Vicarios, Officiales sperare liceat imposterùm: non idem de Clericis, ac Presbyteris timendum est, si malo quodam facto accidat hos Clericos, hos Presbiteros minùs pios esse, atque à malis cupiditatibus non admodùm alienos, & ad Inquisitionis munus summâ, quâ decet integritate gerendum parùm aptos: facile est, ut succedentibus temporibus meliora speres. 3. Clerici Seculares notiores sunt, magisque comperti Episcopis suis, aliisque pluribus: Contrà verò, is, qui ex Regularibus disjunctæ alicujus Regionis, ac sæpè non satis notæ familiæ eligitur, aut Inquisitor, aut Inquisitionis Vicarius, aut alterius gradûs, ac nominis Officialis, à Provinciali, aut Generali Magistro sui Ordinis; ad istos gradus proponitur, vel à S. Officii Commissario Generali: quibus autem artibus, fraudibus, commendationibus, muneribus hæc omnia peragantur; ut modò aliquid ami-

citiæ, consuetudini, spei detur; modò Patriæ, aut consanguinitati, supervacaneum esset, in re compertissimâ Curiæ Romanæ Prælatis, ac Cardinalibus, diutiùs immorari. 4º. Propria Regularium sunt Partium studia, quibus in proprium Ordinem feruntur; reliquis verò, aut omnibus, aut nonnullis æmulatione, ac contentione infensissimi sunt.

Testantur hoc abundè innumeræ Regularium discordiæ, ac perpetua dissidia: ità ut inter æmulas nationes sanciatur interdum plurium annorum pax, inter Dominicanos, ac Franciscanos, vel Jesuitas; sivè ex Controversiâ Conceptionis, sivè ex Quæstionibus de gratiâ, perpetuum bellum intercedat. Hujusmodi studia partium à Seculari Clero remota sunt. 5. Plura sunt, quæ Secularis Cleri Alumnum in Officio continere, Regularem verò nequaquam possunt. Cogita Dominicanos illos duos Spoletinæ Inquisitionis, effractæ Clausuræ, & sacrilegorum Incestuum reos: aufugêre illi scilicet, excessêre Ecclesiasticâ Ditione; nùm iis, remotus aliquis Conventus deerit, quò recipiantur? Hæc nimirùm spes quàm magnos animos addat, gravissimo cuique audendo facinori, quis nesciat? Laicus autem, aut Secularis Clericus, si quid hujusmodi audeat,

audeat, quæ illi ſpes eſſe reliqua poteſt? Ex his, per temetipſum cætera intelliges. Facillimâ loci, ac domicilii commutatione, facinora ſua iſtâ purgat Regularis Frater: ut commutationis ipſius ſpe propoſitâ, eadem facinora promptiùs aggrediatur; eadem aut ſimilis ratio eſt, ſivè eſſet de Franciſcanis, Auguſtinianis, Carmelitis, Theatinis, Jeſuitis, Barnabitis, omnibuſque deniquè Regularibus, quos omnes ad hujuſmodi res minùs aptos, imò verò ineptos cenſeo.

Conjicio quid ſecum ipſi animo reputent Dominicanorum plurimi: ut ut vera ſint, quæ hoc capite diſputata ſunt de Dominicanis Inquiſitoribus jure, ac merito ſuſpectis, atque inviſis ab univerſo reliquorum Regularium cœtu. Quid inde? *Oderint*, inquiunt, *dum metuant.* Non dubito quin hanc vocem ſæpiùs taciti uſurpent, eorum quos dixi ſatis plures. At hoc eſt ſibi conſulere; non Eccleſiæ Romanæ, ejuſque honori, famæ, dignitati, auctoritati, Juriſdictioni. Si Dominicanam tyrannidem unà cum Romanâ Curiâ, ex quâ univerſa ea poteſtas in Dominicanis exiſtit, magis hi Regularium cœtus oderint, an non hoc ſatis, ſuperque eſt; ut eadem odio habeat orbis univerſus? Nimirùm per orbem uni-

versum cœtus ii protenduntur. Quòd si eò usque abalienato animo sint in Romanam Curiam; quàm à Romanâ Cathedrâ, satis acutè plures distinguunt (vide Raynaldum ad annum 1536. n. 37.) ut quos animi sensus interiùs combiberunt, eosdem in aures Clericorum, Laïcorum, Magnatum, Regum eructent: pessimè utique consultum erit, utilitatibus quàmplurimis. Romanæ Curiæ: Quod utinam experientia non testaretur; duobus siquidem istis postremis Seculis, mirum quantùm Dominicana Potentia excrevit; nam & Inquisitionis facultas ad plurima præter Hæresim extensa est, & per Dominicanum Commissarium ac subalternos aliarum Urbium Inquisitores, qui paucis exceptis ferè Dominicani sunt, magnum hoc Tribunal Dominicanum potiùs, quàm Cardinalium, & habetur, & appellatur. His adde Congregationem Indicis, cui Dominicanus Frater à secretis constitutus, qui pro suo nutu & arbitrio Censuras omnes, Librorumque proscriptiones moderatur, potiori etiam autoritate, quàm Commissarius in S. Inquisitionis Officio. Adde summum librorum imprimendorum imperium Dominicano S. Palatii Magistro concreditum. Quantum autem Potestatis Domi-

nicano Ordini suprà reliquos accrevit ; tantundem abalienatos esse reliquos à Curiâ Romanâ , quicunque Regulares noverit, minimè dubitabit. Mitto suspiciones iniquitatis, atque injustitiæ, quas sibi à Dominicanis metuunt jure, ne an injuriâ non disputo; sed metuunt tamen. Quidquid in Ordine Dominicano peccatur contrà Dei, & Inquisitionis Leges, non ab aliis Regularibus sciri : quidquid hâc super re peccatur in reliquis Ordinibus sciri à Generali Dominicanorum , qui primarius S. Officii Consultor est, sciri à Commissario Dominicano cum socio ; sciri à S. Palatii Dominicano Magistro : hæc enim tàm ardua sunt , ac difficilia, ut Regularium genio vix tolerabilia videantur. Eòque magis , quòd ea Magistri Generalis Dominicanorum scientia, haud merè speculativa est, & ad praxim inutilis : Cùm enim sciat , quidquid per suos Fratres in S. Officium delinquitur : potest, auditis prioribus accusationibus, malorum occasiones præcidere; jùbere, ut Regularis , in quem accusatio intentata sit , aliò divertat , aliud munus subeat , aliis curis implicetur ; nihil hujusmodi per Generales aliorum Ordinum fieri licet, nullum tale remedium adhiberi. Quî autem fieri potest , ut dum hæc Regu-

lares reliqui expendunt; benevolentiâ, atque amore in Romanam Curiam, non irâ potiùs atque odio accendantur? Duobus autem his ipsis Seculis, quibus & ad hoc fastigium imperii Dominicani potestas evecta est; & Regulares reliqui abjecti, ad Dominicanorum pedes compressi, conculcatique sunt; utrùmne Catholicorum Regnorum in Romanam Curiam existimatio, ac benevolentia imminutionem passæ sint; utrùm ejusdem Curiæ, Autoritas, Jurisdictio, sivè ut castigatiùs loquar, Autoritatis ac Jurisdictionis usus, incrementum acceperint, an verò decrementum, aliorum esto judicium. Quamquàm ità res perspicua omnibus sit, ut Peritiorum Judicium nequaquam requirendum necessario videatur: Itaque Romanam Inquisitionem per Dominicanos administrari; eorum commodis utile quidem, Romanæ Curiæ verò admodum perniciosum: cùm hac agendi ratione non Regularium modò, sed Orbis Catholici universi existimatio, ac benevolentia in hanc optimam Curiam in dies imminuatur.

Quamquàm hæc se ipsis perspicua sint, proderit tamen plurimum exemplo aliquo, veluti intento digito demonstrare fusiùs, quod alibi breviùs indicaveram.

Cùm sancitum fuisset in Lateranensi Concilio sub Leone X., ut libri Typis edendi, Romæ quidem ab Urbis Vicario, & à S. Palatii Magistro Dominicano; extrà Urbem ab Ordinariis & Inquisitoribus, qui extrà Hispaniam ferè Fratres Regulares erant, probarentur: revocatum id fuit per Concilium Tridentinum paucis post annis, & in meliorem formam commutatum. Sess. 4. „ Sacrosancta Sino-
„ dus.... Impressoribus modum impo-
„ nere volens, decernit, ac statuit....
„ ut nulli liceat imprimere, vel imprimi
„ facere quosvis libros de rebus sacris,
„ nisi primùm examinati probatique fue-
„ rint ab Ordinario; sub pœnis Anathe-
„ matis, & pecuniæ in Canone Conci-
„ lii novissimi Lateranensis apposita."
Quo saluberrimo Tridentini Concilii Decreto, imperium edendorum Librorum à Fratribus Inquisitoribus, & S. Palatii Magistro avulsum, dabatur, ex toto Ordinariis; in quorum numero est Urbis Vicarius. Ità quidem Tridentini statutum est, ubi Synodus, non Dominicani imperabant. At ubi primùm absoluto Concilio, universum negocium Indicis Librorum prohibitorum à Pio IV. demandatum fuit Romanis Dominicanis; ac præcipuè Forerio Dominicano Episcopo;

tùm Regulis Indicis in Tridentino Concilio confectis, tùm Pii IV. Bullæ inserendum curârunt abrogatum Decretum Lateranense: quo factum est, ut Inquisitoribus extrâ Urbem; in Urbe verò Magistro S. Palatii Dominicano regnum typographicum iterùm vindicaretur, cum amplissimâ Jurisdictione, quam in Libros etiam Episcoporum, & Cardinalium, magno dedecore utriusque Ordinis, & Cardinalitii & Episcopalis exercent.

Hujusmodi legem injustam esse, ac juri naturali, & Canonico, ac Civili adversantem, plerique, maximè Regulares, proculdubio secum animo tacitè reputabunt, quamquam non audeant id palam, ac publicè præ se ferre.

Utroque Jure Civili, & Canonico ex naturæ principiis hausto cavetur, ne qui Reorum inimici sunt, iidem Judices, ac testes sint. Licèt autem Jus Civile permittat, ut inimicus sit accusator L. *qui accusare* ff. *de accusat*, tamen Jus Canonicum secus decernit in cap. *repellantur* de Accusationibus. „ Repellantur ab „ accusatione cohabitantes inimicis, quia „ infestationes, blasphemiæ, affectio solet „ amicitiæ incitare. Et Canone *Accu-* „ *satores* 3. qu. 5. Accusatores, vel te- „ stes suspecti non recipiantur; nec fami-

„ liares, vel de domo procedentes, nec „ etiam consanguinei Accusatoris advers„ sùs extraneos testimonium dicant: quia „ propinquitatis, & familiaritatis, ac „ dominationis affectio veritatem impe„ dire solet: Amor carnalis, & timor; „ atque avaritia plerumque sensus hebe„ tant humanos, & pervertunt opinio„ nes, ut quæstum pietatem putent, & „ pecuniam quasi mercedem prudentiæ."
Hæc in accusatoribus locum habent, quantò magis in Judicibus? Præterea notum est innumeros esse Textus in Jure Canonico, quibus statuitur, quòd Laici Clericos accusare non possint. Ratio hujus Regulæ, quæ suas habet limitationes, hæc fuit; quia, inquit, Gonzales, Laici Clericorum inimici esse creduntur, cùm eis valdè sint infesti, ob disparem professionem, quemadmodùm etiam dicitur in cap. Laicos 1. q. 7. „ Laicos non accusare Episcopos est ha„ ctenùs observatum, quia non sunt ejus„ dem Conversationis, & oppidò eis „ quidam infesti existunt."

Num autem hæc Dominicanis congruant in Franciscanos, aliosque Regulares æmulos, Lector judicet: Qui etiam meminerit Doctrinæ Canonistarum apud Gonzales in Cap. *licet* de Appellationi-

bus, & Recusationibus per hæc Verba:
„ Universitatem, seu Collegium recu-
„ sari posse vulgò dicitur ex cap. *Licet*
„ de foro competent. Clementinâ *Pa-*
„ *storalis* de re judicatâ veluti si omnes,
„ aut major pars suspecti sint, aut Præ-
„ ses, aliusve majoris auctoritatis, cui
„ cæteri vix ausint loqui." Tandem audiendus Episcopus Covarruvias Practicarum QQ. Cap. 26. „ Etiam si nulla
„ humana Lex hâc de causâ fuisset in
„ speciem statuta, ratio ipsa facillimè
„ ostenderet; eorum judicia nobis fu-
„ gienda, omnibus modis avertenda, fo-
„ re, quos propter odium, inimicitiam,
„ aliamvè causam suspectos habemus:
„ aut tandem justè opinamur maximè
„ amicos esse & propensos hiscè, qui no-
„ biscum aliquâ de re controvertunt."
Hujus generis innumera non planè ignorantur à Franciscanis, Carmelitanis, Augustinianis, Jesuitis, ac cæteris Regularibus: Quare & justissimum putabunt se subesse debere Ordinariis, ac Vicario Urbis in impressione Librorum, quemadmodum statuit Tridentinum, & iniquissimum, atque omninò intolerandum se subjici debere Dominicano Fratri, ad quod eos maximè invitos; cogit Bulla Pii IV.: Imò probabile, probabi-

liùs, probabilissimum existimabunt se posse tutâ conscientiâ Leges hujusmodi; etiam stipatas Censuris, negligere; cùm per humanum timorem licuerit. Idem esto judicium de Lege, quâ Secretario Indicis, ac Commissario Inquisitionis velint, nolint subesse coguntur, utrique nempè Dominicano. Scilicet Regulares, qui Dominicanum imperium patiuntur, homines minimè bardi, ac stupidi acutè theologizant in rebus suis, sibique, atque aliis in memoriam revocabunt illa S. Isidori, quæ S. Thomas probat. 22. Q. 95. art. 3. Erit Lex honesta, justa, possibilis, loco, temporique conveniens, „ nullo privato commodo, sed pro com- „ muni utilitate." Vel illa ejusdem S. Thomæ qu. 96. art. 4. „ Injustæ sunt Leges.... „ ex formâ, putà *cùm inæqualiter onera multis dispensantur*: etiamsi ordinentur ad „ bonum commune: & hujusmodi magis „ sunt violentiæ, quàm Leges; undè tales Leges non obligant in foro con- „ scientiæ, nisi fortè propter vitandum „ scandalum.

Rogo jam, quotquot sunt æqui rerum æstimatores, & Pontificiæ utilitatis studiosi, atque amantes, nùm hujusmodi Regulares imbuti hâc doctrinâ, bonâ, an pravâ, non disputo; sed hac tamen

doctrinâ imbuti, de iniquitate nonnullarum Romanarum Legum: nùm, inquam faciles futuri sint ad redarguendos Clericos, aut Laïcos Cisalpinos, & Transalpinos, qui & ipsi de alicujus Pontificiæ Constitutionis iniquitate conqueruntur? Profectò, quantùm ego conjicio, ipsi malorum non ignari, discent miseris succurrere, nec magnum Germanis, Hungaris, Polonis, Belgis, Gallis, Hispanis, imò etiam Venetis, Sabaudis, Genuensibus, Siculis, Neapolitanis injicient inobedientiæ scrupulum. Donec Seculo XII. XIII. XIV. Pontificia liberalitas omnes universim Regulares complexa est, etiam cum Potestatis Episcopalis detrimento aliquo, hoc ex suâ liberalitate, commodum sensit Romana Curia; ut ad ejus honorem, atque incrementum Religiosi Ordines veluti confertis agminibus præliarentur, magno Pontificiæ autoritatis bono. Ab Seculis XVI. & XVII. ea autoritas, ac potestas concessa est Dominicanis, Magistris S. Palatii, Secretario Indicis, Commissariis S. Officii, ut eos nedum Romanus ille Clerus, olim rerum Dominus, nedum Præsules Romanæ Curiæ, sed Cardinales ipsi Emi. suspiciant, invideant, atque etiam timeant: ut hinc intelligas,

quid de aliis Regularibus judicare liceat; quos non dubito in eâ existimatione fuisse, ac futuros; ut putent sibi congruere maledictionem Heli. Regum 1. cap. 2. *Et videbis æmulum tuum in templo in universis prosperis Israel, ut deficiant oculi tui, & tabescat anima tua*: Jam duobus hisce Seculis, quibus culmen attigit Romæ Dominicana potestas, non modò tantùm exitii passa est Romana Fides per Lutherum, cui malo tùm occasionem, tùm causam dedisse effrænem Dominicani Ordinis potestatem, superiùs evici, sed apud ipsos Catholicos plurimùm detrimenti allatum est Pontificiæ autoritati: Utrùm hoc ex illo contigerit, indicent docti, ac prudentes: utrumque his Seculis contigisse indubitatum est. Usque ad Ludovicum XI. Galliarum Regem, qui anno 1483. obiit, rescripta omnia Romana, etiam post dissidium Bonifacii VIII. & Philippi Pulchri, paratam executionem in Galliis habuêre, teste Episcopo Laffitteau in Historiâ Constitutionis *Unigenitus* lib. 3. Ludovicus autem XI. edicto cavit ne Rege inscio, ac non probante in Regnum inferrentur Pontificiæ expeditiones, Literæ, Processus, & Scripturæ, nihil verò de Brevibus aut Bullis dogmaticis: jam quò res processerit duo-

bus hisce Seculis XVI & XVII. nemo non videt. Cùm tot Pontificia Brevia, ac Constitutiones emanent, raro vix una, aut altera magnis curis, ac molestiis in exteris Regionibus recipitur; etsi Censuris gravissimisque clausulis munitæ sint. Inquisitores Pontificii universum ferè Christianum Orbem repleverunt, quod liquet ex Catalogo Fratris Fontanæ Dominicani; vix in Italiâ aliquâ ex parte vigent: recenter sub Victorio Amadeo in Pedemontis Regione ferè siluerunt, ut taceam de Hetruria, ac Neapolitano Regno.

Quo loco apud exteros sint Decreta, ac Censuræ Romanorum Congregationum, res est gemitu, ac lacrymis dignissima. Pro certo scio Clementem XII. conquestum fuisse cum Generali Franciscanorum; quòd nonnulli ejus Ordinis Theologi minùs æquas Romano Pontifici opiniones, haud ità pridem fovissent. Atqui, inquit Generalis, mihi integrum non est, ut Fratres mei, qui tàm multis Romæ vapulant, extrà Urbem magnis animis Romanæ Sedis prælia prælientur. Querela est, Jesuitarum zelum pro Sede Apostolicâ deferbuisse in Aulis Principum. Id an ità sit, incompertum habeo. Certè ut sunt hominum genus, pium, ut plerique dicunt, sed

etiam politicum : certè non fatuum, ac ſtultum, animadverterunt fortaſſe, quid ſibi profuerit, tanto æſtu pro Romanâ Sede incaleſcere. Profuit ſanè Dominicanis fœdus in Galliâ percuſſiſſe cum Janſeniſtis, ac Queſnellianis : à quibus DD. Maigrot, Charmot, Duvaucel, ſivè Vallonus adjuti mirificè ſunt in Controverſiis Sinenſibus, ac Malabaricis. At magno ſtetit Jeſuitis ſuum in Janſenianos Bellum pro Bullis Innocentii X. & Alexandri VII. propugnandis : præter tot de laxâ morum Doctrinâ criminationes, excitârunt Janſeniſtæ, ſuum Maigrot, Autorem edicti Fochienſis, contrà Sinicos Ritus, ut hoc pacto ſuam Janſenianam factionem ulciſceretur, homo ejus ſectæ veneno, eò uſque tumidus, ut Romæ deindè, ac ſi *Amſtelodami, aut Londini eſſet*, *Conſtitutionem Unigenitus* maledictis, ac conviciis impudentiſſimè inſectaretur (vide Laffiteau lib. 3.) eo ipſo tempore, quo pro ſuo edicto Sinico decertebat. Cùm autem Dominicani, qui in Galliis à Conſtitutione *Unigenitus* ad futurum Concilium appellavêre, magno numero, ac totis ipſis ſæpè Cænobiis honorificentiſſimas tamen Bullas, ac Brevia Apoſtolica extorſerint ; contrà Jeſuitæ hunc laborum ſuorum pro Apo-

stolicâ Sede fructum collegerint, ut quòd Constitutionem *Ex illâ die* cum declarationibus, & Legati Apostolici Mediobarbi moderationibus executi sint, *Inobedientes*, & *captiosi homines*, Romanis Dominicanis hoc suadentibus, & probantibus, & ridentibus ad perpetuam rei memoriam in Bullâ Pontificiâ sint appellati. Quòd si dictum paulò acerbiùs, Dominicani Inquisitoris in Franciscanum Theologum, tempestatem periculosissimam excitavit, sub Joanne XXII. ad quam Corbarii Schisma consecutum est: si alterius Inquisitoris imprudentior increpatio in S. Jacobum de Marchia innumera scandala unà cum Controversiâ de Christi sanguine suscitavit: quibus de rebus legendi Annales Wadingi: si virulentior Censura Turrecrematæ Dominicani in Theses Alphonsi Tostati, Virum hunc cæteroquin non doctissimum modò, sed sanctissimum, & quem nonnullæ Ecclesiæ uti Beatum coluêre, ità vehementer commovit; ut in suo defensorio, non modò de Dominicanorum tyrannide; sed de ipsius Pontificiæ Curiæ injusto judicio conquestus fuerit, atrocissimis verbis: facilè etiam credam, quòd cœtûs Jesuitici homines, tenacissimi injuriarum in famam Ordinis sui,

cujus ſtudio maximè tenentur, Romanam Cathedram ad ſummum veneraturi ſint, non tamen Romanam Curiam: niſi fortè, & ipſi annis labentibus Mainburgum olim ſuum ſapere incipiant, quem Innocentii XI. ſimultates, atque odia in Societatem, à Janſeniſtis invidioſè accuſatam, exacerbârunt: ut proindè mirandum non ſit, quòd Jeſuitæ ſub Innocentio XI. in Propoſitiones Cleri Gallicani anni 1682. vel impediendas favore Ludovici XIV. ſibi maximè benevoli, vel impugnandas non ſatis, ut ſolent, acriter laboraverint. Quotquot Romani Pontificatûs ſtudioſi ſunt, ut eſſe decet Catholicos omnes, acerbiſſimè ferent, quòd Pontificis favor in Dominicanum cœtum ad magnam uſque aliorum dejectionem, ac penè conculcationem, reliquorum Regularium animos à Romanâ Curiâ abalienet, cùm notum ſit concordiâ res parvas creſcere, diſcordiâ maximas etiam dilabi. Tunica Polymita, aliæque nonnullæ pueriles tricæ, quibus Joſeph nimiâ Jacobi Patris benevolentiâ prælatus eſt Fratribus ſuis, magnam jurgiorum, ac turbarum ſegetem invexit; Fratres in Fratrem odio, Filios in Patrem inobedientiâ inflammavit: Quid ſi Jacob Pater nimis

importunè benevolus, Josepho suo imperium multiplex in Fratres dedisset. Atqui Dominicanis, quàm multa licent in alios Regulares, quæ imperium sonant, ad eos usque *alligandos in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, ut faciant in eis judicium conscriptum*, cùm tamen sæculo 13. 14. & 15. neque Dominicanis Inquisitoribus in Franciscanos, neque his in illos inquirere liceret, ad odia, ac dissidia evitanda, uti legere est in Bullario Dominicano.

Quid, quod nedum Regulares, sed & Laicos, eâ de causâ in Romana Tribunalia exacerbato animo esse necesse est? Quid enim secum animo reputaverit Nobilissimus ille, atque doctissimus Italus, Vir immortalis famæ, & totâ litterariâ Republicâ celeberrimus, idemque Author *Historiæ Theologicæ de Gratiâ*, contrà Jansenistas: cùm ei non licuit per Romanos Dominicanos Librum hunc suum Romanis typis vulgare: quamvis Romæ revisus fuerit, atque approbatus, quòd Dominicanorum Sententiis addictus non fuerit, sed Catholicum unicè dogma propugnaverit. Quid non poterunt, qui potuerunt Librum, in defensionem Pontificiæ Bullæ elaboratum, impedire? Et tamen licuit D. Charmot Historiam Cultûs

tûs Sinensium Romæ pervulgare, & Præsulibus, ac Cardinalibus legendam offerre, in quâ error de Jansenii facto, cubitalibus literis edocetur; nullâ proscriptione unquam secutâ: licuit Norberto Historiam Malabaricam absque debitis facultatibus editam, tacitè conniventibus S. Officii Commissario, & Magistro S. Palatii palàm divendere, quod adhuc perduraret; nisi Galliarum, ac Lusitaniæ querelæ intercessissent. Quid secum reputaverit, ac reputet Duacena Accademia; quæ quamvis Galliarum Regi subjecta, non tamen acquieverat Propositionibus quatuor, Gallicani Cleri anni 1682. amplectendis, quo animo sit ergà Romanam Curiam facilè percipies.

Hujus enim Academiæ recentior contrà errores Bajanos, ac Jansenianos censura doctissima, sub Clemente XII. per Indicis Congregationem, sivè ejus Dominicanum Secretarium proscripta fuit. Scripserat enim quòd S. Thomas, favisse visus sit opinioni, neganti voluntatem salvandi omnes, sed tamen addidit *Thomistas explicare S. Thomam*. Hoc maximum Academiæ Duacenæ facinus, hoc scelus, hoc Sacrilegium fuit: ideò ejus egregia in S. Sedem merita oblivioni dedêre Do-

minicani Fratres, confictam ab ipsis Thomisticæ Scholæ læsionem ulturi. Confictam, inquam, nam etiam loca plura Scripturarum, attento verborum cortice favere videntur erroribus, nisi idoneâ explicatione donentur: scilicet satis non est bonis istis Fratribus in Galliis contrà Sedem Romanam penè universos rebellasse; nisi Catholicos hâc agendi ratione à Romani Pontificis amore & obsequio avellant? Tantorum malorum unum hoc esto remedium, si juxtà PAULI III. Constitutionem *Secularia Secularibus*, *Regularia Regularibus* conferantur, ut habet Canonicum Adagium.

CAPUT ULTIMUM.

Suffragium Ven. Ser. Dei Fr. Bartholomæi de Martyribus Dominicani, & Archiepiscopi Bracarensis cùm Epilogo operis.

IIs, quæ in Procemio scripsi, sanctissimum ac sapientissimum Prædicatorum Ordinem hoc jam decrevisse, ut abdicaret se ab Inquisitionis munere; consonat, quòd in calce opusculi scribam, Ven. Fr. Bartholomæum de Martyribus Dominica-

num, Archiepiſcopum Bracarenſem, compertiſſimæ Sanctitatis virum, & Tridentini Concilii inſigne ornamentum, in eâdem opinione fuiſſe; quam hactenus defendimus: Inquiſitionem Clero Seculari demandari oportere. Id conſignatum reliquit clariſſimus vir in quodam ſuo opuſculo, quod tom. 2. Operum, noviſſimè vulgatum Romæ eſt. Hic eſt opuſculi titulus. „ Petitiones quas Ven. Servus „ Dei Bartholomæus à Martyribus in „ Concilio Tridentino facere intende- „ bat. "

„ Hæc ſunt, quæ in Concilio Tri- „ dentino zelanda, & poſtulanda viſa „ ſunt, quando ego Fr. Bartholomæus „ Archiepiſcopus, & Primas Bracaren- „ ſis fui in eo præſens anno Domini „ 1561. " Sub Titulo de Epiſcopis. Num. 8. *Sua quiſque in Diœceſi, prout hoc de jure poſſunt, ipſimet Epiſcopi Inquiſitionem exerceant.* Hæc fuit aurea ſententia Fr. Bartholomæi Dominicani, ſed venerabilis, & Archiepiſcopi: ad quam tamen dignitatem invitus evectus fuerat. Hoc ſibi viſum eſt zelandum, ac poſtulandum in Tridentino Concilio. In hunc ipſum finem committendi Inquiſitionis exercitium Seculari Clero intenderunt alii Patres Tridentini: quamvis

aliâ viâ, hujuſque rei teſtis eſt hic idem Venerabilis Epiſcopus. Pag. itaque 391. ſub hac inſcriptione. *Varia ſtatuenda ab aliis* ſcilicet Patribus *propoſita*, *&* *à Fr. Bartholomæo collata, atque notata.* Subſequuntur petitiones 85., quarum 71. ſic habet. *Sint ubique terrarum Inquiſitores Hæreticæ pravitatis ad formam, & modum Hiſpaniæ.* Jam hæc forma eſt, hic modus Inquiſitionis Hiſpanicæ : ut Clero Seculari ejus adminiſtratio committatur, expulſis per Ferdinandum Catholicum Dominicanis Fratribus; uti poſt Azorium ex antiquis, teſtatur Pignatellus ex recentioribus. Habemus igitur conſentientes propoſitæ opinioni, tùm Fratres ipſos Dominicani Capituli, tùm Venerabilem ſervum Bracarenſem Archiepiſcopum, ex eodem Ordine, præter alios Tridentinos Patres. Scio ex Hiſtoriâ Concilii Tridentini, Epiſcopos Mediolanenſes detrectaſſe Inquiſitionem Hiſpanicam : At factum hoc non adverſatur veritati prioris. Præter eà tamen forma ac modus Inquiſitionis Hiſpanicæ, in ſubſtantialibus diſplicuit Præſulibus Mediolanenſibus : ſed adjuncta aliqua nimii rigoris, qui propter Maurorum ſuperſtitiones Hiſpaniæ congruit; non Italiæ. Cæterùm formam, ac modum

Hispanicæ Inquisitionis, in iis, quæ præcipua, ac substantialia sunt : uti est administratio ejus per Secularem Clerum, utique non displicere Episcopis potuit : Multòque minùs vel Episcopis, vel Principibus displiceret, si ratio quædam ex utrâque sententiâ, tùm Bracarensis, tùm aliorum PP. Tridentinorum mixta, ac temperata excogitaretur : & quemadmodum Inquisitionis Venetæ Tribunal coalescit ex Patriarchâ ipso (Episcopos enim Spiritus S. posuit regere Ecclesiam Dei) tùm ex peculiari delegato Inquisitore, unà cum Pontificio Nuncio adstante, ac Secretorum conscio Senatore Veneto ; ita non absimili quodam modo placuisset Inquisitionum Tribunalia institui. Satis hæc forma cohæreret cum Pontificiis Constitutionibus antiquioribus Seculi XIII. legendis post Pegnam in Directorio, ejusdem sæculi, Canonicis pluribus institutis ibidem additis.

Legat, qui vult Constitutionem Innocentii IV. *Ad extirpanda* Ann. 1252. post Pegnam in Appendice pag. 7. ibidem forma Tribunalis Inquisitionis præscribitur, Coalescens. 1. Ex Episcopo : 2. Ex duobus Dominicanis, & totidem Franciscanis Inquisitoribus : 3. Ex Officialibus quibusdam per po-

testatem Laicam deputatis, ex Concilio Diœcesano & Inquisitorum electis; viris probis, & Catholicis. Eam Constitutionem pluries confirmavit, ac declaravit Alexander IV. Bullis post Pegnam legendis: quæ omnes de Hæreticis loquuntur, ac de Hæresi suspectis. Quare idem Alexander IV. Cap. *Accusatus* de Hæreticis in 6°. „ Sanè in-
„ quit, cùm negocium Fidei, quod
„ summè privilegiatum existit, per oc-
„ cupationes alias non debeat impediri:
„ Inquisitores... De divinationibus, aut
„ sortilegiis, nisi Hæresim saperent ma-
„ nifestè, intromittere se non debent,
„ nec punire talia exercentes, sed eos
„ relinquere suis Judicibus puniendos..."
(a) ne per causas hujusmodi, offendi-

(a) Cùm in Civitate Peruciæ, in Sacrario Monialium S. Thomæ, furtum quoddam perpetratum esset; Monialis Sacrista Fratrem Inquisitorem, suumque amicum rogavit, ut aliquid diligentiæ adhiberet ad furem detegendum. Is illicò per Tribunalis Mandatarium eos ad se vocavit, qui in aliquam de furto illo suspicionem adduci poterant: ac sedens pro Tribunali, minitansque Inquisitionis carcerem, instituit; ut faterentur crimen: cujus cùm se innocentes affirmarent, consueto secreti juramento fuerunt adstricti; nec sine terrore dimissi. At quandonam furari Monialibus argenteum vas publicè expositum, fuit causa Inquisitionis?

culum negocio Fidei præpararetur.

Hujusmodi Inquisitoris Tribunalis formam non inhorruissent Principes, qui in eo satis præcipuum locum haberent: Neque aliâ de causâ huic Tribunali Rex Hispaniarum patrocinatur; nisi quia omnium conscius est. Non inhorruissent Episcopi, quibus Inquisitores dati fuissent in adjutorium, non in imperium, & conculcationem: non inhorruissent Regulares, qui promiscuè ex hoc, vel illo Ordine ad consultationem, ac moderatam & dependentem gubernationem vocarentur: non subderentur Dominationi illius Ordinis, qui à Quesnello in suo scripto, apud Meyer in Præfatione recitato appellatur, Articul. 2°. *Un grand Ordre puissant à Rome.* Non inhorruissent Populi, qui non nisi de crimine Hæreseos postulari in Judicium timerent. At Fratres quidem omnia susdeque miscuerunt, libidine dominandi. Cum Laicis Principibus communicationem omnem interdictam voluêre; Episcopos, vocari quidem patiuntur Inquisitores natos, re tamen ipsâ ab hoc negocio excluserunt; rejectis ferè reliquis Regularibus, sibi maximè dominationem usurpârunt Dominicani Fratres. Denique ut est dominandi libido infinita, causis Hæ-

refeos alias innumeras, extortis Pontificiis Conftitutionibus, adjunxêre: & ad fuum judicium advocârunt, ut tandem anno 1745. Impreffio Libri, non obtentâ facultate Magiftri S. Palatii Dominicani; cafus, ut aiunt, Inquifitionis decretus fuerit. Dolendum itaque vehementer eft, non tamen mirandum, quòd in fanctiffimum cæteroquin Tribunal, tot fint jacta maledicta, atque convicia, quorum plura legere eft apud Vàn Efpen in Append. Libri de promulgat. Legum: Tot malis unum omnium remedium eft, quod proponimus.

Quod ut libentiùs ii, quorum intereft his malis mederi, amplectantur, accedat Epilogi loco Suffragium Alexandri VII., Huic minimè arridebat forma Romanæ Inquifitionis, uti à Dominicanis adminiftrabatur. Nec mirum: Cùm enim adhuc Cardinalis fub Innoc. X. Congregationibus intereffet de negocio quinque Janfenii Propofitionum; teftis oculatus fuerat, utrumque Reverendiffimum Fratrem ex Dominicanis, tùm Commiffarium S. Officii, tùm Magiftrum S. Palatii acerrimè pro Janfenio, tanquam pro S. Auguftino difputaffe, ejufdemque Janfenii Iprenfis caufam flexis genibus, peroraffe, uti teftatur Gallica Hiftoria

quinque Propositionum Tom. 1. Lib. 1. Præterea cùm Bullam de Conceptione meditaretur, in S. Officii Congregatione, tùm Commissarium, tùm reliquos Dominicanos Fratres, ab eâ rejecit: uti legere est in Historiâ P. Strozzi. Ut itaque, quæ ad Congregationem S. Officii, atque Indicis pertinent, feliciùs procederent, hæc omnia à Fratrum imperio divellere cogitabat. Audiendus Continuator Ciacconii in Alexandro VII. „ Destina„ verat, & virorum Collegium institue„ re Sacrarum omnis generis Literarum „ eruditione præstantium; qui ex om„ nibus Christiani Orbis Provinciis le„ gerentur; prout quisque famâ, atque „ ingenio clarus esset: Horum operâ, „ & consilio uti volebat in definiendis „ Fidei Controversiis, & retundendis „ calamis Romanæ Sedi infensis, qui„ bus Theologorum nostrorum, qui „ Scholastica tantùm nôrunt, studium „ impar est. Ex quo profectò ingens „ summis Pontificibus præsidium, ipsi „ autem Urbi decus, atque existimatio „ accederet, & ille vel maximus fructus „ aliquando existeret: quòd si qua apud „ exteros præclara ingenia succresce„ rent, vitio gentis, vel aliquâ aliâ de „ causâ, malè in Urbem Romam ani-

„ mata, allecta spe præmiorum, & victa
„ beneficio nostra fierent. Statuerat enim
„ ad eos viros liberaliter alendos, Colle-
„ gio attribuere reditus insignium Mo-
„ nasteriorum, quæ spectatæ Religio-
„ nis, atque industriæ hominibus olim
„ referta, collapsâ in præsens disciplinâ
„ à pristinis moribus defecerunt; & ex
„ eorum numero illos, qui diu probati
„ merito, ac sapientiâ eminerent ad Ma-
„ gistratus amplissimos, & primos Ec-
„ clesiæ Romanæ gradus provehere.
„ Verùm dum in eo erat, ut operi ma-
„ num admoveret, subitò coortâ tem-
„ pestate, illud in aliud tempus rejicere
„ coactus; ubi reddita serenitas est, con-
„ flictari morbo cœpit, non minùs acer-
„ bo, quàm diuturno; ex quo decedens,
„ egregii facinoris gloriam nasci turo me-
„ lioribus annis Pontifici, occupandam
„ reliquit.

Hactenùs Continuator Ciacconii. Quamquam hoc loco alia plura complectebatur Alexander VII. de quibus disserere non est propositi instituti: satis mihi est, quod habet de Fratrum dominatione in Clerum Secularem transferendâ: quod magno suo bono Hispania fecit. In Hispaniâ totâ, inquit Pignatelli, in novissimis consultat. Canonicis, con-

fultat. 124. pag. 508. Tom. 1. „ Fer-
„ dinandus Rex Catholicus ejus nomi-
„ nis V. circà annum Domini 1484.
„ vel 86. poftulavit, ut Inquifitorum
„ munere fefe Dominicani Fratres ab-
„ dicârent : ac ità Romani Pontificis
„ auctoritate commiffum eft Clericis
„ Secularibus, Canonum, ac Legum
„ peritis." Hæc Pignatellus : optimum factum putavit Gregorius XIII. fi Magiftrum S. Palatii Dominicanum ex Canonicis S. Petri amoveret; importunis enim precibus, ac ftudiis, ad fimbrias, & philacteria magis, ac magis dilatanda in præjudicium Secularis Cleri, hoc extorferant Dominicani à S. Pio V., ut Frater S. Palatii Magifter Canonicatu S. Petri in perpetuum potiretur; cum omnibus juribus, atque emolumentis : atque inter S. Petri Canonicos federet Reverendiffimus Frater. Prolixas hâc de re literas in formâ Brevis à S. Pio V. datas recitat Bremond. in Bullar. quas tamen Gregorius XIII. Romano Clero plaudente illicò revocavit : eâdem, atque etiam graviori ratione optimum factum erit, fi judicium Librorum Ordinariis, atque adeò Urbis Vicario juxtà Tridentinum Decretum reftituatur, quodque magis refert, non modò Secretariatus In-

dicis, sed S. Officii Commissarius Seculari Clero, sivè gravissimis Prælatis demandetur. Sanctissima enim Regula est, totius Ecclesiæ bono, atque ipsorummet Ordinum Regularium ad omnem ambitionem, & cupiditatem eliminandam. *Secularia Secularibus, Regularia Regularibus conferantur.* „ Nemini mi-
„ rum videri debet, ait Pius IV. Con-
„ stit. 76. si Romanus Pontifex non-
„ nunquam facultates aliquas, quas ipse
„ vel Prædecessores ejus probabili ad-
„ ducti ratione concesserunt, posteà
„ revocet; cùm ipso rerum usu edo-
„ ctus animadverterit, eas justiori de
„ causâ esse revocandas:" Tandem nomine Secularis Cleri hæc transcribo ex Epist. 49. S. Bernardi ad Honorium Papam. „ Si fallere de his, quæ attesta-
„ mur, fallivè putamur; Vestræ citiùs
„ inveniet examinationis discussio; si
„ tamen, quod & vehementer optamus,
„ & simpliciter exoramus, de vultu tuo,
„ Pater sanctissime, judicium prodeat;
„ de quo profectò confidimus, quòd
„ custodias innocentiam, & videas æqui-
„ tatem.

AD COMMENTARIUM BULLÆ PAULI III.

Quæ incipit : *Licèt ab initio.*

APPENDIX.

Ex Proscriptione Censuræ Duacensis Recentioris, sub annum 1725. *per Sacram Indicis Congregationem.*

CElebris est Censura Duacena, quæ anno 1588. ferè simul cùm Lovaniensi prodiit contrà Lessium, & alios Defensores gratiæ indifferentis. Celebris quoque est Censura altera Duacena quæ anno 1722., & iterùm anno 1724. prodiit contrà nonnullos Doctores Jansenistas. Utraque delata est ad Sedem Apostolicam, at exitu valdè dispari : illa absoluta fuit, ista damnata, haud ita pridem sub Clemente XII. Priorem quidem ac-

cusârunt Jesuitæ, & deindè etiam alias, ut vulgatum est. Hæ enim Propositiones inter alia in Censuris Belgicis extabant, quas excerpsit Meyer Historiæ de Auxiliis lib. 1. cap. 13.

„ 1. Nulla in statu naturæ lapsæ est „ agnoscenda gratia verè sufficiens ex „ parte Dei, quæ non sit efficax.

„ 2. Deus ex parte suâ non est para„ tus dare omnibus auxilium sufficiens, „ sed iis tantùm, qui reipsâ convertun„ tur, aut faciunt opus bonum.

„ 3. Angelis Sanctis prædestinata est „ vita æterna in præscientiâ perseveran„ tiæ, quia non egebant gratiâ efficaci, „ sed solùm eâ gratiâ, quâ possent per„ severare si vellent.

„ 4. Homo carens auxilio sufficienti „ (quòd juxtà primam propositionem „ simul est etiam efficax) ita potest cre„ dere, & operari bonum; sicut potest „ manducare panem, cùm panem non „ habet, nec quidquam unde panem „ comparet: & sicut dicitur posse vi„ dere, qui non habet lucem, sed in „ tetrum carcerem conjectus est, quam„ vis sine luce visurus sit nunquam.

„ 5. Ut homo dicatur posse converti, „ posse bonum operari, non opus est, „ ut habeat auxilium sufficiens ex parte

„ Dei, sed sufficit ut habeat naturam „ liberi arbitrii flexibilem; seu non ob- „ duratam in malo; sicut & in Dœmo- „ nibus, & Deus possit illis dare gra- „ tiam efficacem, ut convertantur.

Satis probat Levinus Meyer lib. 1. has Censuras constructas fuisse operâ Baii, & Asseclarum. Jansenius ipse, qui lib. 3. de Gratiâ docet secundam ex quinque famosis. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur* : & ipso primo Libri capite præfixit hunc titulum. *Ostenditur nullum dari adjutorium quin simul efficax sit.* Jansenius, inquam, in fronte totius disputationis collocat autoritatem Censurãm Belgicarum. „ Omnium apertissimè, inquit, hoc tamquam S. Au- „ gustini Doctrinam docuerunt duæ ce- „ lebres Facultates Lovaniensis, & Dua- „ cena. " Melchior Leydeker, celebris Calvinista Thesi 52. propugnatâ Ultrajecti die 26. Junii 1680. æquè laudat Jansenium, & Censuras Belgicas. „ Cor- „ datiores, inquit, illis Papæ adulato- „ ribus [qui Bullam contra Jansenium „ admiserunt] fuêre Lovanienses, qui „ in suâ perstiterunt mente; eòque ve- „ hementiùs invecti sunt in Jesuitas, „ omnium perturbationum causas: Nec „ defuerunt in hunc usque diem in Uni-

„ versitate Lovaniensi Doctores, qui
„ Jansenio faverent, quidquid impotens
„ Papa fulminaverit. Utique necdum
„ erant obliti viri docti antecessorum
„ suorum Censuræ, contra oborientes
„ præcedenti Seculo 1586., Lessianas,
„ seu Jesuiticas Theses, iterùm confir-
„ matæ anno 1613.: quam Censuram
„ probaverat Jansenius, quæque totius
„ adeò Janseniani voluminis approbatio-
„ nem continebat, uti Jesuitarum con-
„ demnationem." Hæc Leydeker. Adde Martinum de Suaven Doctorem Lovaniensem, qui inter alias causas detrectandi damnationem quinque propositionum in sensu Jansenii, hanc affert in Thesibus anno 1689. impressis. „ Quis enim
„ non videat periculum imminere non
„ infundatum, si propositiones famosas
„ damnarem in sensu ab auctore inten-
„ to, ne hinc inferat aliquando R. P.
„ me non meam tantùm, sed etiam Ma-
„ jorum meorum doctrinam impruden-
„ ter damnasse."

Hæc tamen, inquit Meyer lib. 1. cap. 24. & ego cum ipso, dicta nolim iis Lovaniensis (& Duacenæ) Universitatis S. Theologiæ Doctoribus, quales hodiè sunt plurimi, ut ipsa strictior Facultas penè tota, qui omnia Pontificum Decreta

creta ex æquo ponderantes ejuratis palàm Baii, & Jansenii erroribus, Doctrinam *Censuræ* (Lovaniensis, ac Duacensis) & *Justificationis* ejus vel non probant ex toto, vel iis interpretationibus exponunt, ut à Baii, & Jansenii sensu se protestentur recedere. Id sanè etiam Summi Principes faciunt, cùm non recedunt quidem disertè; sed ità confirmant suorum decessorum Decreta, ut simul honori eorum consulentes explicent simul, & exercitè moderentur. Cæterùm Accademia Duacensis recentior, ut mox videbimus, palàm reprehendit antiquam majorum Censuram; veluti illitam veneno Janseniano: cùm nondùm plenè res hæc definita erat.

Quare ipse etiam laudo Consilium Romanæ Aulæ, quæ non obsecundavit postulatis Jesuitarum; qui eas Censuras proscriptas quondam volebant. Sufficit, quòd Censuræ Belgicæ, quâ parte Lessii Doctrinam, ut peregrinam, offensivam, periculosam notant, fuerint Mandato Sixti V. per Nuncium Apostolicum vetitæ promulgari, atque suppressæ. Vide Meyer lib. 1. cap. 11. Sufficit, quòd Roma denegaverit approbationem Censurarum Belgicarum à Deputatis Lovaniensibus nonnullis petitam: constat

enim ex Archivii S. Officii extractis, die 7. Junii 1679. Conclusionem Congregationis fuisse, nihil esse respondendum Oratoribus, qui eam approbationem flagitaverant : quâ in eâdem Congregatione eodem anno die 20. Decembris decretum fuit; „ quòd absque expressâ li-
„ centiâ Sanctitatis suæ, vel sacræ Con-
„ gregationis ad dictam impressionem
„ Censurarum Belgicarum nullo modo
„ deveniant, & quatenùs opus sit; In-
„ ternuncius invocet brachium secula-
„ re, ut pareant.

Scio, quod legitur in Epistolâ P. Lupi Augustiniani, unius ex Deputatis Lovaniensibus; datâ die 10. Junii 1679. quam unanimi consensu recitant, tùm Meyer lib. 1. cap. 3. tùm Hyacinthus Serri in Historiâ. Suæ Sanctitati in manus proprias dedimus Lovaniensis, & Duacensis sacræ Facultatis Censuras, nec non Lovaniensis justificationem, scripto Libello supplicantes istorum omnium Apostolicum examen, & approbationem : & sua Sanctitas Libellos transmisit ad examen S. Officii : DD. Cardinales, examen delegârunt quatuor Theologis, nempè Magistro S. Palatii, Commissario S. Officii, & NN.... Hi elapsâ septimanâ judicium suum retulerunt sacræ

Congregationi; censuerunt Libellos esse sanæ Doctrinæ, nulli Censuræ obnoxios, posse tutò doceri, & legi; adeòque & imprimi. Hanc relationem esse certam confirmavit Generalis Dominicanorum in Scripto; quod obtulit S. Congregationi, & refert Meyer lib. 1. cap. 24. Scio inquam hæc.; sed quid indè? relegat Lector excerptum ex Censuris, quod suprà dedi; vel etiam alia; quæ transcribit Meyer lib. 1. cap. 26. & perspiciet quam rectè consulant sanæ Doctrinæ, & honori Romanæ Curiæ ii nonnulli Regulares, qui hujusmodi scripta Romæ comprobant; etiamsi sint Reverendissimi Commissarii S. Officii, aut Reverendissimi Magistri sacri Palatii.

Cæterùm quod ad rem meam facit, est aliud planè profundum Mysterium: Censura antiqua Accademiæ Duacensis, adeò favens Baio, ac Jansenio proscripta non fuit: *Imò Magister sac. Palatii, & S. Officii Commissarius eam cum Lovaniensi esse sanæ Doctrinæ, nullique Censuræ obnoxiam pronuntiârunt: posse etiam tutò doceri, & legi*, adeòque & imprimi (esto hoc judicium à Pontifice, & Cardinalibus approbatum non fuerit) contrà verò proscripta est per Romanos Domini-

canos, hujusmodi proscriptionum arbitros, Censura recentior Duacena contrà nonnullos Professores Jansenistas. Quid ad hæc Accademia Duacena? *An non erit qui dicat satius illi fuisse; si in amicitiâ Jansenii perseverasset.* At quam ob causam recentior Accademia Duacena magnum hoc proscriptionis dedecus passa est? Verùm præstiterit nonnullam notitiam hujus Censuræ recentioris Duacenæ exhibuisse.

Titulus est.

„ Censuræ sacræ Facultatis Theolo-
„ gicæ Duacensis in quasdam proposi-
„ tiones de Gratiâ, depromptas ex dicta-
„ tis Philosophicis Dominorùm Len-
„ grand, & Marechal: Primariorum
„ Collegii Regii Duacensis Professo-
„ rum, & Collegiatæ sancti Amasi Ca-
„ nonicorum; quorum primus est Sac.
„ Theologiæ Licentiatus, alter verò
„ Doctor Artium, & Regius Historia-
„ rum Professor...... Editio secunda
„ M. DCC. XXIV." Hæc autem præmittuntur omninò legenda, quæ occasionem dedêre Censuræ in magnum Ecclesiæ commodum evulgandæ.

„ Sparsa est nuper in vulgus Episto-
„ la Sac. Facultati Theologiæ Duacensi
„ inscripta; quâ dictata Philosophica

„ Dominorum Lengrand, & Marechal,
„ Primariorum Collegii Regii Duacensis
„ Professorum, eidem Facultati denun-
„ ciantur : ut præcipua Hæresis Janse-
„ nianæ dogmata apertè continentia. Hoc
„ scripto tanquam Classico excitus Exi-
„ mius D. Decanus, S. Facultatem in
„ diem 29. Aprilis convocavit, eique in
„ ejusdem Comitiis exposuit, se præfa-
„ tam Epistolam accuratè legisse; in eâ
„ proferri luculenta, & copiosa memo-
„ ratorum codicum excerpta, damnatæ
„ Jansenii Doctrinæ prorsùs consenta-
„ nea : Hæc si vera sint, studiosam Ju-
„ ventutem Collegii Regii à multis an-
„ nis pestiferâ doctrinâ imbutam fuisse :
„ tantumque malum in dies augendum,
„ atque propagandum, nisi Sacer Con-
„ sessus, quantum in ipso est, illud com-
„ pescat, & clamore valido manus auxi-
„ liares advocet. Ad audita obstupuêre
„ animi, & quidem eò magis, quòd in
„ publicis Collegii Regii Thesibus, nulla
„ hæresis Jansenianæ lineamenta unquam
„ apparuerint. Ex quo intellexerunt eò
„ majori periculo obnoxios fuisse disci-
„ pulos, qui perversis dogmatibus clam,
„ & inter angustæ Scholæ parietes in-
„ stituerentur, nullo adstante, qui in-
„ cautos de periculi magnitudine mo-
S 3

„ neret. Poſt varia hinc, & indè dicta
„ de urgentiſſimâ obligatione tuendi
„ Conſtitutiones Pontificias adversùs
„ profanas, & concatenatas Janſenii
„ Iprenſis, & Paſchaſii Queſnelli no-
„ vitates: de arcendis, & fortiter pro-
„ pulſandis illis erroribus ab hâc Univer-
„ ſitate, & Provinciis adjacentibus; de
„ præmuniendis diſcipulis adversùs ma-
„ lum, quod inſtar Hydræ, & colubri
„ tortuoſi incautis præſertim inſidiatur;
„ concluſum fuit, denunciationem me-
„ moratam, ab omnibus & ſingulis Do-
„ ctoribus legendam, atque relegendam,
„ ac novam relationem ab eximio D.
„ Decano indicendam, ad pleniorem tan-
„ ti momenti diſcuſſionem faciendam. Ha-
„ bitæ ſunt poſtmodum frequentes de
„ eodem negotio deliberationes: Exa-
„ minata diligentiſſimè Profeſſorum di-
„ ctata: de quibus conſtitit ea fuiſſe ab
„ ipſis excepta in publicis, ac ordinariis
„ Lectionibus, ex juratis Diſcipulorum
„ teſtimoniis coram Notario exhibitis.

„ Textus animadverſione digni in ſep-
„ tem Articulos diſtributi ſunt, præfi-
„ xis ſpecialibus titulis. Facta inſuper
„ illorum Articulorum collatio cum fa-
„ moſo, & damnato Janſenii Auguſti-
„ no, & juſſu S. Facultatis inſtru-

„ ctum est parallelum utriusque Tex-
„ tûs , quemadmodum ipse Jansenius
„ aliàs construxit parallelum erroris Mas-
„ siliensium , & opinionis quorundam
„ recentiorum. Hinc intelligetur tantam
„ esse conformitatem dictatorum , &
„ Doctrinæ Jansenianæ ; ut non sit ovum
„ ovo similius. Erit insuper hoc Paral-
„ lelum instar Lapidis Lydii ; cujus
„ contactu dignoscetur , an variorum re-
„ centiorum asserta sint Janseniana , nec
„ ne : Quamvis enim non omnia, quæ do-
„ cuit Jansenius , sint hæretica , sicut nec
„ omnia quæ scripsit Calvinus , con-
„ stat tamen neminem posse convenire
„ vel in uno ex dictis septem Articulis ,
„ nisi quinque ejus hæresibus consentiat ,
„ vel apertè, vel implicitè , & æquiva-
„ lenter. Sic enim colligata sunt hujus
„ Authoris dogmata : ut unum assumi
„ non possit , quin & alia sequantur in-
„ star annulorum ejusdem catenæ. Hinc
„ proindè lucebit omnium Scholarum
„ Catholicarum Sistemata de Gratiâ , ac
„ nominatim celeberrimæ Thomistarum
„ Scholæ à fermento Janseniano alienis-
„ sima esse : nec ullam ejus cum præ-
„ tensis Augustini Discipulis erroris
„ Societatem intercedere. Tandem Sac.
„ Facultas invocato Spiritûs S. lumine

„ de Doctrinâ dictorum septem Articu-
„ lorum pronunciandum censuit, ut se-
„ quitur, adjectis etiam aliquot annota-
„ tionibus, quibus mens ejus pleniùs in-
„ notescit, vana errantium subterfugia,
„ & fraudes aperientur, & quidem ho-
„ rum fautores designabuntur.

Hanc Præfationem, quicunque legerit, multòque magis si totam Censuram sanè doctissimam, & accuratissimam perlustraverit, certior fiet; verissimè scriptum à clarissimâ hâc Universitate pag. 95. „ Illos Professores à 20. & 30. annis
„ egisse Comædiam in Collegio Regio
„ Duacensi, illos sub larvâ, seu perso-
„ nâ Thomisticâ Hæreses Jansenianas sy-
„ cophanticè suis discipulis venditasse
„ cum magno Reipublicæ Christianæ
„ detrimento; Machinationem illam,
„ seu potiùs prævaricationem non po-
„ tuisse diutiùs tolerari, sed omnibus ex
„ charitatis, & justitiæ debito aperien-
„ dam, & manifestandam esse, atque ad
„ supremas potestates deferendam.

At quid fuit, cur Romani Dominicani in hanc Censuram adeò de Sede Apostolicâ benemeritam commoverentur, usque ad ignominiosissimam ejus proscriptionem, quam neque adventu suo in Urbem Eminentissimus Mechli-

nienſis convellere, & refigere potuit: adeò ſuprà ipſos Cardinales, Regulares ii potentes in Urbe ſunt! Nimirùm læſum fuiſſe dixêre ab hac Cenſurâ S. Thomam, idque vulgatum eſt ſcriptis, ſeu libris nonnullis in hanc Cenſuram editis. Audiamus, quæſo, imaginariam S. Thomæ offenſam. „ Cùm, inquit Cenſura, opera Sylvii fuerint ab ipſo edita ante „ Tragædiam Janſenianam, non eſt mirum, ſi quædam etiam occurrunt in „ eis duriora, & emendatione digna; „ quæ vir optimus veriſimiliter exiſtimavit à Lectoribus benignè explicanda: qualia ſunt, quæ docet in primam „ partem de voluntate ſalutis omnium, „ quam aſſerit eſſe in Deo tantùm eminenter, & metaphoricè: ſicut Deo „ tribuuntur dolor, & pœnitentia: & „ quam interpretatur ut Eſtius. Item in „ 1. 2. de Præceptorum poſſibilitate, ad „ quam dicit eſſe impertinentem Gratiam „ ſufficientem; item in 3. p. de Oratione Chriſti pro Crucifixoribus, quam „ nullâ diſtinctione adhibitâ reſtringit „ ad aliquos. Illi quidem, *quo ad hoc* „ *praivit S. Thomas*, *ſed omnes Thomiſtæ* „ *poſt Conſtitutiones Pontificias adverſus* „ *Hæreſim Janſenianam explicant Magiſtrum*:" Vide Ludovicum Bancel tom.

2. q. 4. de volunt. salutis omnium art. 5. §. 9. pag. 420. 21. & 22. Hæc magna illa est S. Thomæ offensa; verba ejus similia fuisse verbis Silvii : quod esse verissimum, qui sciat legere, videt, at sensum à Thomistis explicatum esse diversum.

Hæccine Dominicanam rabiem merebantur in Universitatem Duacensem, adeò addictam Romanis Pontificibus, ut ne quidquam jubente Ludovico XIV. noluerint amplecti propositiones quatuor Cleri Gallicani anni 1682. Verùm hujus Universitatis in Sedem Apostolicam merita clamant singulæ paginæ hujus recentioris Censuræ : Ac præcipuè pag. 110. & 111., & sequentes, in quibus ea celeberrima Accademia exemplum præbet obedientiæ in Sedem Apostolicam singularis.

„ Nec est, inquiunt, quòd Novato-
„ res exprobent, nos [Duacenos] aliter
„ loqui, & sentire de gratiæ sufficien-
„ tiâ, ejusque distributione, nec non de
„ voluntate Dei salvandi omnes, & mor-
„ te Christi pro omnibus, quàm Majo-
„ res nostri in famosâ Censurâ [contra
„ Lessium] anni 1588. Nam Jansenius
„ l. 3. de gratiâ c. 1. majorum nostro-
„ rum Duacensium Censuram anni 1588.

„ ficut & Lovanienſem ejuſdem ferè
„ temporis impensè laudat, eaſque ceu
„ baſes ſuarum Hæreſum præmittit. Ete-
„ nim cap. 13. & 21. ejuſdem Libri non
„ aliundè infert præceptorum impoſſi-
„ bilitatem in juſtis, & Chriſtum pro
„ ſalute dumtaxat Prædeſtinatorum mor-
„ tuum eſſe, quàm ex eo quòd in hoc
„ ſtatu non detur gratia ſufficiens, ut
„ in prædictis Cenſuris aſſeritur. Ut
„ quid igitur pertinaciter adhærere Cen-
„ ſuræ Duacenæ anni 1588., ex quâ
„ conſectaria tam horrenda non obſcu-
„ rè deducuntur? In prædictâ Cenſurâ
„ Duacenâ anni 1588. ab aſſertione. 1ª.
„ Sub tit. de Prædeſtinatione, & Re-
„ probatione ad aſſertionem 20. multa
„ continentur circa præceptorum poſſi-
„ bilitatem, Chriſti Orationem, & mor-
„ tem, voluntatem Dei ſalvandi omnes,
„ quæ correctione indigent. Authores
„ Cenſuræ anni 1588. ad aſſertionem
„ ſecundam dicunt ſimpliciter. *Scriptu-
„ râ teſte, nec Chriſtus pro omnibus orat
„ Patrem*: Quid ineptius illo argumen-
„ to, quo tàm ſæpè ex orationis ne-
„ ceſſitate contendunt probare, non dari
„ auxilum ſufficiens ad implenda præ-
„ cepta.... In hoc peccârunt Majores
„ noſtri, ſicut & Janſenius, quòd ma-

„ gis ad peccatum originale attende-
„ rint, quàm ad beneficium Redem-
„ ptionis Chriſti . . . . . Quòd Majores
„ noſtri Duacenſes errârint, aut minùs
„ circumſpectè locuti ſint, id infirmi-
„ tati humanæ tribuendum eſt, nec ideò
„ quidquam eorum honori, & famæ de-
„ trahendum. Similibus nævis obnoxii
„ ſunt Patres ; quos impensè venera-
„ mur, & uſque ad æthera extollimus.
„ Majores noſtri pietate, doctrinâ, ac
„ eruditione clariſſimi fuerunt. Si igitur
„ à recto veritatis tramite deviârunt,
„ non id malâ fide factum eſt . . . . Non
„ Conſtitutionibus Apoſtolicis reſiſten-
„ do, non ab iis appellando, non aliis
„ technis cavillando ; ſed veritatem
„ necdum ſatis elucidatam in cordis ſim-
„ plicitate quærendo, paratiſſimi inte-
„ rim opiniones præoccupatas ad Sedis
„ Apoſtolicæ nutum corrigere, deſe-
„ rere ; ac penitùs abolere. Nos qui-
„ dem illis doctrinâ, pietate, ac inge-
„ nii capacitate inferiores ſumus ; ſed
„ Conſtitutionibus Apoſtolicis edocti,
„ quædam in eorum commentariis au-
„ demus reprehendere ; quæ ipſi iiſdem
„ Spiritûs Sancti Oraculis imbuti, pro-
„ culdubio correxiſſent. . . . . .
O voces aureas, & immortalitate di-

gnissimas! Notum est, quàm addictæ sint Accademiæ, atque Universitates Majorum suorum opinionibus publico scripto evulgatis; multoque magis, cùm id factum est, non sine magnâ animorum contentione. Attamen rarissimo, sed certè admirabili exemplo Censura Duacensis anni 1722., & iterùm ann. 1724. improbat, & reprehendit Censuram majorum anni 1588.; quia difformem Doctrinæ Constitutionum Apostolicarum, & veneno Janseniano infectam: contrà verò Romani Dominicani rerum arbitri in libris damnandis, vel absolvendis; Censuram antiquam Duacensem non solùm non damnârunt; sed quantùm in ipsis fuit, approbârunt tanquam *innoxiæ*, & *sanæ Doctrinæ*: Contrà verò Censuram recentem ann. 1722. & 1724. Jansenianos errores invictè reprobantem, Jansenianis Doctoribus obsistentem, Constitutionibus Pontificiis obsequentissimam annumerant libris vetitæ lectionis levissimo prætextu, quòd læserit S. Thomam vel etiam, quòd laudatis pag. 56. genuinis Thomistis, spurios Thomistas vituperaverit „ qui vel apertè, & directè Jansenii, & Quesnelli Hæreses, „ ac errores tuentur; vel illis impensè „ favent, atque hos inter designaverit

„ Mauſſolié , & Contenſon Dominica-
„ nos : Quòd Mauſſolié Tom. 2. diſſ.
„ 3. qu. 6. ipſiſſimum Janſenii Iprenſis
„ ſiſthema de duabus delectationibus in-
„ deliberatis, latiſſimè expoſuerit ; " & quòd toti Ordini ſuo hoc opere illuſerit. Quòd addiderit *Mauſolieo quadantenùs audaciorem fuiſſe Contenſonium*, *qui* Tom. 1. L. 8. diſt. 5. *fateatur Alexandrum VII. declaraſſe Propoſitiones in ipſo Janſenii ſenſu fuiſſe damnatas*, *& tamen deſperatam ejus Auctoris cauſam apertâ fronte ſuſceperit*, *& alterum ſuæ temeritatis ſpecimen præbuerit*. L. 5. diſſ. præamb. cap. 2. Coroll. 2. *Ubi docet*, *nec Pontifices*, *nec Concilia in diſcernendis Librorum damnatorum ſenſibus eſſe infallibilia*.

Addit tamen modeſtiſſima Cenſura ; „ Nullo tamen hinc ex Contenſonio , „ neque indiſcreto Mauſſoliei conatu la-
„ bes infertur ſanctiſſimo , doctiſſimo ,
„ ac de Eccleſiâ optimè merito Præ-
„ dicatorum Ordini. Quæ enim So-
„ cietas in Eccleſiâ , quæ Congregatio ,
„ ſivè Religioſa , ſivè Secularis , ſivè
„ Franciſcanorum , ſivè Auguſtiniano-
„ rum , ſivè Jeſuitarum unquam fuit ,
„ aut erit ; in quâ quidam non aliquan-
„ do à recto tramite devient , ſivè in
„ moribus , ſivè in doctrinâ ? " Fruſtrà

tamen fuerunt hæc ad Romano-Dominicanam indignationem avertendam. Res accidit, quam non ſine ſtupore audiant Inſulæ, & attendant Populi de longè: ex duabus Cenſuris ab eâdem Duacenſi Academiâ profectis alterâ antiquitùs ann. 1588. Non ſine Baii dolis, & artibus, alterâ recentiùs ann. 1722. & 24.; illa conſentiens Janſenii erroribus, quemadmodum ipſamet Academia ingenuè confitetur: iſta propugnans Pontificiam Conſtitutionem contrà Janſenium, & Queſnellum: ex duabus, inquam, diſſimilibus adeò Cenſuris illa abſolvitur à Romanis Dominicanis, & quantùm in ipſis fuit, probatur, iſta damnatur, adeò Univerſitatibus ipſis, & Catholicis Academiis tutius eſt Fidem læſiſſe, ac Pontifices; quàm Dominicanos.

Proſcriptionem hanc tribuo iis, quos dixi Regularibus: eſto magna nomina præ ſe ferant, *Eminentiſſimorum, & Reverendiſſimorum Cardinalium Indicis.* Hæc enim methodus eſt, & ratio, quâ Indicis proſcriptiones peraguntur: Dominicanus Secretarius Reviſorem ſibi benè viſum deſignat; hic Cenſuram legit audientibus Cardinalibus, & ſedentibus, qui Fidem Cenſoris ex auditu ſequentes, non ejus Scriptum examinantes, in

ipſius Sententiam ſtatim abſque ulteriori Inquiſitione deſcendunt. Ejuſmodi autem proſcriptio, quæ hâc methodo peragatur, non Cardinalium, ſed Dominicani Secretarii proſcriptio eſt. Quantum autem odii, & contemptûs in optimos Romanos Pontifices ex univerſo Orbe Catholico derivetur, ipſamque Indicis Congregationem, hâc iſtorum Regularium uſitatâ praxi, bardus, ac ſtupidus eſt, qui non intelligat.

FINIS.

